

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมเปิดที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ แข่งขัน และร่วมมือ ซึ่ง วิชัย ตันศิริ (2539) วิจิตร ศรีสอาน (2539) ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์ และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2542) ได้กล่าวโดยสรุปว่า สังคมไทยในอนาคตควรเป็นสังคมที่เข้มแข็ง และมี คุณภาพ 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุลพอดีและพึ่งตนเองได้ โดยการ สร้างคนดี คนเก่ง มีความรับผิดชอบ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านสังคมแห่งภูมิ ปัญญาและการเรียน โดยพัฒนาคนให้คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ตลอดชีวิต มีเหตุผล และพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลง และ 3) ด้านสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่มีการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและ คุณค่าของสังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน

เห็นได้ว่าการเรียนรู้ในสังคมไทยที่คาดหวังไว้นั้นมีความสอดคล้องกับเนื้อหาใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้อง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ในมาตรา 7 กล่าวว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็น สากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” และสำหรับ หลักการจัดการศึกษาในมาตรา 8 ให้ยึดหลักดังนี้ คือ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการ เรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และในมาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กล่าวนั้นได้นำมากำหนดเป็นหนึ่งในนโยบายเพื่อดำเนินการในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 – 2559 ระบุว่า การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความประพฤติ และคุณธรรมของคน ได้มีเป้าหมายข้อที่ 1 คือ “คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเอง ได้ต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ” ซึ่งได้กำหนดกรอบการดำเนินงานคือ “ให้มีการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าถึงง่ายกับทุกคน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่หลากหลายสำหรับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ พัฒนาข้อมูลสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุมทั้งความรู้วิชาการ ความรู้ทั่วไป ความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ด้านศาสนา ที่อำนวยการประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น”

ทั้งนี้ นักการศึกษาต่างๆ จึงได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้ (วิจิตร ศรีสอาน (2539) วิชัย ต้นศิริ (2539) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539) เทียนฉาย กิระนันท์ (2539))

1. ปรับองค์กรและโครงสร้างของระบบการศึกษา ให้มีเอกภาพในการบริหารสามารถสนอง วัตถุประสงค์และบรรลุปรัชญาที่กำหนดได้ตามเวลา ใช้ทรัพยากรของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการทางการเงินเพื่อการศึกษา จัดการศึกษาเพื่อคนทั้งหมด (Education for all) ให้มีความเสมอภาคทางการศึกษาโดยจัดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกเชื้อชาติ ทุกกลุ่มคนในสังคม และดำรงไว้ซึ่งคุณภาพ ให้สังคมทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for education) จัดให้เป็นการศึกษาที่แก้ปัญหา ทั้งหมด มีการส่งเสริมทั้งด้านการวิจัย การสร้างองค์ความรู้และการถ่ายทอดความรู้

2. ปฏิรูประบบการศึกษาและปรัชญาการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่หาความรู้ รู้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้วิธีการหาความรู้ มีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น (ทักษะความรู้) แก้ปัญหาเป็น (ทักษะเชิงวิเคราะห์)

มีจริยนิสัยในการทำงานและการดำรงชีวิต (ทักษะการปรับตัว) และมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ (ทักษะอารยประชาธิปไตย)

3. ปฏิรูปแนวคิด ปรัชญา จุดมุ่งหมาย กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอน การทดสอบและการวัดผลโดยเน้นคุณภาพ ปรับเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับผู้เรียน ยุคสมัย และปัญหาของยุคสมัย มีความสมดุลระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นสากล และมีความสอดคล้องระหว่างการศึกษาเชิงทฤษฎีกับชีวิตจริง

4. ปฏิรูประบบพัฒนาผู้สอน ให้เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญระดับวิชาชีพ ทั้งทางด้านเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและตระหนักถึงการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ

5. ปฏิรูประบบการบริหารจัดการด้านการศึกษา โดยจัดระบบการศึกษาเพื่อนำไปสู่การจัดองค์กรใหม่

จะเห็นได้ว่าภาครัฐได้กำหนดหลายภารกิจจัดการศึกษาของชาติที่เป็นหน้าที่ของอุดมศึกษา โดยสุธรรม อารีกุล (2543) กล่าวว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 มีหลายประเด็นเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา ตั้งแต่ความมุ่งหมายและหลักการที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกจิตสำนึกในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเมือง การปกครอง รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ ภาควิชาในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การจัดการศึกษา มีทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ยึดหลักให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เน้นกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการความรู้คุณธรรมในด้านต่างๆ หลักสูตรอุดมศึกษาต้องมีความหลากหลาย มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม คุณภาพชีวิตของบุคคลและความรับผิดชอบ ตลอดจนมุ่งพัฒนาวิชาการ การค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม และยังได้กล่าวถึงความสำคัญของอุดมศึกษาว่า อุดมศึกษามีความสำคัญ เพราะเป็นแหล่งสร้างทรัพยากรมนุษย์อันเป็นพลังขับเคลื่อนของชาติที่จะช่วยคิดอ่านแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ที่เกิดแก่ชาติบ้านเมืองให้อยู่รอดได้

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาของการอุดมศึกษาไทยจากเอกสารโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ “2552 ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย” ระหว่างวันที่ 2-3 กรกฎาคม 2552 ได้

กล่าวถึงการอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันว่า ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา การอุดมศึกษาไทยต้องเผชิญกับปัญหาและแรงกดดันจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถาบันอุดมศึกษา การเปลี่ยนแปลงของจำนวนผู้เรียนอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจำนวนประชากร การทบทวนบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ภาวะการแข่งขันจากนโยบายเปิดเสรีทางการศึกษา ขีดจำกัดในเรื่องทรัพยากรผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งผลจากการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2542 อย่างไรก็ตาม ด้วยความหลากหลายของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นอยู่ในประเทศ ทำให้การอุดมศึกษาของไทยไม่สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วเท่าที่ควร เกิดช่องว่างที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศ อาทิ ความอ่อนแอด้านคุณภาพการศึกษา การไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศอย่างเต็มที่ และมุมมองการอุดมศึกษาเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ผลิตสินค้าและให้บริการมากกว่าการศึกษาเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ทิศทางการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปและมุ่งเชิงพาณิชย์มากขึ้น สิ่งท้าทายอุดมศึกษาไทยจึงเป็นการเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้นและการปูทางไปสู่คุณภาพที่คาดหวังในอนาคต ได้แก่ การทำให้ “ผลผลิต” และ “ผลลัพธ์” ของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสอดคล้องกับความต้องการของชาติ การทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาความเป็นเลิศตามความเชี่ยวชาญและรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ การทำให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงสารสนเทศเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกเข้าศึกษาและการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของการอุดมศึกษา และการทำให้เกิด “วัฒนธรรมคุณภาพ” (quality culture) ในสถาบันอุดมศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตการทำงาน

จากสภาพความเป็นจริงที่กล่าวมาข้างต้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 – 2565) และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลจึงมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพการอุดมศึกษาไทยให้สามารถผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนยกระดับคุณภาพมาตรฐานของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ และส่งเสริมความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในระดับภูมิภาคเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ (2552) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ณ ขณะนั้น ได้กล่าวปาฐกถา เรื่อง “อุดมศึกษาไทยกับการพัฒนาประเทศ: ภาพสะท้อนความเป็นจริงในปัจจุบันและแนวทางในอนาคต” ในการประชุมวิชาการระดับชาติ “2552 ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย” ระหว่างวันที่ 2-3 กรกฎาคม 2552 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันสรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษารอบสองซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ. 2552 จะต้องทำให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ คนไทยก็คือคนไทยทุกกลุ่ม ทุกสาขา ทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต คือต้องได้เรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ ไม่ใช่แค่เพียงอย่างเดียว และคนไทยทุกกลุ่มได้เรียนรู้ตลอดชีวิตยังไม่พอ ยังต้องได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ หมายถึงคุณภาพในทุกมิติ และในทุกระดับ ซึ่งหมายถึงตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถม ระดับมัธยม ระดับอาชีวศึกษา รวมถึงระดับอุดมศึกษา และศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช ประธานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้บรรยายเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ” ได้กล่าวว่า อุดมศึกษาจะต้องทำเพื่อคนทุกอายุ ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มอายุ 18-22-24 ปี โดยต้องเน้นมากในคนอายุช่วงวัยทำงาน 35 ล้านคน การใช้ทรัพยากรทั้งหลายก็ต้องปรับวิธีคิดเพื่อให้คุ้มค่า หลักสูตรสำหรับคนทำงานจะต้องเปลี่ยนไปจากหลักสูตรสำหรับเด็กๆ โดยสิ้นเชิง

นอกจากนี้ กฤษณพงศ์ กีรติกร (2552) ยังได้กล่าวถึงการอุดมศึกษาไทยว่า อุดมศึกษาต้องหันมาให้ความสนใจการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตลอดชีวิต ไม่ใช่อุดมศึกษากระแสหลักอย่างปัจจุบัน ที่จัดการเรียน 8.00 - 16.00 น. อุดมศึกษานาคตต้องจัดเรียนสัปดาห์ละ 7 วัน และเรียน 3 กะ ใช้ วิธีเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่แตกต่างจากการเรียนแบบปกติของนักศึกษาช่วงวัยอุดมศึกษา นอกจากนี้ เรายังใช้ทรัพยากรอุดมศึกษาส่วนมาก เพื่อคน 3 ล้าน คน ขณะที่มีคนอีก 35 ล้าน คนต้องการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวนมากซึ่งมีสติปัญญาแต่ขาดโอกาสเพราะเกิดผิดที่ จึงจบการศึกษาเพียงมัธยมต้น หรือมัธยมปลาย ซึ่งคนเหล่านี้ส่วนใหญ่พ้นวัยอุดมศึกษาไปแล้ว ดังนั้น กระบวนทัศน์อุดมศึกษาคงต้องเปลี่ยนในอนาคต เราไม่ควรออกแบบอุดมศึกษาเพื่อให้คน 2-3 ล้านคนเรียน แต่ต้องออกแบบ ให้คน 30-35 ล้านคนเรียน ใจทย์ของอุดมศึกษาในอนาคต จะเปลี่ยนไป อุดมศึกษาจะต้องเพิ่มผลิตภาพของประเทศ ด้วยการให้การศึกษาคนทำงาน ไม่ใช่ผลิต คนใหม่เข้าสู่ระบบงานเท่านั้น ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เรียนจะมีวุฒิภาวะสูงขึ้น รู้ถึงคุณค่า และ เป้าหมาย ของการศึกษา การเชื่อมการศึกษากับอาชีพ มากกว่าการสร้างฐานคุณภาพในส่วนของอาจารย์ การเรียนแบบแปดโมงเช้าถึงสี่โมงเย็น คงต้องเปลี่ยนไป สถาบันการศึกษาต้อง

ให้การศึกษารอบวัน และตลอดวัน การจัดการศึกษาจะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มากกว่ายึดถือความ สะดวกของสถานศึกษาและผู้สอน

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องปรับรูปแบบในการจัดการศึกษาที่นอกจากจะจัด การศึกษาสำหรับกลุ่มเยาวชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้ว ยังควรต้องพิจารณาจัด การศึกษาให้กับกลุ่มผู้ใหญ่ในวัยทำงานที่พลาดโอกาสทางการศึกษาด้วย ซึ่งการจัดการศึกษานั้น ต้องมีความยืดหยุ่น กล่าวคือ ตัวหลักสูตร เวลาและสถานที่เรียน ต้องสามารถปรับได้ตาม ความต้องการของผู้เรียน และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหลักการจัดการศึกษาในลักษณะ ดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อุณา นพคุณ (2523) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า เป็นกิจกรรมหรือ โปรแกรมที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการ ศึกษาให้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดได้ว่าเป็นใคร ผู้เรียนหรือผู้รับบริการเองมีเจตนาหรือ วัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้และรับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง หรือเกิด การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มและในชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี โดยใช้ระยะเวลาสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน สามารถแก้ปัญหาของกลุ่มและชุมชนได้

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า เป็น กิจกรรมที่การศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตาม ความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน โดยยึดหลักปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือ การศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักความคิดตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบเพื่อที่จะทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อทุกคนในสังคม

อาชัญญา รัตนอุบล (2547) ได้กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นระบบ การศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย เป็นทั้งบุคคลทั่วไป ผู้ใหญ่ที่ทำงาน เด็กที่กำลังเรียนในระบบโรงเรียน เด็กด้อยโอกาสในสังคม บุคคลผู้ยากไร้ บุคคลพิการทุพพลภาพ สตรีด้อยโอกาส ผู้ใช้แรงงาน ผู้สูงอายุ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าบุคคลทุกคนในสังคม ที่มีความต้องการและสนใจ สามารถรับบริการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ทุกคน ซึ่งเท่ากับเป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมให้ทุกคน สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ชะม้าย ทองสวัสดิ์ (2533) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เน้นให้นักศึกษาผู้ใหญ่นำกระบวนการคิดเป็นมาใช้ คือให้รู้จักตนเอง ให้รู้จักแก้ปัญหา สามารถปรับตนเองและมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถสนองความต้องการของผู้เรียนในเรื่องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อคนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชากรทุกกลุ่ม ให้ได้รับบริการทางการศึกษาที่ตรงตามความต้องการของตนเองตลอดชีวิต เนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า “การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม”

จากความสัมพันธ์ของการอุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในบริบทของสภาพสังคมปัจจุบันที่กล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้ว มีมหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งซึ่งมีการจัดการศึกษาที่สนองต่อบริบทข้างต้น กล่าวคือ จัดการศึกษาให้กับกลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงานที่พลาดโอกาสทางการศึกษาหลังจากจบมัธยม โดยหลักสูตรที่เปิดขึ้นนั้น พิจารณาตามปริมาณความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยจัดการเรียนการสอนในช่วงเย็น และวันเสาร์-อาทิตย์ ทัศนียบริการการศึกษาที่ตั้งขึ้นตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน รวมทั้งมีการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยซึ่งก็คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาสถาบันหนึ่งของประเทศที่มีพัฒนาการมาตลอดระยะเวลาว่าศตวรรษ โดยเริ่มต้นจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ในวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 มีจุดประสงค์เพื่อผลิตครู เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตก ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู โดยกระจายไปทั่วภูมิภาคของประเทศ โดยยังคงมีเป้าหมายในการผลิตครู เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งยังเพิ่มขอบเขตในแง่การประกอบอาชีพตามสภาพภูมิศาสตร์ร่วมด้วย จากนั้นได้ยกฐานะขึ้นจากโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นวิทยาลัยครูในปี พ.ศ. 2501 โดยกรมการฝึกหัดครู และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูปี พ.ศ. 2518 เพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ โดยจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและเพิ่มเติมในสาขาที่จำเป็นต่อสภาพเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้ปรัชญาของการเป็น

สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นความพยายามร่วมกันในการพัฒนาองค์กรไปสู่สถาบันอุดมศึกษาที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามศักยภาพและความเป็นไปได้ตามสภาพการณ์จนสืบเนื่องมาถึงระยะที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก เป็นจุดเปลี่ยนผันขององค์กรครั้งสำคัญ เมื่อได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานชื่อเป็น “สถาบันราชภัฏ” เพื่อให้สามารถดำเนินการภายใต้ปรัชญาเดิมได้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบอย่างกว้างขวางภายในช่วงเวลาหนึ่งทศวรรษ จนกระทั่งภายใต้บริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏจึงเปลี่ยนสภาพเป็นนิติบุคคลเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” จนปัจจุบันนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมียุทธศาสตร์ที่จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 คือ มีวัตถุประสงค์ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน โดยให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการ และสังคม และมีภาระหน้าที่ตามมาตรา 8 ในข้อที่ 2, 6 และ 7 คือ ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยประสานความร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน รวมทั้งศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐาน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นอย่างสมดุล และยั่งยืน และในมาตรา 9 กล่าวไว้ว่า มหาวิทยาลัยจะปฏิเสธการรับผู้สมัครผู้ใดเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือยุติหรือชะลอการศึกษาของนักศึกษาผู้ใดด้วยเหตุเพียงว่าผู้นั้นขาดแคลนทุนทรัพย์อย่างแท้จริงเพื่อจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาต่างๆ แก่มหาวิทยาลัยมิได้

ในภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามมาตรา 8 ข้อ 2 ในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการผลิตบัณฑิตดังกล่าวจะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ ซึ่งเป้าหมายของกรอบอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2551-2565 คือ ยกกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย และพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ

เมื่อพิจารณาจากบริบทความสัมพันธ์ของหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน บทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จึงเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานที่ต้องการกลับเข้ามาศึกษาต่อ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่กลุ่มนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากนักศึกษาที่เรียนในภาคปกติ กล่าวคือ ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านทักษะการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มนักศึกษาภาคปกติ เนื่องจาก ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานประจำ และส่วนหนึ่งมีครอบครัวแล้ว จึงมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตมากกว่านักศึกษาภาคปกติ ซึ่งผู้เรียนกลุ่มนี้มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่ กล่าวคือ มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ทำงานประจำอยู่ และบางส่วนยังสมรสและมีบุตรแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2518) และ สมบัติ พึ่งเกษม (2544) ที่ว่า วัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีอายุตั้งแต่ 20-60 ปี ซึ่งตามสภาพของร่างกายแล้วถือว่ามีพัฒนาการในด้านต่างๆ เจริญเต็มขั้น ส่วนสูงในวัยนี้จะคงที่ ร่างกายจะมีประสิทธิภาพสูงสุดในช่วงอายุประมาณ 20-35 ปี ต่อจากนั้นร่างกายจะเริ่มเสื่อมโทรมทีละน้อย และเมื่ออายุประมาณ 40 ปีขึ้นไปจะมีอัตราการเสื่อมของร่างกายเร็วขึ้น ความว่องไวลดน้อยลง กำลังของกล้ามเนื้อลดลง ปฏิกริยาการตอบสนองของระบบประสาทช้าลง อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายจะเสื่อมเพิ่มมากขึ้น ในวัยนี้ถือว่ามีวุฒิภาวะพอที่จะรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว นับได้ว่าเป็นวัยที่เป็นกำลังของชาติในการพัฒนาประเทศ เป็นวัยที่ต้องดิ้นรนประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต ต้องการมีหลักฐาน เป็นวัยแห่งทางสองแพร่ง เนื่องจากบุคคลในวัยนี้อาจก้าวไปสู่ความสำเร็จ สมหวังหรือล้มเหลวในชีวิต เป็นวัยที่ต้องปรับตัวและต้องแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาชีวิตสมรส ปัญหาของบุตร ปัญหาเรื่องฐานะและเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในการเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนกลุ่มนี้ประสบความสำเร็จในการเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมทั้งประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ ศุภกิจ วิทยาศิลป์ (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการใช้งานศูนย์การเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักศึกษาภาคสมทบในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์เรียนรู้แบบพึ่งตนเองมีความถี่เพียง 0-2 ครั้งต่อเดือน และนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บริการเพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต เพื่อพักผ่อนระหว่างรอเรียนเท่านั้น ประกอบกับ วรรณถ ศรีพงษ์ (2548) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาภาคสมทบ ณ ศูนย์การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่มักจะไม่พยายามหาวิธีเรียน หรือหาวิธีการพัฒนาผลการเรียนและศักยภาพตนเองให้ดีขึ้น แต่มักจะมองหาอาจารย์ผู้สอนที่สามารถช่วยให้ตัวเองผ่านได้แบบง่าย ๆ จะได้จบเร็วๆ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมผิดๆบางอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับใบปริญญาบัตรว่าสามารถทำให้ชีวิตดีขึ้น มีงานทำ ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ใบปริญญาบัตรไม่ได้เป็นแค่ปัจจัยเดียวที่มีผลต่อความสำเร็จทั้งหมดในหน้าที่การงาน ยังมี ปัจจัยอื่นๆอีกเช่น การมีสมรรถนะหลัก(Core Competency) ในวิชาชีพ ทักษะที่ต้องมีต่องาน ทักษะทางสังคม และบุคลิกภาพ จากค่านิยมผิดๆเกี่ยวกับใบปริญญาบัตรเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้นักศึกษาราชภัฏบางคนปล่อยปละละเลยในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาภาคสมทบในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่ง วิภาวรรณ สุขสถิตย์ (2550) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยเชื่อว่าผู้เรียนวัยนี้มีความรับผิดชอบที่จะควบคุม และสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ โดยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ เป็นวัยที่มีความพร้อมที่จะเรียนในสิ่งที่เห็นว่า มีประโยชน์ต่อตนเอง และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้เรียนวัยนี้จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อได้เรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ และความสนใจของตนเองการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้ใหญ่ ผู้สอนต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด อาจเริ่มจากการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรือกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อาจจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของการร่วมมือกัน โดยถือว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนที่มีคุณค่า อาจใช้วิธีการ ตั้งประเด็นปัญหาเพื่อให้นักศึกษาผู้ใหญ่ได้มีโอกาสอภิปรายหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้มีทางเลือกมากขึ้น เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อเป็นแนวทางให้นักศึกษาผู้ใหญ่ได้มีโอกาสสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ เพื่อรองรับต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้บุคคลต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed learning) ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นทักษะการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้ใหญ่ และเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก สมคิด อิศระวัฒน์ (2542) กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องพัฒนาคนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การเป็นคนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งถ้าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูง จึงเท่ากับเป็นการกระจายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมีอยู่ทั่วภูมิภาคทั้งหมด 40 แห่ง และยังดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติเดียวกัน

คำว่า “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง” นั้น ได้ถูกเรียกด้วยคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่แตกต่างกันไป เช่น Self-directed learning, Autonomous learning, Self-instruction, Independent learning, Self-access learning เช่นเดียวกับคำที่ใช้เรียกในภาษาไทย เช่น “การเรียนรู้โดยการนำตนเอง” “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง” “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง” และ “การเรียนรู้แบบนำตนเอง” แต่ไม่ว่าคำนี้จะถูกเรียกด้วยคำใดก็ตาม แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว Gardner และ Miller (1999) กล่าวว่า มีลักษณะที่เหมือนกัน คือมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ตั้งเป้าหมายในการเรียน และดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นๆ ข้อสำคัญคือผู้เรียนจะไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของครูผู้สอน ทั้งนี้ Gardner และ Miller ยังได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า มีรากฐานมาจากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนานักคิดอิสระ (Independent thinkers) ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ.1960 เป็นต้นมา โดยมีนักการศึกษาหลายท่านได้แก่ สุนทร แก้วลาย (2512) สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2526) สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2543) Knowles (1975) Skager (1978) Tough (1978) Holec (1981) Griffin (1983) Brookfield และ Shafritz, Koppe และ Soper (1988) โดยให้ความหมายและกระบวนการของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยสรุปดังนี้

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บุคคลริเริ่มด้วยตนเอง ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การตั้งเป้าหมาย การค้นหาบุคคลและแหล่งเอกสาร การคัดเลือกวิธีการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้เกิดจากความพึงพอใจ และแรงจูงใจภายในของแต่ละบุคคล โดยที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและสามารถตัดสินใจ

เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ของตน

Knowles (1975) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้

1. คนที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มด้วยตนเองจะเรียนรู้ได้มากกว่า ดีกว่าคนที่ เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้อื่นถ่ายทอดความรู้ให้เท่านั้น คนที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสั่งสอนอย่างเดียว

2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สอดคล้องกับการพัฒนาทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า คือ เมื่อตอนเด็ก ๆ เป็นธรรมชาติที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ต้องการผู้ปกป้องเลี้ยงดู และตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นค่อย ๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครู และผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้นำตนเองได้มาก

3. พัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา มีหลักสูตรใหม่ ๆ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่บุคคลภายนอกของมหาวิทยาลัยเปิดและอื่น ๆ อีก รูปแบบของการศึกษาเหล่านี้ล้วนผลักดันความรับผิดชอบไปที่ผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคล และเผ่าพันธุ์มนุษย์ เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกใหม่ที่แปลกไปกว่าเดิม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ และข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลไปสู่ความจำเป็นของการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดเวลา

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) และ สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2524) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เคารพในศักยภาพของบุคคล และเป็น การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2526) กล่าวถึงบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการเรียน โดยเฉพาะกลุ่มที่เสาะแสวงหาความรู้ที่จะศึกษาต่อด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้บังคับบัญชา เป็น การเรียนที่เกิดจากใจชอบใจรัก เพื่อความพึงพอใจที่เกิดจากกิจกรรมการเรียน เกิดจากแรงจูงใจภายในของบุคคล การเรียนรู้

ลักษณะนี้เรียกว่า เป็นการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ดังนั้น พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) จึงกล่าวว่า การจัดการศึกษาจึงควรจัดในลักษณะที่ให้ผู้คนได้มีโอกาสเรียนรู้ และพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยแรงจูงใจของบุคคล มาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ และทันต่อเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ เนื่องจาก Merriam (2001) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นทิศทางที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ Garrison (1992) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นปรัชญาที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้น เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏมทบพาทในการจัดการศึกษาในระบบ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้ผู้ใหญ่ได้รับโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา และทางมหาวิทยาลัย มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรีภาคพิเศษที่หลากหลายตามความต้องการของผู้เรียนกลุ่มนี้ โดยจัดการเรียนการสอนทั้งภายในมหาวิทยาลัย และศูนย์บริการการศึกษาในชุมชนต่าง ๆ การส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ จึงมีความจำเป็นต่อพัฒนาการในการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏมทบพาทในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง แต่ ไพโรศิลป์ ปินทะนา (2547) ได้ศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาครูในสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะสภาพการจัดการเรียนการสอน มีอิทธิพลทางลบต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน และ วรลักษณ์ กัลดแก้ว (2546) ได้ศึกษานิสัยบุคลิกภาพของนักศึกษาสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงว่า นักศึกษามักหลีกเลี่ยงปัญหาที่แก้ยากหรือปัญหาที่ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

จากความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ สะท้อนให้เห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏมทบพาทมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อให้นักศึกษาวิทยาลัยบรรลุดังภารกิจในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและยกระดับคุณภาพคุณภาพชีวิตส่วนตัวของผู้เรียนจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการ

เรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏควรร นำมาศึกษาและพัฒนาในทุกมิติ โดยหมายถึงการนำแนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมา พัฒนาเป็นกระบวนการการเรียนการสอน การจัดการตลอดกระบวนการให้มีประสิทธิภาพโดยระบุ ปัจจัยทั้งจากผู้เรียน ผู้สอน และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม รูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาไว้ อาจไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์นั้นไม่สามารถเห็นผลได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏเมื่อปี พ.ศ. 2547 รวมทั้งการเตรียมความพร้อมกับการออกนอกระบบราชการ เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ทำให้กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏมีคุณลักษณะเฉพาะที่ ต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั้งหมดนี้ชี้ชัดให้เห็นว่า พัฒนาการทางองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ หลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ประวัติความเป็นมา การ เติบโตขององค์กร การพัฒนาปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์กร การกำหนดทิศทางและพัฒนา ภารกิจของสถาบัน ดังนั้น นอกเหนือจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แล้ว การพัฒนา เป็นกลยุทธ์ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความพร้อม นำไปดำเนินการเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาการเรียน การสอนสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค กลยุทธ์ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นี้จึงสามารถเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยกลุ่ม อื่นที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) เป้าหมาย 3) กระบวนการ 4) คุณลักษณะของผู้เรียน 5) บทบาทของผู้เรียน 6) บทบาทของผู้สอน 7) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ 8) การบริหารจัดการ 9) การประเมินผล

2. ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคสมทบในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีงานทำระหว่างศึกษาอยู่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ของการจัดการเรียนการสอน มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) เป้าหมาย 3) กระบวนการ 4) คุณลักษณะของผู้เรียน 5) บทบาทของผู้เรียน 6) บทบาทของผู้สอน 7) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ 8) การประเมินผล

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ของตน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นวิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้

ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ หมายถึง นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรปริญญาตรีภาคสมทบ โดยทำการจัดการเรียนการสอนทั้งในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และศูนย์บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งที่ได้จัดตั้งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมายถึง มหาวิทยาลัยภายใต้การบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เดิมชื่อ “สถาบันราชภัฏ” หลังจากมี พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏใน พ.ศ. 2547 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” มีจำนวนทั้งสิ้น 40 แห่ง กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค โดยดำเนินการภายใต้ปรัชญา “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ไปปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย กลวิธี และกิจกรรม ตลอดจนเงื่อนไขในการดำเนินการของรูปแบบฯ ให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
2. เชิงปฏิบัติ การวิจัยนี้ทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่นักการศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่เหมาะสมได้ต่อไป
3. เชิงนโยบาย การวิจัยนี้ทำให้ได้กลยุทธ์ในการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่สามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบาย หรือแนวทางการดำเนินงานในอนาคต ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยนี้ได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ในเรื่องต่อไปนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ตอนที่ 3 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ตอนที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตอนที่ 5 กลยุทธ์

ตอนที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ความหมายของรูปแบบ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2548) ได้กล่าวว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ ช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

English and English (1965) ให้ความหมายของรูปแบบว่า

1. แบบจำลองเลียนแบบของจริง
2. ตัวแบบที่เป็นแบบอย่าง

3. แบบจำลองการดำเนินงานที่แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ในระบบ
4. การอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลในรูปของระบบสัญลักษณ์

Good (1973) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นวัตถุ หรือระบบ หรือกระบวนการที่ใช้แทนสิ่งนั้น โดยดำรงคุณลักษณะของทุกส่วนไว้ให้เหมือนเดิม

ทาดาโอะ มียากาวะ (คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์ (ผู้แปล), 1986) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า การแสดงสภาพความเป็นจริงที่เรากำลังศึกษาค้นคว้าออกมาในลักษณะหนึ่งคือการอธิบาย การพยากรณ์หรือการควบคุมเกี่ยวกับโครงสร้างการเคลื่อนไหวของสภาพความเป็นจริงที่สนใจค้นคว้าอยู่

Keeves (1988) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นแบบแผนโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Steiner (1988) ได้กล่าวว่า รูปแบบหมายถึงสิ่งของสิ่งหนึ่งทีคล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่ง และได้จำแนกความหมายเฉพาะของรูปแบบ 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Models)
2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Models) แบ่งออกได้เป็น

2.1 รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Selection)

2.2 รูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-For) คือแบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี เช่น โมเดลที่สร้างขึ้นมาจากทฤษฎีการคัดเลือกตามธรรมชาติ (Theory of Natural Selection) เพื่อนำไปใช้อธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน

Husén & Postlethwaite (1994) ได้ให้ความหมายว่ารูปแบบ คือโครงสร้างที่ถูกลำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์ การหยั่งรู้ ด้วยวิธีการอุปมาอุปมัย หรือได้มาจากทฤษฎี รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

Stanford Encyclopedia of Philosophy (2006: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีทั่วไปเพื่อใช้พรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ

เมื่อพิจารณาความหมายของรูปแบบดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบางข้อที่สำคัญในความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบอาจเป็นระบบ เป็นโครงสร้างที่สร้างมาจากทฤษฎี สร้างมาจากประสบการณ์/เหตุการณ์ สร้างมาจากการอุปมาอุปไมย และไม่ใช่ทฤษฎี ส่วนข้อคิดเห็นบางข้อ ความหมายของรูปแบบที่แตกต่างกันแต่มีความสำคัญคือรูปแบบต้องสร้างมาจากความคิด

องค์ประกอบของรูปแบบ

มีนักวิชาการได้อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบไว้ที่สำคัญ ดังนี้

Keeves (1997) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถทดสอบได้ (2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้ (3) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยจินตนาการความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ และ (4) รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

Husén & Postlethwaite (1994) กล่าวว่า รูปแบบที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย (1) นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถสังเกตได้ (2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและสามารถอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษาได้ด้วย นอกจากจะทำนายผลที่ตามมาได้แล้ว (3) รูปแบบจะต้องช่วยให้เกิดจินตนาการในการสร้างแนวความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่กำลังศึกษาใหม่ ๆ ด้วย และ (4) รูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาประเด็นข้อคิดเห็นบางข้อในองค์ประกอบของรูปแบบที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ดังกล่าวข้างต้น พัชร ศรีสังข์ (2551) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบได้คือ รูปแบบจะต้องมีการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ว่าเป็นไปตามที่ทำนายผลไว้หรือไม่ มีองค์ประกอบปัญหาและความจำเป็นของรูปแบบที่จัดทำขึ้น เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น หรือปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษา และอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษามีองค์ประกอบผลที่เกิดจากใช้รูปแบบนี้ จะช่วยสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลัง

ศึกษาและองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันในเชิงโครงสร้างมากกว่าเชิงเชื่อมโยง เพื่อช่วยให้การสืบเสาะความรู้บรรลุผล

ประเภทของรูปแบบ

Keeves (1994) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบ (Model) ตามพัฒนาการของการใช้ออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. โมเดลเชิงเทียบเคียง (Analogue Models) ส่วนใหญ่เป็นโมเดลเชิงกายภาพที่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ

2. โมเดลเชิงข้อความ (Semantic Models) ลักษณะสำคัญของโมเดลประเภทนี้ก็คือการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลเป็นภาษาหรือข้อความ ใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวความคิดทำให้อธิบายรายละเอียดของโมเดลได้ดี โมเดลเชิงข้อความนำมาใช้กันแพร่หลายทางการศึกษาเพราะสามารถใช้ศึกษาหรือวิจัย เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการศึกษาได้ดี เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3. โมเดลเชิงแบบแผน (Schematic Models) ลักษณะสำคัญของโมเดลประเภทนี้ก็คือการจัดระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลอย่างเป็นลำดับขั้นมีลักษณะคล้ายๆ กับแผนที่ ดังนั้น โมเดลจึงเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเข้าด้วยกัน

4. โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ได้เริ่มนำมาใช้ทางการศึกษาในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น เพราะสามารถทดสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติได้ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในสาขาวิชานั้น ลักษณะสำคัญของโมเดลประเภทนี้ก็คือการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

5. โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal Models) ได้มีการนำโมเดลเชิงสาเหตุมาใช้ในการวิจัยทางการศึกษา โดยเริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นตรง (Path Analysis) ไปศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ ต่อมา Burks (1928) ได้นำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เส้นทางเข้ามาใช้ในวงการศึกษา แต่ไม่มีใครสนใจ จนกระทั่ง Peaker (1971) ได้นำเอาเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทางตามวิธีการของ Blalock (1961) มาใช้กับงานวิจัยที่ไม่ใช่การวิจัยเชิงทดลอง ทำให้โมเดลประเภทนี้แพร่หลาย

ในทางการศึกษา โมเดลเชิงสาเหตุทำให้เราสามารถศึกษาโมเดลเชิงข้อความซึ่งตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนได้โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง

สาระที่ได้จากประเภทของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปประยุกต์เลือกใช้พัฒนา รูปแบบ โดยการวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบเชิงภาษา เป็นรูปแบบหลักในการพัฒนา โดยลักษณะของรูปแบบที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้ (เสรี ชัดแย้ม, 2546)

1. ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าที่จะเน้นความสัมพันธ์แบบรวมๆ อย่างไรก็ตามสหสัมพันธ์และสมการถดถอยที่ชี้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรก็สามารถนำไปใช้สร้างโมเดลได้

2. ควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้

4. ควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ของเรื่องที่ศึกษาได้

การจัดการเรียนรู้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้สามารถวิเคราะห์จากคำศัพท์ 2 คำ ได้แก่ คำว่า “การจัดการ” กับ “การเรียนรู้” แล้วสรุปเป็นความหมายของการจัดการเรียนรู้ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “การจัดการ” ดังนี้

ไพศาล มะระพุกษ์วรรณ และคณะ (2539) ได้ให้ความหมายของการจัดการคือ การจัดหาพัฒนาและประยุกต์ใช้ทรัพยากรต่างๆ และทรัพยากรที่สำคัญยิ่งคือ พนักงานโดยผู้จัดการต้องฝึกใช้ความมานะพยายามในการวางแผน บัญชางาน และควบคุมงานของพนักงาน

มัลลิกา ต้นสอน (2544) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึงกระบวนการให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการสั่งการและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการหมายถึง กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของ

องค์การในการเพิ่มผลผลิต โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพด้วยวิธีการใช้ทรัพยากรประหยัดที่สุด และสู่ประสิทธิผลโดยบรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นประโยชน์สูงสุด

ญาศิณี อิศเวศน์ (2546) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึงกระบวนการในการบริหารงาน โดยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

George (1977) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง กระบวนการที่กำหนดการใช้ทรัพยากรบุคคล วัสดุ เครื่องจักร วิธีการ งบประมาณ และตลาด ผ่านกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงาน และการควบคุมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์สูงสุด

Griffin (1984) ได้กล่าวถึง การจัดการว่า เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงาน และการควบคุม การใช้ทรัพยากรทางด้านบุคคล การเงิน ข้อมูลข่าวสาร และสิ่งก่อสร้างทางกายภาพเพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การในลักษณะที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

เมื่อพิจารณาความหมายของการจัดการแล้ว พัทรี ศรีสังข์ (2551) ได้วิเคราะห์ความหมายของการจัดการได้ว่า “เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดได้ โดยผู้จัดการพัฒนาและประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ผ่านการวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินการ และการควบคุม อย่างต่อเนื่องและประสานงานกัน” นอกจากนี้ยังสะท้อนแนวคิดที่สำคัญของการจัดการที่ดีด้วยกล่าวคือ ต้องมีเป้าหมายของการจัดการอย่างชัดเจน ต้องเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบสอดคล้องต่อเนื่อง ประสานกันแล้ว ยังต้องมีการนำทรัพยากรที่เกี่ยวข้องมาใช้ดำเนินการให้เป้าหมายของการจัดการบรรลุผลด้วย

นอกจากนี้ พัทรี ศรีสังข์ (2551) กล่าวว่า ในทางการศึกษา “ผู้จัดการ” ที่จะช่วยให้สถาบันการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดได้คือ “อาจารย์ผู้สอน” จะเป็นกลไกสำคัญและมีบทบาทที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นผู้จัดการศึกษาในระดับปฏิบัติการโดยตรงให้กับผู้เรียน และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2543) กล่าวว่าผู้สอนต้องเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ได้แก่ มีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีความจริงใจ มีความเข้าใจ ยอมรับผู้เรียน มีไหวพริบและมีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล มุ่งเน้นจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนเลือกสรร สร้างสรรค์ กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เลือกรับปัญหาให้ผู้เรียนศึกษาต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการตนเองด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับความคิด ความรู้สึก การรับรู้ และการกระทำ ตลอดจน

จัดหลักสูตรและการสอนที่เน้นการเรียนรู้ภายในไม่เน้นเนื้อหาวิชาแต่จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมองเข้าไปในตน เมื่อผู้เรียนเข้าใจตนเอง ก็จะทำให้เกิดค่านิยม อาจารย์ผู้สอนในฐานะผู้จัดการจึงควรประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ผ่านการวางแผนจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ และควบคุมกำกับให้เป็นตามบทบาทของผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและประสานกัน

ส่วนความหมายของคำว่า “การเรียนรู้” มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์หรือได้รับการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติรวมทั้งอุบัติเหตุหรือความบังเอิญ

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าหมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือมาจากการฝึกหัด ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร และเป็นผลมาจากการฝึกหัดเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นผลมาจากการใช้ยาหรือสิ่งเสพติด หรืออุบัติเหตุ จะไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2542) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ทั้งที่มีลักษณะแสดงออกและซ่อนเร้น ซึ่งเป็นผลจากการฝึกฝนอบรม และยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวในลักษณะค่อนข้างถาวร

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์

Guy (2000) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นผลลัพธ์มาจากการได้รับประสบการณ์

เมื่อพิจารณาความหมายของการเรียนรู้ดังกล่าว พัชรี ศรีสังข์ (2551) ได้พิจารณาและสรุปความหมายของการเรียนรู้ได้ว่าเป็น “การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามขีดความสามารถที่มีอยู่ค่อนข้างถาวร สืบเนื่องจากได้รับประสบการณ์หรือได้ฝึกหัด หรือได้กระทำตามที่จัดให้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการและมีความสัมพันธ์กัน” นอกจากนี้ยังสะท้อนแนวคิดที่สำคัญของการเรียนรู้ได้ 2

ประการสำคัญ คือ (1) การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่สืบเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ หรือ ได้ฝึกหัด หรือ ได้กระทำ และ (2) การเรียนรู้ไม่สามารถจะมองเห็นได้โดยตรงในขณะที่กำลังเกิดการเรียนรู้ แต่จะทราบได้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว โดยอาศัยสังเกตพฤติกรรม หรือ ผลจากการกระทำต่างๆ ของบุคคลนั้น ๆ แสดงออกมา

นอกจากนี้ สาโรช บัวศรี (2527) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ในยุคที่สังคมใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์กันอย่างแพร่หลาย (Highly-Electronic Society) ว่าผู้เรียนจะเรียนแบบเน้นบุคคล (Individualization) ได้อย่างที่นึกฝันกันไว้ โดยแต่ละคนจะใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ช่วยเรียน อาจเรียนได้ตามความสามารถของตนจริงๆ คนเก่งก็เรียนได้อย่างรวดเร็ว คนไม่เก่งก็เรียนตามความสามารถของตนจริงๆ จนเจริญงอกงามขึ้นเต็มที่ของตน ไม่ต้องไปพะวงว่าจะเรียนตามเพื่อน ในชั้นไม่ทัน สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนคือ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะใช้เวลาไม่เท่ากัน แต่ทุกคนจะสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ได้ ถ้ามีสื่อสนับสนุนการเรียนรู้และถ้าสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ด้วยการให้เวลาผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้เรียนก็จะสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกัน ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนรู้จะสัมฤทธิ์ผลจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ การได้ฝึกหัด การได้กระทำ ที่จัดให้เรียนรู้ โดยสอดคล้องกับคำกล่าวของ ธำรง บัวศรี (2542) ที่อธิบายไว้ว่า “ประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้สอนจัด ถ้าจัดได้เหมาะสม และใช้วิธีการที่ดี ประสบการณ์การเรียนรู้ย่อมจะมีคุณค่า ถ้าจัดไม่ดี ไม่เหมาะสม คุณค่าของประสบการณ์ก็ย่อมจะลดลง การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเลือกจากประสบการณ์อันเป็นผลของกิจกรรมนั้น” การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้สอนจะต้องตระหนักให้ความสำคัญในการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้มีประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวรได้ โดยผู้สอนต้องมีการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวรที่ต้องการให้เกิดขึ้นอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนนั่นเอง

จากผลการวิเคราะห์สรุปความหมายจากคำว่า “การจัดการ” กับ “การเรียนรู้” พัชรี ศรีสังข์ (2551) ได้นำผลการวิเคราะห์มาสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ ได้คือ “กระบวนการจัดการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ หรือ ได้ฝึกหัด หรือ ได้กระทำโดยได้รับการเสริมแรงอย่างมีประสิทธิภาพสัมพันธกันอย่างต่อเนื่อง

และประสานงานกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างค่อนข้างถาวรกับผู้เรียน ตามขีดความสามารถที่มีได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้"

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผลได้นั้น ผู้จัดการเรียนรู้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ จึงจะช่วยให้ผู้จัดการเรียนรู้สามารถปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้โดยผู้เรียนจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างค่อนข้างถาวรกับผู้เรียน และจะบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้จัดการเรียนรู้หรือผู้สอนต้องมีแนวคิดสำคัญในการจัดการเรียนรู้คือ (พัชรี ศรีสังข์ , 2551)

1. ผู้จัดการเรียนรู้หรือผู้สอนต้องมีการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน
2. ผู้จัดการเรียนรู้หรือผู้สอนต้องมีกระบวนการจัดการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไว้ก่อนล่วงหน้า มีความต่อเนื่องและประสานกัน เพื่อให้จุดประสงค์การเรียนรู้และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนบรรลุผล
3. ผู้จัดการเรียนรู้หรือผู้สอนต้องใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้

กระบวนการจัดการ

เป็นหน้าที่พื้นฐานที่ผู้จัดการพึงปฏิบัติโดยมีนักการศึกษาได้อธิบายกระบวนการจัดการไว้ดังนี้

ไพศาล มะระพะฤกษ์วรรณ (2539) และ มัลลิกา ต้นสอน (2544) ได้อธิบายกระบวนการจัดการว่าเป็นหน้าที่หรืองานที่ผู้จัดการต้องปฏิบัติมี 5 ประการ คือ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์การ (3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน (4) การนำ และ (5) การควบคุม

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545) และ ญาศิณี อัครเวศน์ (2546) ได้อธิบายกระบวนการจัดการเป็นการทำหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้จัดการที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ มี 4 ประการ คือ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์การ (3) การนำ และ (4) การควบคุม

Kreitner (1983) ได้อธิบายกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลผ่านการทำหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ 6 ประการ คือ (1) การวางแผน (2) การตัดสินใจ (3) การจัดองค์การ (4) การจัดการเกี่ยวกับบุคคล (5) การสื่อความหมาย และ (6) การจูงใจ

จากสาระของกระบวนการจัดการข้างต้น สามารถสรุปกระบวนการจัดการซึ่งเป็นหน้าที่พื้นฐานของผู้จัดการที่สำคัญมีดังนี้ (พัชรี ศรีสังข์, 2551)

การวางแผน : เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยผู้จัดการต้องตัดสินใจ ตรวจสอบสถานภาพปัจจุบันขององค์การ สำรวจสภาพแวดล้อม กำหนดวัตถุประสงค์ พยากรณ์สถานการณ์ในอนาคต กำหนดแนวทางปฏิบัติและความจำเป็นในการใช้ทรัพยากร ประเมินแนวทางการปฏิบัติงาน ทบทวนและปรับแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่กำหนด

การจัดองค์การ : เป็นการจัดบุคคลและทรัพยากรที่ใช้เพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุ โดยมีการจัดแบ่งงาน จัดสรรทรัพยากรสำหรับงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลให้ปฏิบัติอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกันและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดบุคคล : เป็นการจัดบุคคลให้เหมาะสมกับงานทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณแรงงาน ตลอดจนจรรยาบรรณและพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพอยู่กับองค์การอย่างต่อเนื่อง

การนำ : เป็นการใช้อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามในการชี้เป้าหมาย ชักจูง กระตุ้น ให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ

การควบคุม : เป็นการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไขให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือปรับปรุงแผนและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมจริง

กระบวนการเรียนรู้

เป็นการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่

1. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของพระพุทธรองศ์ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2545) คือ (1) ฟัง (สุตมยปัญญา) จำ (สัจญาปัญญา) (2) คิด (จินตมยปัญญา) (3) ปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา) และ (4) เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง (วิปัสสนาปัญญา)

2. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Cronbach (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528; อ้างอิงจาก Lee J. Cronbach) คือ (1) สถานการณ์ (Situation) (2) ความพร้อม (Readiness) (3) เป้าหมาย (Goal) (4) แปลความหมาย (Interpretation) (5) การตอบสนอง (Response) (6) ผลลัพธ์ (Consequence) และ (7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thawarting)

3. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกานเย่ (Gagné ,1977) คือ (1) กระบวนการของความตั้งใจ: การเลือกรับรู้ (The Process of Attending : Selective Perception) (2) การเก็บสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำระยะสั้น (Short-term Memory Storage) (3) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้สู่ความจำระยะยาว (Encoding) (4) การเก็บสะสมสิ่งเร้าที่จะจดจำไว้ (Storage) (5) การระลึกถึงหรือเรียกความจำกลับคืนมา (Retrieval) (6) การตอบสนองที่ต่าง ๆ ไป (Response Generation) (7) การปฏิบัติพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเรียนรู้ (Performance) และ (8) การแสดงผลการเรียนรู้กลับยังผู้เรียน (Feedback) และให้การเสริมแรง (Reinforcement)

จากกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละแนวคิดดังกล่าวข้างต้น พัทรี ศรีสังข์ (2551) สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ (1) สถานการณ์หรือสาระการเรียนรู้ (2) เป้าหมายการเรียนรู้ (3) วิธีการต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องสนับสนุนให้เป้าหมายการเรียนรู้บรรลุ โดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริง (4) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายใน หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (5) การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ในชีวิตประจำวัน (6) ติดตามผลการนำไปใช้ ให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียน และปรับปรุงในกรณีที่ไม่บรรลุผล กรณีที่บรรลุผลก็นำไปใช้ในโอกาสอื่นต่อไป

รูปแบบการเรียนการสอน

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ดังต่อไปนี้

ทิตนา แชมมณี (2548) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า คือ สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการ หรือขั้นตอนที่สำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่

สามารถช่วยให้สภาพการเรียนรู้การสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิผล สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ

Good (1973) ได้ให้ความหมายของรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนไว้ว่า คือวิธีการหนึ่งของการเรียนการสอนที่จูงใจให้เกิดการเรียนรู้และมีทิศทางในการใช้เพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมตามที่รูปแบบต้องการ

June (1982) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างที่ชี้แนะแนวทางเพื่อพัฒนากิจกรรมและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาโดยเฉพาะที่สร้างมาจากสมมติฐานทางทฤษฎีบ้าง มาจากการสังเกตธรรมชาติของผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้แรงจูงใจ สถิติปัญญา ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และจากธรรมชาติหรือประสิทธิผลที่ได้จากวิธีการสอนนั้นๆ โดยลักษณะของรูปแบบจะมีแนวทางการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ ได้เชื่อมโยงกับความต้องการ หรือมาตรฐานที่ได้รับการตัดสินใจว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้

พิจารณาคำความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวความหมาย ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่สำคัญในความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนได้ที่นักวิชาการทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันคือ มีทิศทางในการใช้เพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมตามรูปแบบที่ต้องการ/มีแบบแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์/มีแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้เฉพาะรูปแบบเชื่อมโยงกับความต้องการหรือมาตรฐาน รูปแบบการเรียนการสอนต้องสร้างตามหลักปรัชญา/ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด/ความเชื่อต่างๆ มีกระบวนการ/ขั้นตอนการเรียนการสอน/วิธีการสอน ใช้เป็นแบบแผน/ชี้แนะแนวทางการเรียนการสอน และมีการทดสอบ พิสูจน์ ยอมรับว่ามีประสิทธิผล/มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ได้มีการกล่าวถึงด้วยว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรสร้างจากการสังเกตธรรมชาติของผู้เรียนและประสิทธิผลที่ได้จากวิธีการสอนนั้นๆ

พัชรี ศรีสังข์ (2551) ได้สรุปความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนคือ แนวคิดที่ชี้แนะแนวทางลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามความคาดหวัง โดยสร้างขึ้นภายใต้หลักปรัชญา/ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด/ความเชื่อต่างๆ ที่ผู้วิจัยเชื่อถือ ควบคู่กับการสังเกตธรรมชาติของผู้เรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอน และประสิทธิผลที่ได้จากวิธีการสอนที่ผู้วิจัยเลือกใช้ มีกระบวนการขั้นตอนการเรียนการสอน วิธีการสอนที่ใช้เป็นแบบแผน จูงใจผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และมีการศึกษาวิจัยประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ควบคู่ด้วย

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ทิสนา แคมมณี (2548) กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ (2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ (3) มีการจัดระบบคือมีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และ (4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องนำเสนอสาระแก่นสำคัญของรูปแบบ 4 ประการ คือ (1)ทฤษฎีหรือหลักการของรูปแบบ (2)วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3)กระบวนการของรูปแบบ และ (4) ผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ ก็จะช่วยให้สามารถตัดสินใจเบื้องต้นได้ว่าจะใช้รูปแบบใดตรงกับความต้องการได้ ซึ่งเมื่อตัดสินใจได้แล้วก็ควรที่จะศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมอื่น ๆ ของรูปแบบนี้ต่อไป

June (1982) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญที่โดดเด่นทั่ว ๆ ไปที่เห็นได้เชิงประจักษ์ของรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ (1) มีจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือเน้นครอบคลุมเรื่องนั้น ๆ (2) อยู่ภายใต้สมมติฐานที่เด่นชัดและแอบแฝงเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียน และเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน (3)เป็นแนวทางที่ใช้พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน (4) มีแบบแผนเฉพาะและมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องกระทำ และ (5) มีโครงร่างของการวิจัยรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบ หรือประเมินผลประสิทธิผลของรูปแบบ โดยทุกรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องมีภูมิหลังของการพัฒนารูปแบบหรือการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบนี้เนื่องมาจากประสิทธิผลที่ได้

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่นำเสนอแล้วนั้น พัชรี ศรีสังข์ (2551) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่สำคัญ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 : ปัญหาและความจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนที่ได้จากข้อบ่งชี้ทุกรูปแบบต้องมีภูมิหลังของการพัฒนารูปแบบ หรือตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบนี้ เนื่องมาจากประสิทธิผลที่ได้

องค์ประกอบที่ 2 : หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ได้จากข้อบ่งชี้ มีปรัชญา/ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด/ความเชื่อของรูปแบบและข้อบ่งชี้ มีการบรรยายและอธิบาย

สภาพ/ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ หรืออยู่ภายใต้สมมติฐานที่เด่นชัดและแอบแฝงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 3 : วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ได้มาจากข้อบ่งชี้ มีวัตถุประสงค์ของรูปแบบ/มีจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือเน้นครอบคลุมเรื่องนั้น ๆ

องค์ประกอบที่ 4 : ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่ได้มาจากข้อบ่งชี้ นำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบ/กระบวนการหรือผลที่ได้รับจากการใช้รูปแบบ หรือมีลักษณะของผู้เรียนเกิดขึ้นเด่นชัดหรือแอบแฝง

องค์ประกอบที่ 5 : สารการเรียนรู้ ที่ได้มาจากข้อบ่งชี้ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้เป็นระบบ ซึ่งระบบการเรียนการสอน จะมีสารการเรียนรู้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนจึงต้องมีสารการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนจึงจะช่วยให้องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนมีระบบสมบูรณ์ขึ้น

องค์ประกอบที่ 6 : กิจกรรมการเรียนการสอน ที่ได้มาจากข้อบ่งชี้ มีกระบวนการของรูปแบบ/มีแบบแผนเฉพาะ และมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องทำ และข้อบ่งชี้มีแนวทางที่ใช้พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หรือมีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลสูงสุด

องค์ประกอบที่ 7 : การวัดผลประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน ที่ได้มาจากข้อบ่งชี้ มีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือประเมินผลประสิทธิผลของรูปแบบ

องค์ประกอบที่ 8 : แหล่งเรียนรู้ ที่ได้มาจากข้อบ่งชี้ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้เป็นระบบ ซึ่งระบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ควรมีแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นแสวงหาความรู้หรือสารการเรียนรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบนี้จึงสนับสนุนข้อบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 : สารการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอนให้มีระบบที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีแนวคิดที่นักวิชาการและผู้จัดฝึกอบรมนำมาศึกษาและใช้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2541) มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ สรุปได้ดังนี้

1. เมื่อผู้ใหญ่ตระหนักว่าการเรียนรู้สามารถตอบสนองของความต้องการ และความสนใจของตนเอง หมายถึง ผู้ใหญ่ถูกกระตุ้นที่จะเรียนรู้แล้ว จุดนี้เองเป็นจุดเหมาะสมในการเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
2. ผู้ใหญ่มุ่งที่ให้เกิดการเรียนรู้เกิดประโยชน์กับชีวิตจริง ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรใช้สถานการณ์จริงในชีวิตเป็นเนื้อหาในการเรียนรู้
3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้ใหญ่คือ ประสบการณ์
4. ผู้ใหญ่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะชี้นำตนเอง
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้นตามอายุ

Irving Lorge (1947) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า “การที่เราจะจัดการศึกษาให้ผู้ใหญ่ได้ดีนั้นเราต้องเข้าใจเสียก่อนว่าเขาต้องการอะไร” และยังได้ระบุความต้องการของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ไว้ 4 ด้านคือ

1. เพื่อที่จะได้เพิ่มพูนบางอย่าง (To gain something)
2. เพื่อที่จะได้เป็นบางสิ่ง (To be something)
3. เพื่อที่จะได้ทำบางสิ่ง (To do something)
4. เพื่อที่จะประหยัดบางอย่าง (To save something)

Malcome S. Knowles (1973) ได้ตั้งสมมติฐานในเรื่องลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เอาไว้ 4 ข้อคือ

1. เมื่อคนเราเติบโตขึ้น ผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะชอบการชี้นำด้วยตัวเอง (Self-direction)
2. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้นเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า ดังนั้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Participation) จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ควรจะนำมาใช้เป็นวิธีการจัดการฝึกอบรม
3. ผู้ใหญ่นั้นมักจะให้การตระหนักรู้ถึงเรื่องราวเฉพาะที่มาจากชีวิตจริง ดังนั้นการจัดการฝึกอบรมควรจะใช้เรื่องในชีวิตจริงมาเป็นแนวทางการจัดการฝึกอบรม
4. ผู้ใหญ่ต้องการที่จะเรียนรู้ทักษะและใฝ่หาความรู้ที่จำเป็นในการเพิ่มขีดความสามารถของตนในการทำงานและนำทักษะที่ได้เรียนรู้มาใช้งานได้ทันที

Robert W. Pike (1989) ได้เขียนหลักการในการจัดการฝึกอบรมให้กับผู้ใหญ่ชื่อว่า “Pike Laws of Adult” โดยมีกฎสำคัญ 4 ข้อคือ

กฎข้อที่ 1 ผู้ใหญ่เป็นเด็กเล็กๆ ในร่างกายที่ใหญ่

กฎข้อที่ 2 คนเรามักจะไม่ขัดแย้งกับข้อมูลที่เราได้อยู่

กฎข้อที่ 3 ถ้าคุณรู้สึกสนุกมากเท่าไร การเรียนรู้อะไรก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น

กฎข้อที่ 4 การเรียนรู้จะยังไม่เกิดขึ้น หากพฤติกรรมไม่ได้เปลี่ยนแปลง

Pike (1989) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลา 3 วัน พบว่า ระดับความสามารถในการจดจำของคนเราต่อวิธีการเรียนที่แตกต่างกันก็จะให้ผลแตกต่างกัน ดังข้อมูลด้านล่าง

กิจกรรม	การอ่าน	จดจำได้	10%
กิจกรรม	การฟัง	จดจำได้	20%
กิจกรรม	การเห็น	จดจำได้	30%
กิจกรรม	การเห็นร่วมกับการฟัง	จดจำได้	50%
กิจกรรม	การที่ผู้เรียนพูดออกมา	จดจำได้	70%
กิจกรรม	การลงมือทำ	จดจำได้	90%

Sullivan, Wircenski, Arnold และ Sarkees (1990) ให้ความคิดเห็นว่าการที่จะทำให้บรรยากาศน่าเรียนนั้น เราต้องมีความเข้าใจถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นมีหลัก อยู่ 5 ประการคือ

หลักการที่ 1 มีภาวะผู้นำ: ผู้ใหญ่ที่จะเข้ารับการเรียนรู้ฝึกอบรมนั้นจะต้องมีภาวะผู้นำในการที่จะกำหนดทิศทางการเรียนรู้ที่ตนเองจะได้รับ

หลักการที่ 2 ประสบการณ์: ประสบการณ์จะถูกนำไปใช้ในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้เช่นการอภิปราย กรณีศึกษา หรือ การแก้ปัญหา การจดจำนั้นจะเกิดขึ้นได้ดีหากผู้เรียนได้พัฒนาการความจำ โดยนำสิ่งที่เรียนและฝึกเหล่านั้นมาใช้ปฏิบัติในทันที และตามด้วยกิจกรรมที่ได้มีการทบทวนหรือการให้เขียนสรุปความรู้

หลักการที่ 3 การเรียกร้องความสนใจ: การเรียกร้องความสนใจมีพลังในการที่จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ผู้ใหญ่จะเกิดการจูงใจให้เรียนรู้เมื่อเขามีความต้องการที่จะรู้อะไรบางอย่าง ดังนั้นผู้สอนควรที่จะทำการกระตุ้น อารมณ์ของความอยากเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

หลักการที่ 4 ให้ความนับถือ: การสอนผู้ใหญ่ที่ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนเห็นความแตกต่างและขีดความสามารถที่จะทำให้พวกเขาเรียนรู้มากขึ้น ผู้เรียนนั้นมักจะเปิดใจในการเรียนรู้ถ้ามีความรู้สึกยอมรับนับถือ

หลักการที่ 5 การเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็น Novel: ลักษณะการเรียนรู้แบบ Novel styles คือมีความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ เพราะผู้ใหญ่แต่ละคนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปถึงแม้คุณลักษณะดังกล่าวจะแฝงอยู่ความอยากเรียนรู้เหมือนกัน

จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้ได้ผลดีนั้น สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547) ได้เสนอหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) นั่นคือบุคคลจะเรียนรู้ได้ดีถ้าหากมีความสนใจในการเรียนสิ่งนั้นๆ

2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)

3. ควรคำนึงถึงความต้องการในการเรียน ของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Style) ที่มีความหลากหลาย
4. ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า
5. ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับเนื้อหาและกิจกรรม (Learning Content and Activities) ในการเรียนรู้
6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problem) และนำ การเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
7. ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญา และทางด้านร่างกาย ใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
8. ควรให้มีเวลาอย่างพอเพียงในการเรียนรู้ โดยเฉพาะ การเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ การฝึก ทักษะใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
9. ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดี หรือ การนำความรู้ไปประยุกต์ได้
10. ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ จนกระทั่งเขาได้มองเห็นถึง ความก้าวหน้าที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

Houle (1980) พบว่าผู้ใหญ่ที่มาเรียนนั้น มาร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ด้วยเหตุผล พื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. มีเป้าหมายเฉพาะบางอย่างอยู่ในใจ (Goal oriented) เช่น ต้องการ ประกาศนียบัตรไปเลื่อนวุฒิ เลื่อนขั้นเงินเดือน นักศึกษาส่วนใหญ่มาเรียนด้วยเหตุผลนี้ คือ มี จุดมุ่งหมายเพื่ออาชีพการงาน หรือเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง
2. ต้องการเข้าร่วมสังคม มีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นบ้าง (Activity oriented) แสวงหา กิจกรรมใหม่ ๆ หรือมาเรียนเพื่อแก้เหงา ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ (Learning oriented) มาเรียนเพราะสนใจอยากรู้ อยากเห็น มิได้คำนึงถึงปริญญาหรือประกาศนียบัตร แต่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ของตนเนื่องจาก ลักษณะธรรมชาติของผู้ใหญ่แตกต่างจากเด็ก

Knowles (1980) ได้เสนอกระบวนการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่จะกระตุ้นความต้องการในการเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
2. การกำหนดโครงสร้างในการเรียน การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
3. การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน
4. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
5. การวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน
6. การดำเนินการเรียนการสอน หรือเป็นการนำแผนกิจกรรมไปปฏิบัติ
7. การประเมินผลการเรียน ซึ่งเป็นการทบทวนความต้องการของผู้เรียนด้วย

นอกจากกระบวนการดำเนินการที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ข้างต้นแล้ว ในการวางแผนบริหารและจัดการ Knowles (1980) ได้เสนอให้ใช้กระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันคือ

1. การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมทางวิชาการ
2. การจัดโครงสร้างองค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย
3. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของบุคคลและชุมชน
4. การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษา และวัตถุประสงค์ทางการบริหาร การจัดการ
5. การวางแผนและจัดรูปแบบโปรแกรมการศึกษารวมถึงการบริหารหรือการจัดการ
6. การดำเนินงานตามแผนหรือรูปแบบที่วางไว้

7. การประเมินผลโครงการและโปรแกรมต่าง ๆ

Fisher (1989) ได้กล่าวถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพราะผู้ใหญ่มีการเรียนรู้และตอบสนองที่แตกต่างกันในแต่ละสภาพแวดล้อม ดังนั้น เพื่อเป็นการเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จึงได้สรุปของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้

1. ปัจจัยทางกายภาพ

- การจัดสภาพการเรียนรู้
- ระดับของเสียง
- แสง
- อุณหภูมิ
- โครงสร้าง
- ช่วงเวลาในหนึ่งวัน

2. ปัจจัยทางอารมณ์

- ความต้องการทางสังคม
- การเรียนรู้ด้วยตัวเอง
- การเรียนรู้กับผู้อื่น
- แรงจูงใจภายนอก
- แรงจูงใจภายใน

3. ปัจจัยทางการเรียนรู้

- การจัดสภาพการเรียนรู้
- การใช้เสียง
- ภาพ
- การเคลื่อนไหว

ศาสตร์และศิลป์ในการช่วยเหลือให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ (Andragogy)

Andragogy เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากความเชื่อต่างๆ ในปรัชญามนุษยนิยม สรุปได้ดังต่อไปนี้ (ซัยฤทธิ โภธิสุวรรณ (2541))

1. บุคคลมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (unique) นั่นคือ บุคคลมีความแตกต่าง (individual differences)

2. คนต้องการพัฒนาไปในทางที่ดีตามศักยภาพ (potential) ของตน

3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในของผู้เรียน (internal process) บุคคลภายนอกเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ตัวผู้เรียนรับผิดชอบกระบวนการเรียนรู้โดยสิ้นเชิง

4. บุคคลต้องการชี้นำตนเอง (self-directing)

Knowles (1978) กล่าวว่า Andragogy มีความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต่างจากเด็ก ดังนี้

1. การรับรู้เปลี่ยนแปลงไป (changes in self-concepts) จากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การชี้นำตนเอง (self-directedness) เพิ่มขึ้น การเรียนรู้ที่เหมาะสมควรเป็นแนวชี้นำตนเองในการเรียนรู้ (self-direction in learning)

2. บทบาทของประสบการณ์ (role of experience) ผู้ใหญ่สะสมประสบการณ์เพิ่มขึ้น เป็นการขยายฐานที่จะเชื่อมโยงกับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ การเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงควรเป็นแนวที่ใช้ประโยชน์จากประสบการณ์เดิม

3. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (readiness to learn) ความพร้อมในการเรียนรู้จะเป็นผลจากภารกิจพัฒนาการ (developmental tasks) ถ้าสอดคล้องกับความต้องการ ตรงกับปัญหาและสถานการณ์จริงของผู้เรียน ผู้เรียนย่อมมีความพร้อมในการเรียนรู้สูง เกิดเป็น “ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะสอน (teachable moment)” ผู้เรียนย่อมเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความมุ่งหมายของการเรียนรู้ (orientation to learning) เด็กริเริ่มการใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้ในโรงเรียนในระยะยาวในอนาคต คือ เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานของการ

เรียนในชั้นที่สูงขึ้นในอนาคต แต่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ได้จริงในทันที ใช้ชีวิตจริง (problem-centered, life-centered and immediacy of application)

นอกจากนี้ Knowles (1978) ยังได้กล่าวถึงข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการสอนผู้ใหญ่ (The Assumption of Andragogy) ที่เป็นลักษณะเด่นสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนที่ผู้ใหญ่มีแตกต่างจากเด็กไว้ 4 ประการคือ

1. ความเข้าใจตนเองหรือมโนภาพแห่งตน (Self-Concept) การดำเนินวิถีของเด็กนั้นมีพ่อแม่ ครู หรือผู้อื่นคอยช่วยเหลือดูแลตลอดเวลา หน้าที่ของเด็กคือเรียนหนังสืออย่างเดียว เด็กจะเข้าใจตนเองว่าต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในทุกด้าน แต่เมื่อเด็กกลายเป็นผู้ใหญ่จะมองตนเองนำตนเองได้ (Self-directing) รู้จักเหตุและผล สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องการให้คนอื่นยอมรับและปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มิใช่มองเห็นว่าเขาเป็นเด็กคอยแต่จะรับคำสั่งให้ปฏิบัติตามผู้ใหญ่ต้องการเป็นตัวของตัวเองและมีอิสระ เสรี

2. ประสบการณ์ (Experiences) ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็กในหลายด้าน ซึ่งสะสมไว้ด้วยวิธีการแตกต่างกันมาตั้งแต่เด็ก ยิ่งอายุมากขึ้นก็ยิ่งสะสมประสบการณ์มากยิ่งขึ้น นับเป็นแหล่งที่มีคุณค่ามากสำหรับการเรียนรู้เรื่องประสบการณ์นี้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หลายประการ คือ

- ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่นได้ เป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างขวางมากขึ้น ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงเป็นแหล่งวิทยากรสำคัญในการเรียนรู้

- ผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน และสามารถนำประสบการณ์เดิมนั้นไปเกี่ยวโยงหรือสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ จึงทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมายมากขึ้น

- ผู้ใหญ่มีลักษณะฝังแน่นกับความเคยชิน หรือประสบการณ์เดิมที่ผ่านมาก จึงทำให้ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงอะไรได้ยาก

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn)

ผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะและเกิดความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าเด็ก และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด ถ้าเรื่องที่เรียนรู้เป็นประโยชน์และมีความจำเป็นต่อผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีแรงผลักดันจากความต้องการที่จะพัฒนาตามภารกิจเชิงพัฒนาการ (Developmental Tasks) ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคมด้วย ทำให้เกิดความพร้อมมากขึ้น ดังนั้น การสอนผู้ใหญ่จะต้องสอนในเรื่องที่เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการของผู้ใหญ่ เพราะผู้เรียนผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าเขาเกิดความต้องการ ส่วนในการสอนเด็กนั้นเรามักจะกำหนดเอาว่า เด็กควรจะต้องเรียน (Ought to) ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ เพราะคิดว่าอาจจะมีประโยชน์กับอนาคตของเด็กต่อไปโดยมิได้คำนึงถึงความต้องการของเด็กในขณะนั้น

ความพร้อมอาจสร้างได้โดยมิต้องรอคอยให้พัฒนาขึ้นมาเอง คือ มีวิธีการกระตุ้นในรูปแบบของการกระทำ อาจจะเป็นลักษณะของความมุ่งหวังในระดับสูง และกระบวนการวินิจฉัยตนเองช่วยให้ผู้ใหญ่ได้พัฒนาตนเอง ซึ่งเราเรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motives)

4. การเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspectives)

ผู้ใหญ่มาเรียนหนังสือ และยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาก็เพราะว่า เขาขาดความรู้และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาชีวิตในปัจจุบัน เขาจึงมาเรียนเพื่อนำความรู้ ไปใช้ทันทีจึงมองเห็นคุณค่าของเวลาแตกต่างไปจากเด็ก สิ่งที่เด็กเรียนจากโรงเรียนอาจไม่ได้ใช้ทันที แต่เพื่อเป็นพื้นฐานเรียนต่อในชั้นสูงหรือเตรียมไว้เพื่ออนาคตเท่านั้น ดังนั้นเด็ก ๆ จะเรียนเพื่อสะสมความรู้โดยยึดเอาเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (Subject-centered) ในขณะที่ผู้ใหญ่ส่วนมากมีการเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem centered) หรือเพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน

การได้ทราบลักษณะความแตกต่างที่สำคัญระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ จะนำไปสู่การวางแผนการสอนผู้ใหญ่ให้เหมาะสมได้ Knowles จึงได้สรุปข้อแตกต่างเป็นตารางเปรียบเทียบให้เห็นเด่นชัดขึ้น พร้อมทั้งเสนอตารางเปรียบเทียบด้านวิชาการสอนระหว่าง สอนเด็ก (Pedagogy) และการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) ไว้ดังนี้

ลักษณะแตกต่างระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ตามข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อตกลงเบื้องต้น	วัยเด็ก	วัยผู้ใหญ่
ความเข้าใจ	ไม่เป็นอิสระ ยังต้องพึ่งผู้อื่น	เป็นอิสระ สามารถนำตนเองได้
ประสบการณ์	มีน้อย มีคุณค่าไม่มากนัก	มีมากเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง
ความพร้อม	เกิดจากการพัฒนาการทางชีววิทยา และ ความต้องการทางสังคม	เกิดจากภารกิจเชิงพัฒนาการ ตามบทบาททางสังคม
การมองเห็นคุณค่าของเวลา	ทำเพื่ออนาคต สามารถเลื่อนไปหรือรอคอยได้	ทำเพื่อผลปัจจุบัน และต้องการนำไปใช้ได้ทันที
ลักษณะการเรียนรู้	ใช้เนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง เน้นเนื้อหา	ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง เน้นวิธีการแก้ปัญหา

เปรียบเทียบการเรียนการสอนระหว่างการสอนเด็กและการสอนผู้ใหญ่

องค์ประกอบ	การสอนเด็ก (Pedagogy) (การสอนแบบดั้งเดิม)	การสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) (การสอนแบบใหม่)
ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน	- เป็นทางการ - เป็นการแข่งขันกัน - ครูเป็นผู้ออกคำสั่ง	- เป็นทางการ - เคารพนับถือซึ่งกันและกัน - ครู - ผู้เรียนร่วมมือกัน
ด้านการวางแผนและจัดทำโครงการ	วางแผนโดยครู	ครู - ผู้เรียนวางแผนร่วมกัน
การวินิจฉัยความต้องการ	ตัดสินใจโดยครู	ครู - ผู้เรียน พิจารณาร่วมกัน
การกำหนดวัตถุประสงค์	พิจารณาโดยตัวครู	ครู - ผู้เรียน ปรัชษาาร่วมกัน
การเรียนการสอน	- เป็นไปตามเนื้อหาวิชา - ใช้หน่วยด้านเนื้อหาวิชา	- เป็นไปตามความพร้อมของผู้เรียน - ใช้หน่วยปัญหาที่เกิดขึ้น
กิจกรรมทั้งหลาย	ใช้เทคนิคต่างๆ โดยที่ครูมีบทบาทมาก	ผู้เรียนมีบทบาทมาก มีการ ทดลอง และสืบเสาะหาโดยตัวผู้เรียนเอง
การประเมินผล	กระทำโดยครู	- ครู-ผู้เรียน วินิจฉัยร่วมกันตามความต้องการ - ประเมินผลโครงการร่วมกัน

จากการทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้แก่ หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และ Andragogy พบว่า สาระในแนวคิดของ Andragogy มีความครอบคลุมกับแนวคิดของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ทั้งหมด เนื่องจากประกอบไปด้วย สาระของ

พัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ จิตวิทยาผู้ใหญ่ จิตวิทยาในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และหลักในการสอน หรืออบรมผู้ใหญ่ ผสมผสานมาเป็น ศาสตร์และศิลป์ในการช่วยผู้ใหญ่ให้เรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์สาระของ Andragogy ได้ดังต่อไปนี้

Andragogy เป็นแนวทางในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจิตวิทยาผู้ใหญ่ในด้านความเข้าใจในตนเอง (Self Concept) ความสำคัญของพัฒนาการตามธรรมชาติในวัยผู้ใหญ่คือ ผู้ใหญ่มีการสั่งสมประสบการณ์ (Experience) และมีความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness to Learn) นอกจากนี้ ความสำคัญของจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่คือ ผู้ใหญ่เรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีในชีวิตจริง (Orientation to learning) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspectives) เนื่องจากผู้ใหญ่มีเวลาที่เหลือในชีวิตไม่มากเท่ากับเด็ก ดังนั้น การจะทำภารกิจก็ตามรวมถึงการเรียนรู้ ต้องใช้เวลาให้น้อยที่สุดและได้ประโยชน์มากที่สุดจึงจะสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ใหญ่

ตอนที่ 3 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรมจากการพึ่งพาครู มาสู่การพึ่งตนเองนั้น มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป แต่ที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่ Self – directed learning, Autonomous learning, Self – instruction, Independent learning, Self – access learning วิธีการเหล่านี้ ถึงแม้จะอ้างถึงความแตกต่างเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะที่เหมือนกัน คือมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ตั้งเป้าหมายในการเรียน และดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นๆ ข้อสำคัญคือผู้เรียนจะไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของครูผู้สอน (Gardner และ Miller, 1999)

ได้มีผู้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้หลายท่าน เช่น

สุนทร แก้วลาย (2512) ได้ให้คำนิยามของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ การรู้จักศึกษาค้นคว้าและเลือกเรียนสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง นอกเหนือไปจากการเรียนในห้องเรียน

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2526) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหมายถึง ผู้ที่เสาะแสวง ขวนขวาย ที่จะศึกษาต่อด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีใครบังคับ เป็นการเรียนที่เกิดจากรักใจชอบ เพื่อความพึงพอใจที่เกิดจากกิจกรรมการเรียน เกิดจากแรงจูงใจภายในบุคคล

ทองจันทร์ หงส์ลดาธมภ์ (2531) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มแสวงหาองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การหาความจำเป็นของการเรียนรู้ของตนเอง (learning need) การตั้งเป้าหมายของการเรียนรู้ (learning goals) การแสวงหาความรู้ทั้งที่เป็นวัสดุและเป็นคน (learning resource) การเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน (learning strategies) และการประเมินผลการเรียนรู้ของตน (learning evaluation) โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ เจาะจงแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ๆ

ชัยฤทธิ โภธิสุวรรณ (2541) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอกตัวผู้เรียนหรือไม่ก็ตาม ริเริ่มการเรียนรู้ เลือกรูปแบบ แสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างแต่ละบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เคารพในศักยภาพของผู้เรียนและเป็นการเรียนรู้ที่สนองตอบต่อความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน โดยที่ยอมรับว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้ เพื่อที่จะให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยการรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู

อาชัญญา รัตนอุบล (2553) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน โดยการกำหนดความต้องการและวัตถุประสงค์การเรียนรู้

รวมทั้งการออกแบบประสบการณ์และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของตนตลอดจนการประเมินผลด้วยตนเอง

Knowles (1975) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่มการเรียนรู้เอง โดยวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนกำหนดเป้าหมาย และสื่อการเรียนรู้ ติดต่อกับบุคคลอื่น หาแหล่ง ความรู้ เลือกใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้ เสริมแผนการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนของตน ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

Skager (1978) อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินของกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือกัน

Tough (1978) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ การเรียนรู้สำหรับบุคคลที่มีความตั้งใจ จะเกิดขึ้นเมื่อคนใดคนหนึ่งผูกพันมุ่งมั่นกับการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างต่อเนื่องและพร้อมกันนั้นก็วางแผนการเรียนรู้ของตนเองด้วย

Holec (1981) ได้ให้คำจำกัดความความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าเป็นการรับผิดชอบในการเรียนของตนเอง

Griffin (1983) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเองและความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติและการประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นเฉพาะบุคคล

Brookfield (1984) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า หมายถึง การเป็นตัวของตัวเอง ควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง มีความเป็นอิสระ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกน้อยที่สุด

Watson และ Tharp (1985) กล่าวถึงความหมายของการชี้แนะว่าหมายถึง การที่บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองไปในทิศทางที่ปรารถนาตามค่านิยมที่แท้จริงของตนเอง มีทักษะในการเลือกเป้าหมายและออกแบบยุทธวิธีที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งประเมินผลที่ได้ และ

เปลี่ยนแปลงกลวิธีที่ใช้ ดังนั้น การชี้นำตนเองจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างทักษะต่าง ๆ ที่จะทำ
ให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นการหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือการเริ่มต้นพฤติกรรมที่พึง
ประสงค์

Shafritz, Koppe & Soper (1988) และ Skager (1977) กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการนำ
ตนเอง สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแต่ละบุคคลรับผิดชอบร่วมมือกับผู้เรียนคนอื่นในการ
วิจัยความต้องการเรียนรู้ของตน มีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะ มีการวางแผน กำหนด
วัตถุประสงค์การเรียนรู้ และมีส่วนร่วมตามลำดับขั้นตอนของประสบการณ์ เรียนรู้ การบริหารการ
จัดการ รวมทั้งความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองและของผู้อื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกกลุ่มการ
เรียนแบบร่วมมือ

Candy (1991) กล่าวว่า “การชี้นำตนเองของผู้เรียนจะแตกต่างกันที่เป้าหมายในการ
ควบคุมการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง”

Sheerin (1991) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า เป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน
เรียนรู้ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง ไม่ใช่พึ่งพาแต่ครูผู้สอนเท่านั้น

Borich (1992) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สรุปได้ว่าเป็นทั้งวิธีเรียนและวิธีสอน
ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างกระตือรือร้น เพื่อให้ได้ความรู้
โดยผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนในระดับสูง ได้แก่ การให้เหตุผล การคิดแก้ปัญหา และการคิด
วิเคราะห์ ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่าการได้รู้ ได้เข้าใจ และนำไปใช้ ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ในชั้น
ต่ำที่เกิดได้ในการเรียนโดยทั่วไป

Dixon (1992) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแต่ละคน
อาจได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือไม่ก็ได้ ในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของ
ตนเอง ตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ ระบุบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง แหล่งความรู้ สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการ
เรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

Hiemstra (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียน
รับผิดชอบในด้านการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลความพยายามในการเรียนรู้ของ
ตนเอง เป็นลักษณะซึ่งทุกคนมีอยู่ระดับหนึ่งในทุกสถานการณ์การเรียนรู้ ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้น
โดยผู้เรียนแยกตัวออกจากผู้อื่น ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ และทักษะที่ได้จากการศึกษา
จากสถานการณ์หนึ่งไปยังสถานการณ์อื่นได้

Kasworm (1992) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้สอนในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันและได้มีการนำมาใช้วิธีการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้มากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์และส่งเสริมให้ผู้เรียน มีพัฒนาการของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แม้ว่าผู้เรียนสำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ตาม

Gardner และ Miller (1999) ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ว่ามีรากฐานมาจากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long learning skills) และการพัฒนานักคิดอิสระ (Independent thinkers)

จากความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการควบคุมการเรียนรู้ และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ผู้เรียนวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ที่แท้จริงของตน กำหนดเป้าหมาย สื่อการเรียนและหาแหล่งความรู้ วางแผนการเรียนรู้โดยเลือกและออกแบบยุทธวิธีการเรียนที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ โดยจะดำเนินการด้วยตนเองหรือความร่วมมือช่วยเหลือกับผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2524) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้ผลว่า ควรจะเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีเหตุผลสรุปได้ 2 ประการ คือ

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากเป็นผู้ที่มีความคิดที่เป็นของตนเอง และเข้าเรียนด้วยความเต็มใจมิได้ถูกบังคับ เรียนด้วยความสมัครใจจะเป็นผู้ที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและดีกว่าผู้ที่เข้าเรียนโดยการบังคับ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้เข้าเรียนมีจุดประสงค์หรือเป้าหมายที่แน่นอน มีแรงจูงใจ ผู้เรียนมักจะนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าและนานกว่า

2. กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพและกระบวนการพัฒนาทางจิตวิทยา การที่มีความรับผิดชอบในชีวิตของตนเอง ไม่พึ่งคนอื่น และสิ่งนี้ก็คือ การพัฒนาไปสู่การรู้จักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2524) และสมคิด อิศระวัฒน์ (2538) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตเป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เคารพในศักยภาพของบุคคลและเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2526) กล่าวถึงบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการเรียน โดยเฉพาะกลุ่มที่เสาะแสวงหาหนทางที่จะศึกษาต่อด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้บังคับ เป็นการศึกษาที่เกิดจากใจชอบใจรัก เพื่อความพึงพอใจที่เกิดจากกิจกรรมการเรียน เกิดจากแรงจูงใจภายในของบุคคล การเรียนรู้ลักษณะนี้เรียกว่า เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

สุภมาส ทองใส (2536) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในปัจจุบันได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตแล้ว เช่นบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการค้นคว้าด้วยตนเองอย่าง Socrates หรือ Abraham Lincoln และสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังเน้นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ อ.ตตาทิ อตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน หรือการพึ่งตนเองเป็นสำคัญนั่นเอง

สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร (2540) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ 5 ประการได้แก่

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการศึกษารายบุคคล
2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
3. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทางหนึ่ง
4. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเปิดโอกาสให้นำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่
5. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการช่วยลดข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในสถาบัน ได้แก่ ปัญหาของขนาดชั้นเรียนที่ใหญ่และจำนวนผู้สอนที่ไม่ได้สัดส่วนกับการฝึกการใช้ภาษาในชั้นเรียน

คณาพร คมสัน (2540) สรุปความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความตั้งใจสูง มีแรงจูงใจ มีความยืดหยุ่นในการเรียนมากขึ้นและสามารถปรับตัวกิจกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งเป็นวิธีการตอบสนองของความแตกต่างระหว่างบุคคลสอดคล้องกับการพัฒนาทางจิตวิทยาและธรรมชาติของมนุษย์ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นพัฒนาการใหม่ทางการศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่จะต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิต

สมคิด อิศระวัฒน์ (2541) ได้สรุปความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ
2. ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความกระหายใคร่รู้
3. ทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ได้มากที่สุด
4. ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องมีใครมาบอกและเป็นผู้คิดริเริ่มที่จะเรียนรู้ช่วยให้การศึกษาเกิดความสมดุล

รุ่ง แก้วแดง (2541) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. มีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยหรือประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองโดยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือไม่ก็ได้
2. สามารถเลือกแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้
3. รู้จักพัฒนาเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองโดยการค้นหาคำตอบและให้เหตุผล
4. รู้จักถามเหตุผลของการมีกฎระเบียบ กระบวนการ หลักการและข้อสมมุติฐานที่ยอมรับได้โดยปริยาย

5. สามารถปฏิเสธหรือเห็นด้วย หรือปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการโดยตัดสินใจด้วยตนเอง
6. สามารถตระหนักในทางเลือกด้านยุทธศาสตร์การศึกษา และการแปลความหมายรวมทั้งเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของตนเองอย่างมีเหตุผล
7. สามารถทบทวนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในฐานะที่เป็นพัฒนาการทางความรู้และสังคม ซึ่งสามารถปรับยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพในการเรียนรู้
8. สามารถมองเป้าหมาย นโยบาย และแผนอย่างอิสระโดยปราศจากแรงกดดันจากผู้อื่น
9. สามารถพัฒนาความเข้าใจในความเป็นไปต่าง ๆ จนสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้
10. สามารถสร้างกรอบแนวความคิดได้ชัดเจนอย่างอิสระและพร้อมที่จะเปลี่ยนแนวความคิดเมื่อมีเหตุผล
11. สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยความคิดหรือร่นอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ต้องพึ่งพาการเสริมแรงหรือรางวัลจากผู้อื่น
12. สามารถระบุค่านิยมส่วนตัวและความสนใจของตนเองได้
13. สามารถยอมรับแนวความคิดอื่นที่ถูกต้องและเผชิญกับการต่อต้านอุปสรรครวมทั้งวิจารณ์เป้าหมายของตนเองโดยปราศจากโทษ
14. สามารถประเมินข้อบกพร่องและข้อจำกัดของตนเองในฐานะผู้เรียนได้

Tough (1971) ได้ให้แนวคิดและความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้หรือโครงการที่ผู้เรียนเกี่ยวข้อง (Learning Project) มาจากการวางแผนด้วยตนเอง และเน้นว่ากิจกรรมการเรียนเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับการเป็นตัวของตัวเองและนำตนเองในการเรียนรู้

Knowles (1975) กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้สรุปได้ดังนี้

1. บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า มีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสูงกว่า สามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าคนที่เรียนโดยเป็นเพียงผู้รับหรือรอการถ่ายทอดจากครู

2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยา และกระบวนการทางธรรมชาติ ทำให้บุคคลมีทิศทางของการบรรลุวุฒิภาวะจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง เช่น

ความต้องการพึ่งพาผู้อื่น/ไม่เป็นตัวของตัวเอง	สู่	ความเป็นตัวของตัวเอง
ความสามารถต่ำ	สู่	ความสามารถสูงขึ้น
ความรับผิดชอบต่ำ	สู่	ความรับผิดชอบสูงขึ้น
ความเห็นแก่ตัว	สู่	การช่วยเหลือผู้อื่น
การไม่ยอมรับตนเอง	สู่	การยอมรับตนเอง
การเลียนแบบ	สู่	การริเริ่ม
ความหุนหัน	สู่	ความมีเหตุผล

3. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซึ่งลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น หลักสูตร ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ มหาวิทยาลัยเปิด ล้วนเน้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้เอง

4. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทำให้มนุษย์อยู่รอด การมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

Boydell (1976) กล่าวใน Boud (1982) ว่า “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถปรับวิธีการเรียนรู้ของตนเองอย่างยืดหยุ่น ทำให้มีความคิด

สร้างสรรค์ สามารถปรับพฤติกรรมของตนเองเพื่อแก้ปัญหาให้ดีขึ้นและประสบผลสำเร็จในการเรียน”

Dickinson (1987) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แม้ว่าจะมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติไม่เท่ากัน มีความแตกต่างกันในด้านความถนัด วิธีคิด ยุทธวิธี การเรียนรู้ และความมุ่งหมายในการเรียน จึงเป็นวิธีการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจทางบวก และเรียนรู้ที่จะเรียน

Borich (1992) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการตนเองช่วยให้ผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ทำให้เข้าใจเนื้อหาตำราด้วยตนเอง และช่วยให้ผู้เรียนสรุปความสำคัญของเรื่อง รวมทั้งสามารถแก้ปัญหา รู้จักใช้เหตุผล และมีความคิดวิจารณ์ญาณในการเรียนรู้

Larisey (1994) กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าเป็นธรรมชาติ ส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่มีใครตระหนักเพราะครูไม่เคยนำเสนอการเรียนรู้ในลักษณะนี้ในชั้นเรียน แต่ในอนาคตผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกหัดที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้อธิบายรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองและประเมินความพร้อมของตนเอง เพื่อเตรียมที่จะนำไปสู่ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น

Maker and Neison (1995) กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตน จะทำให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น และการที่ผู้เรียนรู้ในเนื้อหาที่ตนเองเลือกเองจะมีแรงจูงใจมากขึ้น

Treffinger (1995) กล่าวว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองจะจัดการตนเองได้ดี มีโอกาสที่จะทำงานตามระดับความก้าวหน้าของตนเอง มีโอกาสที่จะเลือกเนื้อหาประสบการณ์ และเป้าหมายทางการเรียนตามความต้องการของตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น และเรียนได้ดีขึ้น

Merriam และ Cafarella (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 1) เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับการเรียนรู้ของตน 2) เป็นการสนับสนุนให้การถ่ายโอนความรู้เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบปลดปล่อย (emancipatory learning) และการกระทำทางสังคม (social action) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Hmelo and Lin (2000) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นความสามารถที่ช่วยให้มนุษย์มีการพัฒนาทางปัญญา เป็นการปรับและประยุกต์ใช้ความรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ ยอมรับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่ไประดับของความเข้าใจใหม่ ประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานและเป็นผู้แก้ปัญหา

Merriam (2001) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นทิศทางที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น มีประโยชน์และจำเป็นต่อผู้เรียนในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาของมนุษย์ที่เมื่อเติบโตขึ้นจะพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระ ไม่ต้องการพึ่งพิงผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นจะมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้นและเรียนได้ดีขึ้น เกิดความยืดหยุ่นในการเรียนรู้เพราะสามารถเรียนรู้ได้ตามรูปแบบที่ตนเองถนัด และที่สำคัญที่สุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะพัฒนาผู้เรียนมีทักษะการแสวงหาความรู้ แม้สำเร็จการศึกษาจากในระบบโรงเรียนก็ยังสามารถแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและวิถีชีวิตของตน ช่วยให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนตลอดชีวิตได้

กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ได้มีผู้อธิบายกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในลักษณะของความสามารถในการปฏิบัติตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน (2543) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังนี้

1. การวิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้
3. กำหนดแหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้
4. เลือกวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้

5. รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และสร้างองค์ความรู้

6. การประเมินผลการเรียนรู้

Whitehead (1977) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของบุคคลว่า ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การรับรู้ในสิ่งที่แปลกใหม่ (Romance) เป็นการเรียนรู้ในรูปของความรู้สึกกับความแปลกใหม่ที่ได้พบเห็น กับความรู้สึกต่าง ๆ ที่น่าสนใจ นำท้าทายสติปัญญา ฯลฯ

ขั้นที่ 2 การครุ่นคิดตรึกตรอง (Precision) เป็นการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง พยายามให้ได้มาซึ่งความรู้ ความจริงต่าง ๆ อย่างมีแบบแผน

ขั้นที่ 3 การหาข้อสรุปรวบยอด (Generalization) เป็นระยะที่เกิดความรู้ ความเข้าใจพบข้อสรุปหลักเกณฑ์ต่าง ๆ แล้วเริ่มมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

Tough (1979) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ ดังนี้

1. การตัดสินใจว่าในกระบวนการเรียนรู้นั้นอะไรเป็นความรู้ ทักษะที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องมองหาข้อผิดพลาด และจุดอ่อนของความรู้ที่มีอยู่ โดยพิจารณาทั้งด้านทักษะและรูปแบบการเรียนรู้ในปัจจุบัน

2. การตัดสินใจว่าจะรู้กิจกรรมเฉพาะอย่างไร วิธีการ แหล่งวิชาการ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนมีอะไรบ้าง ในขั้นนี้ผู้เรียนควรศึกษาว่า ตนเองมีความต้องการเฉพาะด้านอะไรเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกแหล่งวิทยาคารการเรียนรู้เฉพาะอย่าง การรวบรวมความรู้ ข้อเท็จจริง ข้อได้เปรียบเสียเปรียบ การเข้าถึงระดับความเหมาะสมของแหล่งวิทยาคาร หรือกิจกรรมเฉพาะด้านผู้เรียนอาจดูจากหนังสือ หรือบทความในห้องสมุด ร้านขายหนังสือ ก่อนการเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุดในกรณีที่เป็นแหล่งวิทยาคารบุคคล อาจตัดสินใจว่าบุคคลประเภทใดที่อาจให้เนื้อหาวิชาที่ต้องการได้ และพยายามหาบุคคลเหล่านั้นซึ่งเลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมที่สุด

3. ตัดสินใจว่าจะเรียนที่ใด ผู้เรียนอาจเลือกบริเวณที่เงียบสงบ สะดวกสบาย และไม่มีผู้ใดมารบกวน หรืออาจจะต้องการสถานที่ ซึ่งมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก หรือแหล่งวิทยาคารที่อาจใช้สะดวก

4. วางเป้าหมายหรือกำหนดระยะเวลาการทำงานที่แน่นอน
5. ตัดสินใจว่าจะเริ่มเรียนเรื่องใด เมื่อใด
6. ตัดสินใจว่าช่วงระยะเวลาใด เนื้อหาควรจะทำไปเท่าใด
7. พยายามหาเหตุผลที่เป็นอุปสรรคที่จะทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จ หรือหาขั้นตอนส่วนที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพ
8. การหาเวลาสำหรับการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับการลดเวลาหรือจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงาน กิจกรรมในครอบครัว หรือการพักผ่อน โดยจะขอร้องไม่ให้อุปสรรคในเวลาที่กำลังศึกษา หรือขอร้องให้ผู้อื่นมาทำงานแทนเป็นครั้งคราว
9. คำนวณระดับความรู้และทักษะหรือความก้าวหน้าของตนในด้านความรู้ หรือทักษะที่ต้องการ
10. การเข้าถึงแหล่งวิทยาการหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนนี้ ผู้เรียนอาจจะหาเวลาว่างไปในสถานที่ต่าง ๆ พยายามหาหนังสือที่เหมาะสมในห้องสมุดตลอดจนการเข้าพบบุคคลสำคัญที่เอื้อต่อการเรียน
11. เตรียมการหรือปรับปรุงห้อง (หรือแหล่งวิทยาการ เฟอร์นิเจอร์หรืออุปกรณ์) สำหรับการเรียนรู้หรือการจัดเตรียมกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดลำดับเงื่อนไขทางกายภาพให้เหมาะสมสำหรับการเรียน เช่นสถานที่ที่อากาศถ่ายเท มีแสงสว่างพอเพียง เป็นต้น
12. การสะสมหรือหาเงินที่จำเป็นสำหรับใช้ประโยชน์ในการหาแหล่งวิทยาการทั้งที่เป็นคนและวัสดุทางการศึกษา
13. เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อสร้างกำลังใจ ความพอใจทำให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น พยายามเน้นความสำคัญของการเรียน ซึ่งสิ่งที่จะทำได้มีดังนี้
 - 13.1 หาสาเหตุของการขาดแรงจูงใจ
 - 13.2 พยายามเพิ่มความสุข และความยินดีในการเรียนรู้ หรือเพิ่มทัศนคติในกิจกรรมการเรียนรู้

13.3 จัดการกับการขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเรียนรู้ หรือจัดการกับความสงสัยในความสำเร็จของโครงการที่จะเรียนรู้

13.4 การเอาชนะความรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ที่มีสาเหตุมาจากความยากลำบากต่างๆ

13.5 บอกกล่าวผู้อื่นถึงความสำเร็จของตน

Candy (1991) ได้เสนอว่าบุคคลที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ต้องสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สามารถระบุสิ่งที่ควรจะเรียน
2. สามารถระบุความต้องการในการเรียนรู้
3. สามารถสร้างจุดประสงค์ในการเรียนรู้
4. สามารถกำหนดแผนการเรียน
5. สามารถดำเนินตามแผนการเรียนที่วางไว้ให้บรรลุผลสำเร็จ
6. สามารถประเมินประสิทธิภาพการเรียนรู้ของตนเอง

Grow (1991) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามขั้นตอน โดยมี 4 ขั้นตอนได้แก่

1. ครูนำโดยการชักจูง อธิบาย หรือให้ลองฝึกหัด
2. ครูจูงใจให้ผู้เรียนสนใจโดยการบรรยาย การอภิปรายโดยครูเป็นผู้นำ ให้ตั้งเป้าหมายและกำหนดกลยุทธ์วิธีการเรียน
3. นักเรียนเรียนโดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน อภิปรายกลุ่ม หรือจัดสัมมนา
4. นักเรียนชี้นำตนเองโดยครูเป็นที่ปรึกษา ทำได้โดยการลองฝึกด้วยตนเอง เช่น การฝึกงาน การค้นคว้า การทำงานรายบุคคล หรืองานกลุ่ม

Hiemstra (1997) เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ประเมินความต้องการในการเรียนของตนเอง (Assessing Needs) เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่า ตนเองต้องการที่จะเรียนในลักษณะที่เป็นแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม หรือแบบปรีกษาผู้สอน

2. กำหนดเป้าหมายการเรียนของตนเอง (Setting Goals) ได้แก่การเลือกกำหนดมุ่งหมายเฉพาะของการเรียน เลือกที่จะเรียนในลักษณะที่เน้นความรู้หรือเรียนแบบรอบรู้ กับการเรียนตามความสนใจ หรือเลือกที่จะเน้นในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

3. กำหนดขอบเขตเนื้อหาเฉพาะที่จะเรียน (Specify learning content) ได้แก่ การเลือกระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่จะเรียนรู้ จัดลำดับการใช้สื่อ จำแนกประเภทของความรู้ที่จะเรียนในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย หรือเจตพิสัยการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการนำไปใช้เลือกระดับของสมรรถนะที่จะเรียน ประสพการณ์ที่จำเป็นสำหรับเนื้อหานั้น รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาที่จะนำมาใช้ให้เหมาะกับวิธีที่เลือก เช่น การเรียนเป็นรายบุคคล เรียนเป็นกลุ่ม หรือปรีกษาผู้สอน เป็นต้น

4. จัดช่วงเวลาเรียน (Packing the Learning) เป็นการกำหนดเวลาที่ใช้ในการนำเสนอของผู้สอน เวลาในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน กลุ่มผู้เรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนต้องจัดเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย

5. เลือกวิธีการเรียนรู้ เทคนิค และเครื่องมือการเรียน (Choosing the Instructional Method, Techniques, and Devices) ได้แก่ การเลือกเทคโนโลยี หรือสื่อที่นำมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน หรือการฝึกอบรม วิธีและเทคนิคการสอน พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ โดยการสังเกต การฟัง การสัมผัส เป็นต้น หรืออาจใช้เทคนิคการอภิปราย เช่น การจับคู่อภิปรายกับเพื่อนหรือกับผู้สอนการอภิปรายกลุ่มย่อย หรือการอภิปรายทั้งในชั้นเรียน เป็นต้น

6. การเลือกและควบคุมสภาพแวดล้อมในการเรียน (Controlling the Learning Environment) ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน ซึ่งมีผลต่อทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านจิตวิทยา การเผชิญกับสังคมและอุปสรรคทางวัฒนธรรม หรือการเลือกวิธีการเรียนที่ผู้เรียนพึงพอใจ

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตรวจสอบตนเอง รู้จักการไตร่ตรอง และมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Promoting Introspection, Reflection and Critical Thinking) เป็นการแปลงทฤษฎีมาเป็นแนวทางการปฏิบัติการรายงานผล และสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยตนเอง ฝึกให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณา ตัดสินใจ แก้ปัญหา และกำหนดแนวทางในการเรียนของตนเอง เพื่อผู้เรียนได้มีความชัดเจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้

8. บทบาทของผู้สอน (Instruction s' Role) ประกอบด้วย ทางเลือกของผู้สอน เกี่ยวกับบทบาทในการนำเสนอ ในการตั้งคำถาม หรือการใช้เทคนิคในการถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ บทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะให้คำปรึกษาผู้เรียน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ดี การเลือกใช้เทคนิควิธีการสอน ที่มีความเหมาะสมต่อเนื้อหาความรู้ รู้ล่วงหน้าว่าเมื่อใดควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้เรียน และควรมีบทบาทอย่างน้อยเพียงใด ทำหน้าที่วิเคราะห์ผู้เรียน ได้แก่ ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องการให้เกิดว่ามีอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบแนวทางของการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการเรียนร่วมกับผู้เรียน เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

9. การประเมินผลการเรียน (Evaluating the Learning) ประกอบด้วย

9.1 การเลือกใช้ประเภทของแบบทดสอบ เช่น ใช้สำหรับทบทวนเนื้อหา ทดสอบผลการเรียน ฝึกปฏิบัติ การให้มีการทดสอบใหม่ได้ หรือฝึกปฏิบัติ การให้น้ำหนักคะแนน การสอบแต่ละครั้ง

9.2 การเลือกประเภทของการให้ข้อมูลย้อนกลับ เช่น ผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน หรือผู้เรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สอน

9.3 วิธีการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

9.4 ลักษณะของผลที่ได้จากการเรียน ได้แก่ ผลผลิตขั้นสุดท้ายที่ได้ เช่น การสรุปรายงาน หรือนำเสนอผลการเรียน การให้โอกาสในการปรับปรุงและนำเสนอผลงานชิ้นสุดท้ายใหม่ หรือลักษณะของผลงานประเภทการเขียน น้ำหนักคะแนนที่ให้กับผลงานชิ้นสุดท้าย ระดับของผลงานที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ หรือการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ที่ได้จากการเรียนทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว หรือประโยชน์อื่น ๆ หรือได้ทักษะใหม่ ๆ จากการเรียนรู้

9.5 การติดตามประเมินผล ได้แก่ การตัดสินใจเกี่ยวกับความคงทนในการเรียน เมื่อเวลาผ่านไป การตัดสินใจเกี่ยวกับการนำมโนคติของสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ โอกาสในการทบทวนและพัฒนาสื่อใหม่ หรือทางเลือกในการติดตามผลในการเรียน

9.6 ทางเลือกในการเก็บประสบการณ์การเรียนรู้ และการนำมาใช้ใหม่

9.7 การตัดสินใจทางเลือกในการให้ผลการเรียน

9.8 ลักษณะของการประเมินของผู้สอนและประสบการณ์การเรียนรู้

9.9 ทางเลือกเกี่ยวกับแบบหรือการใช้สัญญาการเรียน

การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเองไม่ใช่การจัดให้ผู้เรียนต้องเรียนเพียงคนเดียวโดยไม่มีผู้สอนหรือเพื่อนเรียน แต่เป็นการจัดการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะทำงานกับเพื่อน ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง (Boud, 1982) โดยมีขั้นตอนในการเรียนด้วยตนเองของ Knowles (1975) ซึ่งสอดคล้องกับ Skager & Dave (1978) และ Center for Information Technology in School and Teacher Education (2000) สรุปได้ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการของตนเอง จะเริ่มต้นจากการให้ผู้เรียนแต่ละคนบอกความต้องการและความสนใจพิเศษของตนเอง โดยให้เพื่อนคนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและเพื่อนคนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดบันทึก กระทำเช่นนี้หมุนเวียนกันไปจนครบทั้ง 3 คน ได้แสดงบทบาทครบทั้ง 3 ด้าน คือ ผู้เสนอความต้องการ ผู้ให้คำปรึกษา และผู้จัดบันทึก สังเกตการเรียนบทบาทดังกล่าวจะให้ประโยชน์อย่างยิ่งในการเรียนร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆ ด้าน

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน โดยเริ่มต้นจากบทบาทของผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

2.1 ผู้เรียนควรศึกษาจุดมุ่งหมายของวิชาแล้วจึงเริ่มเขียนจุดมุ่งหมายในการเรียน

2.2 เขียนจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเองโดยสอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้

2.3 ผู้เรียนควรเขียนจุดมุ่งหมายให้แจ่มชัดเข้าใจได้ไม่คลุมเครือคนอื่นอ่านแล้วเข้าใจ

- 2.4 ผู้เรียนควรเน้นถึงพฤติกรรมที่ตนเองคาดหวัง
 - 2.5 ผู้เรียนควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่สามารถวัดได้
 - 2.6 การกำหนดจุดมุ่งหมายของผู้เรียนในแต่ละระดับควรมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด
 - 2.7 มีความสามารถในการใช้กลยุทธ์เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียน
3. การวางแผนการเรียน โดยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชา ซึ่งผู้เรียนควรวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนตามลำดับ ดังนี้
 - 3.1 ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กำหนดเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนของตนเอง
 - 3.2 การวางแผนการเรียนของผู้เรียน
 - 3.3 ผู้เรียนแปลงจุดมุ่งหมายในการเรียนเป็นกิจกรรมการเรียน
 - 3.4 ผู้เรียนระบุวิธีการเรียนให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด
 - 3.5 ผู้เรียนเป็นผู้เลือกและจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสนใจของตนเอง
 4. การแสวงหาความรู้ เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนี้
 - 4.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนที่หลากหลาย
 - 4.2 เลือกแหล่งทรัพยากรการเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน โดย ชาญชัย อาจินสมาจาร (2544) กล่าวว่า การอภิปรายร่วมกัน การระดมความคิดร่วมกับเพื่อนจะมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ และสมคิด อิศระวัฒน์ (2543) กล่าวว่า ปัจจุบันแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของคนไทยคือ ผู้รู้ ครู เพื่อน หนังสือ การศึกษาดูงาน แหล่งข้อมูลที่คนไทยในชนบทใช้มากคือ ผู้รู้ซึ่งจะมีความเชื่อมั่นมากกว่าหนังสือ นอกจากนี้ Knowles (1975) ได้กล่าวถึงการแสวงหาแหล่งทรัพยากรว่า อาจจะเป็นหนังสือ เอกสารวิชาการต่างๆ ตลอดจนบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะเพื่อนจะเป็นแหล่งของความช่วยเหลือที่สำคัญเพราะการเข้าถึงเพื่อนนี้ง่ายกว่าการเข้าถึงครู ส่วน Tough (1979) กล่าวถึงการเข้าถึงแหล่งวิทยาการหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสม โดยผู้เรียนอาจจะหาเวลาวางไปในสถานที่ต่าง ๆ พยายามหาหนังสือที่เหมาะสมในห้องสมุดตลอดจน

การเข้าพบบุคคลสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนแหล่งการเรียนรู้มีอยู่รอบตัวของผู้เรียนสำหรับใช้ในการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนจะสามารถนำประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้นั้นมาใช้ได้ หรือเข้าถึงข้อมูลได้มากน้อยเพียงใดซึ่งจะเป็นผลดีกับตัวของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

4.3 มีการจัดกิจกรรมการเรียนอย่างเหมาะสม ทั้งกิจกรรมรายบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม ทั้งกับผู้เรียนด้วยกันและกับผู้สอน

4.4 ใช้ยุทธวิธีการเรียนที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียน

4.5 อยู่บนพื้นฐานการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียน เป็นอิสระจากการถูกข่มขู่บังคับ การให้รางวัลหรือการลงโทษ

4.6 คำนึงถึงความสำคัญของผู้เรียนรายบุคคล ได้แก่ การพิจารณาถึงความแตกต่างของความสามารถในการเรียน วิธีการเรียนของแต่ละบุคคล วุฒิภาวะ ความรู้พื้นฐาน ความสนใจของผู้เรียน มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนการสอนและการฝึกฝนเพื่อการเรียน จัดเนื้อหา และสื่อการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรายบุคคล

4.7 มีการพัฒนาทักษะการเรียนด้วยตนเอง ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนแบบสืบค้น เปิดโอกาสให้มีการฝึกปฏิบัติเทคนิคที่จำเป็น เช่น การสังเกต การอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย การบันทึกข้อความ และการจัดประเภทหมวดหมู่ เป็นต้น

4.8 มีการพัฒนาทักษะการเรียนซึ่งกันและกัน ได้แก่ การกำหนดให้ผู้เรียนแบ่งความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน มีการทำงานและการเล่นเป็นทีม ได้ร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เช่น มีอายุ ความรู้ ทักษะ และขนาดของกลุ่มที่ต่างกัน

4.9 มีความยืดหยุ่น คือมีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียน และใช้ระบบการเข้าถึงปัญหา เมื่อยังไม่ประสบผลสำเร็จ โดยให้การสำรวจปัญหา ลองผิดลองถูก โดยไม่ล้มเลิกความตั้งใจที่จะเรียนรู้

5. การประเมินผลการเรียน เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการเรียนด้วยตนเอง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองได้เป็นอย่างดี การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ โดยจะประเมินเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะคิด และ ค่านิยม การพัฒนาทักษะการประเมินตนเองและการร่วมมือกันในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ได้แก่ การทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความต้องการในการประเมินผล ยอมรับว่าการ

ประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมิน ยอมรับการประเมินจากผู้อื่นว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการประเมินตนเอง มีการร่วมมือกันประเมินไม่ว่าจะเป็นการทำงานกลุ่มหรือเดี่ยว รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และการประเมินหลายรูปแบบ โดยมีขั้นตอนในการประเมินผล ดังนี้

5.1 กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้แน่ชัด

5.2 รวบรวมข้อมูลก่อนเรียนเพื่อเปรียบเทียบหลังเรียนว่าผู้เรียนก้าวหน้าไปเพียงใด

5.3 รวบรวมหลักฐาน เพื่อการตัดสินใจจากผลการประเมิน

5.4 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้

5.5 แหล่งข้อมูลหลากหลาย โดยทั่วไปจะหาข้อมูลจากผู้สอนและผู้เรียนเป็นหลักในการประเมิน

5.6 วิเคราะห์ข้อมูล

5.7 สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการเรียน

ผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ต้องสามารถวิเคราะห์ความต้องการของตนเองได้ กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเรียน การวางแผนการเรียน ดำเนินการตามแผน และประเมินผลการเรียนของตนเองได้ ซึ่งแนวคิดของ Knowles (1975) นั้นมีกระบวนการการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่มีความครอบคลุมแนวคิดอื่นๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เริ่มต้นจากการรับรู้ความต้องการของตนเองของผู้เรียน อาจจะเป็นด้านความรู้หรือทักษะเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น ต้องการมีความเชื่อมั่น ความภูมิใจในตนเอง ต้องการมีอาชีพที่ดี หรือการมีศักยภาพในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น และถ้าหากครูผู้สอนรู้ความต้องการของผู้เรียนก็จะเป็นประโยชน์ในการช่วยให้ผู้เรียนในการวางแผนการเรียน ทั้งนี้ ได้เสนอการวิเคราะห์ความต้องการออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดรูปแบบหรือแบบแผนของพฤติกรรมที่ปรารถนา หรือเป็นความสามารถที่ผู้เรียนต้องการ (Developing competency models) ในขั้นนี้ผู้เรียนอาจอาศัยข้อมูลจากหลายๆ ส่วนมาประกอบการวิเคราะห์ เช่น จากข้อมูลความรู้ทางวิชาการ งานวิจัย ข้อสรุปจากที่ได้การลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะอาชีพที่ต้องการ การกำหนดรูปแบบร่วมกับเพื่อนๆ ครู หรือผู้ปกครองประกอบกันร่วมกับความรู้สึกนึกคิดที่เป็นตัวของตัวเองของผู้เรียน ในการวิเคราะห์ ซึ่งรูปแบบของความต้องการที่วิเคราะห์ได้นั้นอาจอยู่ในลักษณะของ ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะความสนใจ หรือค่านิยม

1.2 การประเมินระดับพฤติกรรมหรือสมรรถภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของผู้เรียน (Assessing the present level of performance) การประเมินในขั้นนี้ เพื่อเป็นการทราบข้อมูลระดับพฤติกรรมหรือความสามารถของตนเอง ได้แก่

1) การประเมินด้านความรู้ เพื่อทราบว่าตัวผู้เรียนเองได้เรียนรู้อะไรบ้าง เช่นความรู้ทางวิชาการ ทางเทคนิคหรือ ความรู้ในสาขาอาชีพที่สนใจ

2) การประเมินด้านความเข้าใจ เป็นการประเมินระดับของความเข้าใจ ในด้านการหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล การประยุกต์ความรู้รวมถึงการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ของตน

3) การประเมินด้านทักษะต่างๆ เพื่อทราบระดับทักษะของตนเอง เช่น ประเมินทักษะการอ่าน ทักษะการพูด ทักษะการฟัง ทักษะการเขียน รวมถึงทักษะการปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ โดยครูและเพื่อนๆ เป็นผู้ร่วมประเมิน

4) การประเมินด้านเจตคติ ความสนใจ และค่านิยม การประเมินคุณลักษณะเช่นนี้อาจใช้วิธีการสะท้อนตัวเองตามความรู้สึก เจตคติ การแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ โดยผู้ที่ร่วมประเมินอาจเป็น ผู้เรียนเอง ครู เพื่อน ๆ ตลอดจนผู้ปกครอง

1.3 การประเมินความแตกต่างระหว่างรูปแบบ หรือแบบแผนที่ต้องการกับระดับพฤติกรรมหรือความสามารถในปัจจุบัน (Assessment of learning needs) เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเอง โดยการวินิจฉัยจากรูปแบบที่กำหนดไว้กับ สถานภาพของตนเองในปัจจุบัน จะทำให้ผู้เรียนทราบความต้องการและทิศทางในการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความต้องการในลักษณะนี้จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนได้มากกว่าการเรียนอันเนื่องมาจากแรงจูงใจภายนอก การวิเคราะห์ตนเอง เป็นการแยกองค์ประกอบมาพิจารณาทีละ

อย่าง หรือเปรียบเทียบประเมินผล ซึ่งการประเมินผลอาจทำได้ 2 วิธี คือประเมินตามความคิดเห็นของตน ว่าตนพอใจในลักษณะนั้นๆ มากน้อยเพียงใด และอีกวิธีหนึ่งคือประเมินโดยเปรียบเทียบกับคนอื่น แต่ก็ควรเป็น การเปรียบเทียบกับคนที่มีลักษณะดีเด่นในเรื่องนั้นๆ การเปรียบเทียบกับคนอื่นจะทำให้เราเข้าใจคุณสมบัติประจำตัวเราได้มาก แต่คนเราย่อมวิเคราะห์ลักษณะของตนเองไม่ได้ทุกอย่าง เราจึงควรวิเคราะห์เฉพาะสิ่งที่เห็นว่าจำเป็น หรือเห็นว่าเป็นสิ่งบกพร่องและจำเป็นต้องให้ความสนใจ (สถิต วงศ์สวรรค์, 2544)

2. ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้

การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้อาจทำได้หลายลักษณะ ซึ่งได้เสนอแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะของกิจกรรมที่สามารถกระทำได้
- 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดหรือส่วนประกอบของเนื้อหา กิจกรรม
- 3) การกำหนดในลักษณะของพฤติกรรมทั่วไป ที่สามารถนำไปประยุกต์เป็นพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงได้

นอกจากนี้ยังได้กำหนดรูปแบบของจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ออกเป็น 5 ด้าน คือ

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านของ องค์ความรู้ ได้แก่ ความรู้ ความจริง แนวคิด ความคิดรวบยอด
- 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านของการสะท้อนความคิด เช่น การประมวลข้อมูล การประยุกต์ใช้ความจริงและหลักการ การใช้เหตุผล
- 3) การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านค่านิยม และเจตคติ
- 4) การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านความรู้สึกรู้สึก
- 5) การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านทักษะต่างๆ

3. ขั้นการวางแผนการเรียนรู้

การวางแผนการเรียนตามแนวคิดนี้ ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้อของตัวเองได้โดยอาศัยรูปแบบของสัญญาการเรียน (Learning contract) หรืออาศัยกระบวนการตั้งคำถาม ซึ่งประกอบด้วย คำถามหลัก 6 ประการ คือ

- 1) สิ่ง que ผู้เรียนต้องการนั้น คืออะไร
- 2) สิ่ง que ผู้เรียนต้องการนั้นมีลักษณะอย่างไร และจะหาคำตอบโดยวิธีใด
- 3) มีแหล่งใดที่จะให้ข้อมูลที่ต้องการ
- 4) อะไรจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ผู้เรียนจะต้องหาข้อมูลจากแหล่งนั้น
- 5) ผู้เรียนจะมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไรเพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ
- 6) ผู้เรียนจะมีวิธีตรวจสอบอย่างไรว่า ตนเองได้บรรลุตามสิ่งที่ต้องการแล้ว

4. ขั้นตอนการแสวงหาแหล่งวิทยากร

ในกระบวนการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนจะกำหนดแหล่งการเรียนเองและรู้ว่าตัวเองต้องการข้อมูลอะไร สามารถแสวงหาข้อมูลไปจนกว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วนตามต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นหนังสือ เอกสารวิชาการต่างๆ ตลอดจนบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ในกระบวนการนี้ ผู้เรียนอาจได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม เชื่อถือได้จากครู กลุ่มเพื่อน หรือบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะเพื่อนจะเป็นแหล่งของความช่วยเหลือที่สำคัญเพราะการเข้าถึงเพื่อนนี้ง่ายกว่าการเข้าถึงครู การอภิปรายร่วมกัน การระดมความคิดร่วมกับเพื่อนจะมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ (ชาญชัย อาจินสมাজার, 2544)

ปัจจุบันแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของคนไทยคือ ผู้รู้ ครู เพื่อน หนังสือ การศึกษาดูงาน แหล่งข้อมูลที่คนไทยในชนบทใช้มากคือ ผู้รู้ซึ่งจะมีความเชื่อมั่นมากกว่าหนังสือ (สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ซึ่งจะเห็นว่า แหล่งการเรียนรู้มีอยู่รอบตัวของผู้เรียนสำหรับใช้ในการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนจะสามารถนำประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้นั้นมาใช้ได้ หรือเข้าถึงข้อมูลได้มากน้อยเพียงใดซึ่งจะเป็นผลดีกับตัวของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

5. ขั้นตอนการดำเนินการตามแผนที่วางเอาไว้

6. ขั้นตอนการประเมินผลการเรียนรู้

Knowles (1975) กล่าวว่า ผู้เรียนจะประเมินผลเพื่อตรวจสอบตนเองตามจุดมุ่งหมายโดยอาศัยวิธีการดังนี้

1. การประเมินผลด้านองค์ความรู้ อาจใช้วิธีการประเมินโดย การทดสอบ การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ
2. การประเมินผลด้านความเข้าใจ อาจประเมินโดยการแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ
3. การประเมินด้านทักษะ อาจใช้วิธีลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบพฤติกรรม
4. การประเมินด้านเจตคติ ประเมินโดยแสดงบทบาทสมมติ การใช้แบบประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยครู และเพื่อนฯ
5. การประเมินด้านค่านิยม อาจใช้แบบประเมินค่านิยม การวิเคราะห์เหตุการณ์ โดยปกติธรรมชาติของคนเราจะมีการวัดและประเมินผลตนเองอยู่ตลอดเวลาว่าตัวเราดีเด่น หรือด้อยกว่าคนอื่นอยู่เพียงไร ถ้ารู้สึกว่ามันดีก็ก็เป็นสุขใจ ถ้ารู้สึกว่ามันด้อยก็จะเป็นทุกข์หาสิ่งที่ดีมาเป็นเครื่องช่วยทำให้เกิดปมเด่นขึ้นมาและรู้สึกเป็นสุขใจ แต่ถ้าคิดว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่นทุกทาง ก็เป็นปมด้อย มีความน้อยเนื้อต่ำใจตลอดเวลาและโดยปกติคนเราก็มักเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่นอยู่เสมอ (สถิต วงศ์สวรรค์, 2544)

Knowles (1975), Skager & Dave (1978) และ Center for Information Technology in School and Teacher Education (2000) กล่าวถึง การประเมินผลการเรียน เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการเรียนด้วยตนเอง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองได้เป็นอย่างดี การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ โดยจะประเมินเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม การพัฒนาทักษะการประเมินตนเองและการร่วมมือกันในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ได้แก่ การทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความต้องการในการประเมินผล ยอมรับว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมิน ยอมรับการประเมินจากผู้อื่นว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการประเมินตนเอง มีการร่วมมือกันประเมินไม่ว่าจะเป็นการทำงานกลุ่มหรือเดี่ยว รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และการประเมินหลายรูปแบบ โดยมีขั้นตอนในการประเมินผล ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้แน่ชัด
2. รวบรวมข้อมูลก่อนเรียนเพื่อเปรียบเทียบหลังเรียนว่าผู้เรียนก้าวหน้าไปเพียงใด
3. รวบรวมหลักฐาน เพื่อการตัดสินใจจากผลการประเมิน
4. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้
5. แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยจะหาข้อมูลจากผู้สอนและผู้เรียนเป็นหลักในการประเมิน
6. วิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการเรียน

Hiemstra (1997) กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนว่า ประกอบด้วย

1. การเลือกใช้ประเภทของแบบทดสอบ เช่น ใช้สำหรับทบทวนเนื้อหา ทดสอบผลการเรียน ฝึกปฏิบัติ การให้มีการทดสอบใหม่ได้ หรือฝึกปฏิบัติ การให้นำหนักคะแนนการสอบแต่ละครั้ง
2. การเลือกประเภทของการให้ข้อมูลย้อนกลับ เช่น ผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน หรือผู้เรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สอน
3. วิธีการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. ลักษณะของผลที่ได้จากการเรียน
5. การติดตามประเมินผล ได้แก่ การตัดสินใจเกี่ยวกับความคงทนในการเรียน
6. ทางเลือกในการเก็บประสบการณ์การเรียนรู้ และการนำมาใช้ใหม่
7. การตัดสินใจทางเลือกในการให้ผลการเรียน
8. ลักษณะของการประเมินของผู้สอนและประสบการณ์การเรียนรู้
9. ทางเลือกเกี่ยวกับแบบหรือการใช้สัญญาณการเรียนรู้

Boyatzis (2001) ได้นำเสนอกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ได้ออกแบบเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งสำหรับนักศึกษา MBA ที่ Weatherhead School of Management โดยมีกระบวนการให้ผู้เรียนค้นหาตนเอง 5 ส่วน ดังนี้

1. ตระหนักว่าตนเองต้องการเป็นบุคคลเช่นไร
2. ค้นหาความเป็นตัวตนอย่างแท้จริง
3. สร้างและวางแผนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
4. ดำเนินการฝึกปฏิบัติด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย
5. พิจารณาความสัมพันธ์จากในแต่ละขั้นตอนว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง (ประเมินผล)

คุณลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ซิดซิงค์ ส. นันทนาเนตร (2542) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. สามารถกำหนดความต้องการการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
2. มีทัศนคติที่ดีต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
3. สามารถกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสม สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้หรือปรับวิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ
4. ความสามารถทำให้ตนเองเกิดแรงจูงใจ และการควบคุมตนเอง
5. มีความยืดหยุ่นในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และการเลือกเรียน
6. รู้ว่าตนเองจะเรียนได้อย่างไรดี และรู้จักจุดอ่อนจุดแข็งของตน
7. มีความรู้และทักษะในการเรียนรู้

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. สมักครใจที่จะเรียนด้วยตนเอง (Voluntarily to learn) มิได้เกิดจากการบังคับแต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้

2. ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตัวเอง (Self-resourceful) นั่นคือ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไร ทักษะและข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Manager of change) ผู้เรียนต้องมีความตระหนักในความสามารถ สามารถตัดสินใจได้ มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

3. ผู้เรียนต้องรู้ “วิธีที่จะเรียน” (Know how to learn) นั่นคือผู้เรียนควรทราบการเรียนรู้ของตน รู้ว่าเขาจะไปสู่จุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 2545-2559 ได้กล่าวถึง ผู้เรียนที่สามารถพัฒนาขีดความสามารถได้ด้วยตนเอง ต้องเป็นผู้รู้จักคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุและผล มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง รู้วิธีการที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบและมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง

Dearden (1975) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองว่าผู้เรียนที่มีลักษณะดังกล่าวจะสามารถตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตตนเองได้ และความสามารถดังกล่าวจะไม่อยู่ในสภาพคงที่ตายตัว กล่าวคือ คนเราจะพัฒนาความสามารถดังกล่าวได้มากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. มีความสงสัยและกล้าถาม เพราะมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีสิทธิโดยชอบธรรมในการทำเช่นนั้น

2. ไม่เห็นด้วยหรือยอมตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา เมื่อตนคิดว่าความคิดนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

3. ระบุได้ว่าตนเองต้องการอะไร และอะไรคือความสนใจของตนเอง ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะแตกต่างจากความคิดของผู้อื่น หรือกรอบที่มีอยู่

4. ตั้งเป้าหมาย และวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งเอาไว้ พร้อมหาวิธีที่จะกำกับและควบคุมตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยปราศจากอิทธิพลของแรงกดดันภายนอก

5. เมื่อเกิดปัญหา สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับตนเอง และสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอยู่ได้

Knowles (1975) ได้สรุปลักษณะของผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ 9 ประการ คือ

1. ความเข้าใจในความแตกต่างด้านความคิดเกี่ยวกับผู้เรียนและทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ นั่นคือรู้ความแตกต่าง ระหว่างการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้แนะ กับการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ในฐานะที่เป็นบุคคลที่เป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับใคร และเป็นคนที่สามารถนำตนเองได้

3. ความสามารถที่จะสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ได้ดี เพื่อที่จะใช้บุคคลเป็นเหมือนสิ่งสะท้อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้และการช่วยเหลือบุคคลอื่นและการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น

4. ความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างสมจริง โดยความช่วยเหลือจากผู้อื่น

5. ความสามารถในการแปลความต้องการการเรียนออกมา เป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในรูปแบบที่อาจจะทำให้การประเมินผลสำเร็จนั้นเป็นไปได้

6. ความสามารถในการโยงความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอนในการทำให้เรื่องยากง่ายขึ้นและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือที่ปรึกษา

7. ความสามารถในการหาบุคคลและแหล่งเอกสารวิทยากรที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8. ความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยากร และมีความคิดริเริ่มในการวางแผนนโยบายอย่างมีทักษะความชำนาญ

9. ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลของข้อค้นพบต่างๆ ไปใช้อย่างเหมาะสม

Guglielmino (1977) ได้ศึกษาลักษณะของผู้เรียนด้วยการชี้นำตนเอง พบว่ามีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (Openness to learning Opportunities) ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบการค้นคว้าจากห้องสมุด ยอมรับคำติติงในความผิดพลาดของตนเอง และมีความพยายามในการทำความเข้าใจในเรื่องที่ยากๆ

2. มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-concept as an effective learner) ได้แก่ ความสามารถที่จะเรียนเมื่อต้องการจะเรียน เมื่อตัดสินใจเรียนแล้วสามารถแบ่งเวลาให้กับการเรียนได้แม้จะมีงานอื่นมากก็ตาม โดยรู้ว่าเมื่อใดที่จะเรียน ในการเรียนสามารถหาวิธีการต่างๆ เพื่อเรียนรู้หัวข้อใหม่ๆ มีความสุขกับการแก้ปัญหาที่ยากๆ และรู้ว่าเมื่อต้องการข้อมูลจะไปหาได้ที่ไหน

3. ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ (Initiative and independence in learning) ได้แก่ ความไม่ท้อถอย แม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ชอบที่จะเรียน ไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจจากการอ่าน และสามารถทำงานด้วยตนเองได้ดี

4. ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Information acceptance of responsibility for one's own learning) ได้แก่ การยอมรับตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดพอควรมีความเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอ การแสดงว่าตนเองเป็นใครกำลังทำอะไร เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษ ของตน

5. ความรักในการเรียนรู้ (Love of learning) ได้แก่ ความชื่นชมต่อบุคคลที่ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ มีความต้องการที่จะเรียนและปรารถนาให้มีเวลามากกว่านี้ มีความสนุกสนานในการค้นคว้าและมีความกระหายในการเรียนรู้

6. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ได้แก่ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ดี สามารถแสวงหาแนวทางในการเรียนสิ่งใหม่ ๆ ได้หลายทาง

7. การมองอนาคตในแง่ดี (Positive Orientation to the future) ได้แก่ ความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ชอบคิดถึงเรื่องในอนาคต คิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายและรู้ดีว่าตนเองต้องการเรียนอะไรเพิ่มเติม

8. ความสามารถที่ใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to use basic study skills and problem solving skills) มีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟังและการจำ มีความสนุกกับการแก้ปัญหาและคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย

Skager (1978) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการชี้นำตนเองไว้ 7 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง (Self- acceptance) หมายถึงมีเจตคติในเชิงบวกต่อตนเอง

2. เป็นกิจกรรมการเรียนที่มีการวางแผน (Planfulness) มีลักษณะสำคัญ คือ

2.1 รู้ถึงความต้องการในการเรียนของตน

2.2 วางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้

2.3 เป็นแผนงานที่มีประสิทธิภาพช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

3. มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้อยู่ในตัวเอง จะสามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งควบคุมภายนอก เช่น รางวัล การถูกตำหนิ ถูกลงโทษ เรียนเพื่อต้องการวุฒิบัตรหรือตำแหน่ง

4. มีการประเมินตนเอง (Internalized evaluation) สามารถที่จะประเมินผลตนเองได้ว่า จะเรียนได้ดีแค่ไหน โดยอาจขอให้ผู้อื่นประเมินการเรียนรู้ของตนก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะตัองยอมรับการประเมินภายนอกว่าถูกต้องก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระและการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น

5. การเปิดกว้างต่อประสบการณ์ (Openness to experience) ผู้เรียนที่นำประสบการณ์เข้ามาใช้ในกิจกรรมใหม่ๆ อาจจะสะท้อนการเรียนรู้หรือ การจัดวางแผนเป้าหมาย โดยอาจไม่จำเป็นที่จะเป็นเหตุผล ในการที่จะเข้าไปทำกิจกรรมใหม่ ๆ มีความใคร่รู้ ความอดทนต่อความคลุมเครือหรือการชอบสิ่งที่ยู่ยากสับสนและการเรียนรู้อย่างสนุก ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมใหม่ๆ และทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วย

6. การยืดหยุ่น (Flexibility) การยืดหยุ่นในการเรียนรู้ อาจชี้ให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียนและใช้ระบบการเข้าถึงปัญหา โดยใช้ทักษะการสำรวจ

การลองผิดลองถูก ซึ่งไม่ได้แสดงถึงการขาดความตั้งใจที่จะเรียนรู้ ความล้มเหลวจะได้รับการนำมาปรับปรุงแก้ไขมากกว่าที่จะยอมแพ้ยักเล็ก

7. การเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ผู้เรียนที่ดูแลตนเองได้สามารถใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง บุคคลเหล่านี้สามารถตั้งปัญหากับมาตรฐานของระยะเวลาและสถานที่ที่ถือว่าลักษณะการเรียนรู้แบบใดที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับได้

Boud (1981) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่เรียกว่า Autonomous learners ว่าผู้เรียนลักษณะนี้ต้องมีอิสระทางอารมณ์จากการครอบงำทางสังคม คือไม่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลภายนอกในรูปร่างวัดส่วนและการลงโทษมากนัก เพราะมีมาตรฐานภายในตนเอง เพื่อใช้ในการกำหนดพฤติกรรม นอกจากความเป็นอิสระทางอารมณ์แล้ว ยังต้องมีอิสระทางการกระทำ คือสามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ตามความต้องการได้ โดยที่ต้องยอมรับว่าการอาศัยพึ่งพซึ่งกันและกัน (Interdependence) เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะมนุษย์อยู่ในสังคมที่ต้องให้ประโยชน์แก่สังคมด้วย ไม่ใช่รับประโยชน์จากสังคมแต่เพียงอย่างเดียว และคุณสมบัติดังกล่าวสมควรอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปลูกฝังในตัวผู้เรียน

Holec (1981) ได้กล่าวถึงการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ว่าความสามารถดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเต็มใจและสามารถรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนได้ โดยปราศจากการพึ่งพา ซึ่งในลักษณะดังกล่าวผู้เรียนต้องสามารถ

1. เลือกเป้าหมาย และจุดประสงค์ของตนได้
2. เลือกสิ่งที่ตนต้องการศึกษา วิธีการศึกษา และลักษณะกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้
3. เลือกเกณฑ์ที่จะประเมินตนเองในการเรียนรู้ได้

นอกจากนี้ Holec ยังกล่าวว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนี้ไม่ใช่ความสามารถที่มีมาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการฝึกฝน อาจด้วยวิธีแบบธรรมชาติ หรือโดยอาศัยการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการและมีระบบที่ดี โดยความสามารถดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นศักยภาพ (Potential) ที่อยู่ในตัวผู้เรียนที่ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนศักยภาพนั้นให้เป็นความสามารถจริงที่ใช้งานได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทในการจัด

กิจกรรมการศึกษาในรูปแบบการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนา ดังนั้นศักยภาพดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ Oddi (1987) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนที่มีศึกษาต่อเนื่องด้วยตนเอง แบ่งเป็น 3 ด้าน

1. แรงขับภายในกับแรงขับภายนอก (proactive drive versus reactive drive)

1.1 ผู้เรียนที่เรียนด้วยแรงขับภายในมีลักษณะสำคัญคือมีพฤติกรรมการควบคุมตนเอง มีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของตนเองในระดับสูง มีความคิดริเริ่มและดำเนินการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเพื่อเป้าหมายในระดับสูง

1.2 ผู้เรียนที่เรียนด้วยแรงขับภายนอกมีลักษณะสำคัญคือมีการเรียนรู้โดยแรงขับภายนอก มีแนวโน้มที่จะเลิกเรียนเมื่อประสบปัญหาในการเรียน และมีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับต่ำ

2. การเปิดโอกาสในการเรียนรู้กับการปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้ (cognitive openness versus defensiveness)

2.1 ผู้เรียนที่เปิดโอกาสในการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญคือ เปิดโอกาสในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ หรือยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลง และมีความอดทนต่อความกำกวม

2.2 ผู้เรียนที่ปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญคือ ไม่มีการปรับตัวกลัวความล้มเหลวและหลีกเลี่ยงที่จะทำกิจกรรมใหม่ ๆ หรือไม่ยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ

3. การมุ่งมั่นต่อการเรียนรู้กับการไม่ใส่ใจต่อการเรียนรู้ (commitment to learning versus apathy or aversion to learning)

3.1 ผู้เรียนที่มุ่งมั่นต่อการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญคือ มีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมการเรียน

Dam อ้างใน Gathercole (1990) ได้กล่าวถึงความหมายของความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ว่า ผู้ที่มีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จะมีลักษณะที่สำคัญคือ มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนตามความต้องการและจุดประสงค์ของตน

ที่สำคัญคือผู้เรียนต้องมีความสามารถและความเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น อันเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้ที่อยู่ในสังคมอย่างรับผิดชอบ

Candy (1991) กล่าวถึงผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองต้องมีความรับผิดชอบการจัดการตนเอง และเป็นกระบวนการความรู้ความเข้าใจ และกระบวนการคิดและการวิเคราะห์

Thomas (1992) กล่าวถึงผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเองว่า จะต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยร่วมมือกับเพื่อนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่พึงพอใจ วินิจฉัยความต้องการของตนอย่างแท้จริง กำหนดจุดประสงค์ในการเรียนตามความต้องการของตน เลือกและทำภารกิจต่างๆ โดยใช้ยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของตนเอง

Hiemstra (1994) กล่าวถึงแนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนี้สามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะของการเรียนการสอนที่มีจุดเน้นในการเรียนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนรับผิดชอบในการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลความพยายามในการเรียนรู้ของตน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นโดยผู้เรียนแยกตัวออกจากผู้อื่น ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่ได้จากสถานการณ์หนึ่งไปยังสถานการณ์อื่นๆ ได้

Dohnen (1996) กล่าวว่า ผู้เรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความตั้งใจและความรับผิดชอบต่อเรียนของตนเอง มีความสามารถในการสื่อสาร และการเรียนรู้ที่จะทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

Simons (2000) กล่าวว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้พื้นฐานและทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การที่บุคคลมีพฤติกรรมการเรียนแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แล้วจะนำไปสู่การเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ตลอดชีวิต ลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองที่กล่าวมาแล้วนั้น จะมีบางส่วนที่แตกต่างกันบ้าง แต่ส่วนที่คล้ายคลึงก็มีอยู่หลายประการ กล่าวโดยสรุป คือ ลักษณะของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ตนเองจะรู้ว่าตนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องอะไร ใช้วิธีการศึกษาแบบใดจะไปหาแหล่งข้อมูลที่ใดและใช้วิธีการประเมินอย่างไร ซึ่ง Gardner (อ้างใน สมบูรณ์ ศาลาชีวิน, 2526) ได้สรุปว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะของคนที่ปรับปรุงตนให้ใหม่อยู่เสมอ (Self renewal) เป็นผู้ที่พัฒนาศักยภาพของตนเองและค้นคว้าด้วยตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง และการพัฒนาหรือการปรับปรุงตนเองนี้ไม่ได้กระทำด้วยการคอยโอกาสหรือจังหวะ แต่เขาจะเป็นผู้ที่สร้างสรรค์และวางแผนการ

กระทำอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยอาจได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน หรือครูในฐานะเป็นที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง หรือ “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) จากลักษณะดังกล่าวผู้เรียนที่จะเรียนด้วยตนเองได้ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำงานหรือเรียนได้ด้วยตนเอง จะต้องมีการวางแผนการเรียน รู้ว่าแหล่งที่จะเรียนรู้อยู่ที่ใด ประเมินผลการเรียนได้ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่ชอบค้นคว้าหาความรู้ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ต้องการเรียนได้ และสามารถประเมินผลและควบคุมการเรียนรู้อย่างดีด้วยตนเองนั่นเอง

จากวรรณคดีที่กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น สามารถสรุปคุณลักษณะของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้ดังต่อไปนี้

1. มีความสงสัยและกล้าถาม
2. ไม่เห็นด้วยตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา
3. ระบุความต้องการของตนเองได้
4. ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้
5. สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้
6. มีทักษะในการสื่อสาร
7. มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง
8. มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่
9. ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง
10. มีความสามารถและเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ
11. สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้
12. ประเมินผลตนเองได้
13. มีความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์
14. มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

15. สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปยังสถานการณ์อื่น

บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Knowles (1975) Brockett & Hiemstra (1991) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ควรมีบทบาทดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการในการเรียนของตนเอง
2. ตั้งคำถามตามความอยากรู้ อยากเห็น ซึ่งจะนำไปสู่ความต้องการค้นหาคำตอบ
3. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการเรียนของตนเอง
4. ยอมรับมุมมองสะท้อนกลับจากผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ต้องปรับปรุงของตนเอง
5. วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง สามารถร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่นได้
6. เลือกแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียน
7. เลือกใช้วิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง
8. จัดการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้อง
9. ดำเนินการเรียนตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบและเป็นลำดับขั้นตอน
10. ตรวจสอบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการเรียน
11. ประเมินผลการเรียนของตนเอง

Knowles (1975), Skager & Dave (1978) และ Center for Information Technology in School and Teacher Education (2000) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนตามกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สรุปได้ดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการของตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนบอกความต้องการและความสนใจพิเศษของตนเอง
2. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน โดยบทบาทของผู้เรียนมีดังนี้
 - 2.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายของวิชาแล้วจึงเริ่มเขียนจุดมุ่งหมายในการเรียน
 - 2.2 เขียนจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมกับตนเองโดยสอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้ โดยเน้นถึงพฤติกรรมที่ตนเองคาดหวัง
 - 2.3 กำหนดจุดมุ่งหมายที่สามารถวัดได้ และควรมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด
 - 2.4 หากลยุทธ์เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียน
3. วางแผนการเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชา ควรวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนตามลำดับ ดังนี้
 - 3.1 เป็นผู้กำหนดเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนของตนเอง
 - 3.2 วางแผนการเรียนของผู้เรียน
 - 3.3 แปลงจุดมุ่งหมายในการเรียนเป็นกิจกรรมการเรียน
 - 3.4 ระบุวิธีการเรียนให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด
 - 3.5 เลือกและจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสนใจของตนเอง
4. แสวงหาความรู้ ในแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม
5. ประเมินผลการเรียน และสรุปข้อคิดที่ได้จากการเรียน

Tough (1979) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า ผู้เรียนควรเป็นผู้ตัดสินใจได้ว่า ตนต้องการความรู้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้นั้น และสามารถที่จะเลือกวิธีการเรียนที่มีความเหมาะสมต่อตนเอง รู้ถึงแหล่งวิชาการ หรืออุปกรณ์ที่ควรนำมาใช้

ประกอบการเรียนมีอะไรบ้าง จัดหาสถานที่ในการเรียนของตนเอง จัดแบ่งเวลาที่จะใช้ในการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่ต้องการเรียนรู้ วิธีการแก้ปัญหาการเรียนที่เกิดขึ้น รู้จักใช้เวลาว่างในการศึกษาค้นคว้า จัดหาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องและมีความสามารถที่จะเพิ่มแรงจูงใจให้กับตนเองเพื่อความก้าวหน้าในการเรียน เป็นต้น

Hiemstra (1997) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนว่า ผู้เรียนควรตรวจสอบตนเอง รู้จักการไตร่ตรอง มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักพิจารณา ตัดสินใจ แก้ปัญหา และกำหนดแนวทางในการเรียนของตนเอง สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ และคิดอย่างมีเหตุผล

บทบาทของผู้สอนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ผู้สอนเป็นผู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนได้ตามเป้าหมาย คือ ผู้สอนเพราะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ช่วยในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกคอยให้คำปรึกษาต่อผู้เรียน

Treffinger (1975) Candy (1991) Borich (1992) Hisemstra (1994) ละเอียด แจ่มจันทร์ (2540) อาชัญญา รัตนอุบล (2540) อ้างอิงจาก Mezirow, 1981 สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2541) สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอนไปในทำนองเดียวกันว่า เป็นบุคคลที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ สำหรับบทบาทของผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สรุปได้ ดังนี้

1. ทำหน้าที่วางแผน และกำหนดเป้าหมายของการเรียนให้ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดเนื้อหากว้างๆ ให้ผู้เรียน ได้ศึกษาเป็นแนวทางในกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรายวิชาว่า ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ใหญ่ๆ อะไรบ้าง และกำหนดโครงสร้างของรูปแบบการเรียนกว้างๆ ว่าควรเป็นไปในแนวใดจัดเนื้อหาสาระให้อยู่ในรูปของหน่วยการเรียน และจัดหน่วยการเรียนให้อยู่ในลักษณะที่มีกิจกรรมการเรียนเป็นลำดับขั้นตอน เช่น การเรียงลำดับเนื้อหา ก่อน หลัง เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก หรือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนอธิบายให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน จัดบรรยากาศการเรียนที่สนับสนุน และการรับข้อมูลย้อนกลับของผู้เรียนได้ทันที เพื่อ

เน้นวิธีการเรียนที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นต้น และแนะนำให้นักศึกษาจัดทำแผนการเรียนรู้ของตนเอง

3. ทำหน้าที่กระตุ้น จูงใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับความสามารถของตนเอง รู้จักคิด วิเคราะห์แก้ปัญหา สะท้อนความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการวิเคราะห์ และตัดสินใจปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้พัฒนาจุดมุ่งหมายในการเรียน วางแผนกิจกรรมการเรียนของตนเอง เลือกเนื้อหาการเรียนได้เอง คิดค้น และใช้กิจกรรมการเรียนได้หลายแนวทางที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย

4. ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และเกิดจากปัญหาของผู้เรียน ฝึกทักษะพื้นฐานในการเรียนให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจ และสนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม ช่วยผู้เรียนชี้ให้เห็นถึงปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาคงง่ายขึ้น รวมทั้งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้งานประสบความสำเร็จ หรือ ล้มเหลวได้ จัดกิจกรรมการเรียนที่ให้อิสระต่อผู้เรียน ค่อย ๆ ลดการพึ่งพาผู้สอนลง จนกระทั่งนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้

5. ทำหน้าที่กำหนดแนวทางในการใช้สื่อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งทำหน้าที่เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการใช้งานแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะประสบการณ์จากผู้อื่น และจากผู้สอน ซึ่งต้องใช้ความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน

6. ทำหน้าที่ประเมินผลผู้เรียน

Hiemstra (1997) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอน ประกอบด้วย ทางเลือกของผู้สอนเกี่ยวกับบทบาทในการนำเสนอ ในการตั้งคำถาม หรือการใช้เทคนิคในการถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ บทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะให้คำปรึกษาผู้เรียน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ดี การเลือกใช้เทคนิควิธีการสอน ที่มีความเหมาะสมต่อเนื้อหาความรู้ รู้ช่วงจังหวะว่าเมื่อใดควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้เรียน และควรมีบทบาทอย่างน้อยเพียงใด ทำหน้าที่วิเคราะห์ผู้เรียน ได้แก่ ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องการให้เกิดว่ามีอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบแนวทางของการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการเรียนร่วมกับผู้เรียน เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

จากการทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์สาระหลักจากแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง ผู้เรียนที่จะสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเองนั้น ประกอบด้วยสองส่วนคือ (1) ในส่วนของคุณลักษณะของตัวผู้เรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการเรียนรู้ก่อน แต่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น เนื่องจากผู้เรียนต้องใช้ศักยภาพและประสบการณ์ที่มีในตนเองนำตนเองในการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้เรียนต้องเห็นคุณค่าในตนเองว่ามีความสามารถในการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ (2) ในส่วนของทักษะการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ทักษะการแสวงหาความรู้ การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ การใช้ประโยชน์ของข้อมูลที่ได้ ผู้เรียนสามารถฝึกฝนเพิ่มเติมให้เกิดความคล่องแคล่วชำนาญได้

จากสาระข้างต้นที่ได้จากการทบทวนแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้เกิดกับผู้เรียนนั้น ประกอบไปด้วยการพัฒนาผู้เรียนในสองด้านที่สอดคล้องกับสาระข้างต้น กล่าวคือ (1) การพัฒนาทัศนคติที่ดีทั้งด้านการเรียนรู้และทัศนคติที่ดีต่อคุณค่าของตนเอง และ (2) การพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ตอนที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ความเป็นมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือวิทยาลัยครูในอดีตเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาราชภัฏ (กรมการฝึกหัดครู) กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันมีจำนวน 40 แห่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง และกระจายอยู่ในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศอีก 34 แห่ง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ พัฒนามาจากโรงเรียนฝึกหัดครูประเภทต่างๆ ซึ่งจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2435 เรียกว่า “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์” ก่อนจะเปลี่ยนเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูและวิทยาลัยครู บางแห่งจึงมีอายุนับเนื่องมากกว่าหนึ่งร้อยปี บางแห่งที่จัดตั้งเป็นวิทยาลัยครูโดยตรงมีอายุน้อยที่สุด 28 ปี ในปี พ.ศ. 2518 ได้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู ยกฐานะให้สามารถเปิดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี โดยกำหนดให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย ให้การศึกษาระดับ

ผลิตครูถึงระดับปริญญาตรีทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพและวิทยฐานะของครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

ต่อมาเพื่อให้วิทยาลัยครูพัฒนาเป็นสถาบันที่แข็งแกร่งทางวิชาการและบริการทางวิชาการ แก่สังคมให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูจึงเพิ่มศักยภาพในการทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาวิชาชีพอื่นออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีได้กำจัดขอบเขตอยู่เฉพาะเรื่องการผลิตบุคลากรวิชาชีพครูเท่านั้น จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู 2527 โดยอาศัยพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ให้ยกเลิกมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 และให้ใช้ข้อความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) แทน กำหนดให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาต่างๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัยส่งเสริมวิทยฐานะของครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม คือสามารถผลิตบัณฑิตเพิ่มจากสายศึกษาศาสตร์ (ค.บ.) อีก 2 สายคือ สายวิทยาศาสตร์ (วท.บ.) และสายศิลปศาสตร์ (ศศ.บ.) รวม 3 สาย หลายโปรแกรมวิชาตามความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง แต่คนทั่วไปยังคิดว่าวิทยาลัยครูจะต้องประกอบวิชาชีพครูอย่างเดียว จุดนี้จึงทำให้ผู้ที่จบการศึกษาในสายวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) และศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) ขาดโอกาสในการได้งานทำ

เมื่อวิทยาลัยครูเปิดสอนสาขาวิชาอื่นๆ ผลิตบัณฑิตได้ถึง 3 สาขา นอกจากครู ดังนั้น เพื่อให้ไม่ให้เกิดปัญหาการศึกษาทับซ้อนสถาบัน (วิทยาลัยครู) ต้องคลุมเครือ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานที่ได้ขยายตัวไปและสอดคล้องกับความเป็นสากลเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและเพื่อประโยชน์ต่อนักศึกษาในสถาบัน กระทรวงศึกษาธิการและกรมการฝึกหัดครูจึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานนามแทน “วิทยาลัยครู” และด้วยพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อว่า “สถาบันราชภัฏ” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งคำว่า “ราชภัฏ” แปลว่า ข้าราชการ

จากภารกิจที่เปลี่ยนแปลง การได้รับพระราชทานชื่อเป็น “สถาบันราชภัฏ” และการมีปณิธานที่จะทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจึงได้ขอแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2527 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2535 และส่งเข้าสู่การพิจารณาของ

คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2535 คณะรัฐมนตรีสั่งให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2536 ใช้เวลาพิจารณา 8 เดือน จึงส่งกลับให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2536 คณะรัฐมนตรีอนุมัติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2536 รับหลักการ 4 ประการคือ เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันราชภัฏเปิดสอนได้สูงกว่าระดับปริญญาตรี การจัดสรรงบประมาณรายได้และทรัพย์สินของสถาบันมีความคล่องตัวมากขึ้นและให้สถาบันราชภัฏมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เมื่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏตามมติคณะรัฐมนตรีใช้เวลาทั้งสิ้น 4 เดือน เสร็จเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2537 มีความเห็นว่าสถาบันราชภัฏไม่อาจเป็นนิติบุคคลได้ แต่ก็มีพยายามให้สถาบันราชภัฏเป็นอิสระ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานตามเจตนารมณ์เดิมที่ต้องการให้เป็นนิติบุคคล จึงส่งกลับเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีสั่งให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2537 และได้ผ่านวาระแรกเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2537 โดยให้ยี่ด่างพระราชบัญญัติของรัฐบาลเป็นหลักในจำนวน 5 ร่าง ซึ่งมีของพรรคฝ่ายค้าน 4 ร่าง โดยเน้นให้เป็นนิติบุคคล สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งคณะกรรมการธิการวิสามัญ 27 ท่านใช้เวลาพิจารณา 2 เดือน ประชุม 17 ครั้ง และนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2537 ผ่านวาระ 2 และวาระ 3 โดยไม่มีการแก้ไข วันที่ 9 ธันวาคม 2537 ร่างพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏได้เข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา และมีมติที่ขอแปรญัตติภายใน 5 วัน โดยตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ขึ้นมาพิจารณา 27 ท่าน ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2537 และประชุมร่วมกันรวม 3 ครั้ง โดยไม่มีการแก้ไขใดๆ วันที่ 16 ธันวาคม 2537 วุฒิสภาได้ผ่านความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏโดยไม่มีผู้ขอสงวนคำแปรญัตติและไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเช่นกัน จากนั้นนายกรัฐมนตรีได้นำพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่งผลให้สถาบันราชภัฏมีศักดิ์และสิทธิสมบูรณ์ตามกฎหมายทุกประการ เปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอนที่ 4ก เมื่อวันที่อังคารที่ 24 มกราคม 2538 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม 2538 มีผลให้วิทยาลัยครูทั่วประเทศ 36 แห่ง กลายเป็นสถาบันราชภัฏ 36 แห่ง ต่อมาวันที่ 6 มีนาคม 2538 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและสถาบันราชภัฏโดยเฉพาะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 สถาบันราชภัฏนครพนม ได้รวมกับสถาบันอื่นๆ ในจังหวัดนครพนมและเปลี่ยนเป็นมหา

วิทยาลัยนครพนมจึงเหลือสถาบันราชภัฏ 40 แห่ง และในปี พ.ศ.2547 มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีสภาพเป็นนิติบุคคลมีภารกิจเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547

ตามมาตรา 7 ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษ ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทุนำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู

มาตรา 8 ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 7 ให้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยดังต่อไปนี้

(1) แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

(2) ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าว จะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ

(3) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

(4) เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่น ให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

(5) เสริมสร้างความรู้ความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

(6) ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

(7) ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

(8) ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้มีการเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์แรงผลักดัน และการเจริญเติบโตที่ไม่หยุดนิ่ง โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญในการจัดการศึกษาและอื่น ๆ มุ่งสู่ประชาชนและท้องถิ่น ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ยังกำหนดให้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันจะเป็นแนวทางนำประเทศไปสู่การปฏิรูปการศึกษา เพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาของคนไทยให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยังคงยึดปรัชญาการจัดการศึกษาที่มีมาตั้งแต่ยุควิทยาลัยครู พ.ศ. 2501 อย่างไม่เปลี่ยนแปลงมาตลอดกว่า 50 ปี ซึ่งก็คือ “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากงานวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาสถาบันอุดมศึกษากลุ่มใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) โดยส่วนหนึ่งได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ผลการดำเนินงานตามพันธกิจ ปัญหาและอุปสรรค ในมหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 35 แห่ง จาก 40 แห่ง ตามประเด็นดังกล่าว ได้ดังนี้

สภาพปัจจุบัน

ด้านบุคลากร กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏมีบุคลากรจำนวน 23,182 คน จำแนกเป็นข้าราชการ 5,212 คน (ร้อยละ 22.48) ไม่ใชข้าราชการ 17,970 คน (ร้อยละ 77.52) โดยเฉลี่ยมีบุคลากรที่เป็นข้าราชการจำนวน 149 คน ไม่ใชข้าราชการ จำนวน 513 คน อัตราส่วนข้าราชการต่อไม่ใชข้าราชการเท่ากับ 1: 3.4 และมีคุณวุฒิปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 11,252 คน (ร้อยละ

48.54) รองลงมาคือปริญญาโทจำนวน 10,395 คน (ร้อยละ 44.84) และปริญญาเอกจำนวน 1,535 คน (ร้อยละ 6.62) ตามลำดับ โดยเฉลี่ยมีปริญญาเอกจำนวน 44 คนปริญญาโทจำนวน 297 คนและมีปริญญาตรีจำนวน 322 คน (รวม 662 คน) อัตราส่วนปริญญาเอกต่อปริญญาโทต่อปริญญาตรี เท่ากับ 0.7 : 4.5

ด้านนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 35 แห่งมีนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 429,299 คนมีนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 397,607 คน (ร้อยละ 92.62) รองลงมาคือนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวน 16,778 คน (ร้อยละ 3.91) ระดับปริญญาโทจำนวน 14,914 คน (ร้อยละ 3.47) ตามลำดับ และมีนักศึกษาในระดับปริญญาเอกน้อยที่สุดจำนวน 1,252 คน (ร้อยละ 0.29)

ด้านหลักสูตร ได้จัดการศึกษาระดับปริญญาเอก 26 แห่ง จัดการศึกษาระดับปริญญาโททุกแห่ง จัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 32 แห่ง และมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี

ด้านคณะที่เปิดสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏ 35 แห่งมีคณะที่เปิดสอนรวมทั้งหมด 20 คณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเปิดสอนมากที่สุดคือ 9 คณะ รองลงมาคือมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 8 คณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาสารคาม วไลยอลงกรณ์ เพชรบุรี และสวนดุสิต 7 คณะ และคณะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเปิดสอนมากที่สุด คือ คณะครุศาสตร์/วิทยาลัยการศึกษา 33 แห่ง รองลงมาคือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 32 แห่ง คณะมนุษยศาสตร์/สังคมศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ 31 แห่ง

ผลการดำเนินงานตามพันธกิจ

ด้านการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรจัดการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีประมาณ 400,000 คน ผลิตภัณฑ์ใหม่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมรูปแบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาสังคมท้องถิ่น ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้านการวิจัย ในปี 2553 มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากภายในภายนอกมหาวิทยาลัย และงบประมาณแผ่นดินประมาณ 129 ล้านบาทมีโครงการวิจัยประมาณ 800 เรื่องมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในหลายรูปแบบส่งเสริมการนำเสนอผลงานวิจัยทั้งในประเทศ

และต่างประเทศและผลการวิจัยจำนวนมากนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการสอนและพัฒนาสังคม โดยอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนเป็นพื้นฐานการวิจัย และมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานตามพันธกิจด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย มีผลการดำเนินงานครบทุกข้อ และ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและมีหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานที่ชัดเจน

ด้านการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาย วิชาการ โดยการให้ทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งการขอกำหนดตำแหน่งทาง วิชาการรวมทั้งการจัดอบรมเพื่อการพัฒนาและการจัดทำผลงานทางวิชาการให้กับคณาจารย์ ใครงการบริการทางวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการพัฒนาและเสริมสร้างความ เข้มแข็งของสังคมชุมชนประเทศชาติ มีโครงการวิชาการประมาณ 450 โครงการ/กิจกรรม มีผู้ได้รับ บริการวิชาการประมาณ 20,000 คน มีศูนย์บริการวิชาการ อาทิ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์ศึกษา การพัฒนา ศูนย์ภาษา ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์คลินิกเทคโนโลยี ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ ศูนย์ IT ศูนย์ศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ศูนย์ เวชศึกษาป้องกัน ศูนย์ฝึกวิชาชีพโรงแรมและท่องเที่ยว ศูนย์เรียนรูตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมตามแผนการอนุรักษ์พัฒนา และเสริมสร้างเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม ได้มีการ ดำเนินตามภารกิจ มีการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามโดยมีการดำเนินงาน ประมาณ 141 โครงการ/กิจกรรม มีการจัดตั้งศูนย์ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ ศูนย์การศึกษาเพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ศูนย์ ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนเพื่อเป็นแหล่งความรู้และให้บริการวิชาการ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ด้านบุคลากร ประกอบด้วย

ปัญหาเชิงปริมาณซึ่งประกอบด้วยปัญหาความขาดแคลนความไม่เพียงพอของ บุคลากรสายต่างๆทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน และอัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาที่ไม่ เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปรากฏว่ามหาวิทยาลัยทุกแห่ง ระบุว่ามีความขาดแคลนจำนวนอาจารย์สายวิชาการและจำนวนบุคลากรสายสนับสนุน โดย มหาวิทยาลัยบางแห่งอธิบายว่าอัตราส่วนภาระงานของอาจารย์ที่ต้องสอนและให้บริการกับ

นักศึกษา ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำให้เห็นภาพของจำนวนอาจารย์ และบุคลากรที่มีน้อยมากแต่มีจำนวนนักศึกษาที่ต้องให้บริการมาก มหาวิทยาลัยได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ว่าปัญหาความขาดแคลนของบุคลากรดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ อาจารย์มีภาระงานสอนจำนวนมากเกินไปต่อสัปดาห์ส่งผลให้ไม่มีเวลาดำเนินการในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการเตรียมด้านการเรียนการสอนหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเชี่ยวชาญกับอาจารย์อื่นๆ ในหน่วยงานของตน การทำงานวิจัย และการศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเอง รวมทั้งเขียนผลงานทางวิชาการเพื่อเขาสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

ปัญหาเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในเรื่องคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ ความมั่นคง สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของอาจารย์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าเมื่อพิจารณาในเรื่องคุณวุฒิ พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของสำนักงานการอุดมศึกษาแห่งชาติซึ่งระบุว่าในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งต้องมีบุคลากรคุณวุฒิปริญญาเอกไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 บุคลากรของ สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มใหม่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวโดยบุคลากรมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก เพียงร้อยละ 5.46

ผลกระทบของปัญหาด้านบุคลากร เป็นปัจจัยก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกหลายด้าน ตัวอย่างเช่น ปัญหาด้านคุณภาพการเรียนการสอน และการให้บริการของสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มใหม่ด้อยกว่ามหาวิทยาลัยที่มีอัตรากำลังและบุคลากรที่เพียงพอต่อการทำงาน และการให้บริการนักศึกษา ปัญหาครอบครัวของอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนที่ทำงานมากเกินไป ต้องทำงานทุกวันไม่มีวันหยุดพักผ่อน หรือมีเวลาให้กับครอบครัวเป็นผลต่อปัญหาสุขภาพ และปัญหาทางจิตใจ ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยหลายท่านพบว่า การที่ต้องทำงานทุกวัน ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว จิตใจหดหู่และขาดขวัญและกำลังใจในการทำงานหรือขาดกำลังใจในการพัฒนาตัวเองและองค์กร และเมื่อใช้เกณฑ์การประกันคุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) หรือ เกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ก็พบว่าสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มใหม่โดยเฉพาะ 47 แห่งที่ตอบแบบสอบถามนั้นมีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะผ่านเกณฑ์มาตรฐานจากหน่วยงานดังกล่าว

ด้านงบประมาณและทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

งบประมาณที่ได้รับมีจำกัดไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษา มีอัตราการลาออกของบุคลากรสูง ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องเพราะขาดคนแทนที่ได้รับจากเงินงบประมาณเพื่อนำมาบริหารต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ นอกจากนี้การใช้จ่ายเงินรายได้ในการจ้างบุคลากรจำนวนมากทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอสำหรับพัฒนามหาวิทยาลัย

ส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินประเภทวัสดุการศึกษาไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นธรรม ตามที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วไปควรได้รับงบประมาณแผ่นดินประเภทงบลงทุนน้อยมาก ต้องใช้งบประมาณรายได้เสริมค่อนข้างมาก ทำให้งบประมาณที่จะพัฒนานักศึกษาโดยตรงลดลง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏพิบูลสงครามระบุงบประมาณแผ่นดินประเภทงบบุคลากรที่จัดสรรไม่เป็นไปตามข้อตกลงกับคณะรัฐมนตรี ที่เคยอนุมัติสำนักงบประมาณไม่จัดสรรให้ตามกรอบนั้น ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินรายได้จ้างบุคลากรถึงปีละประมาณ 25 ล้านบาท ส่วนงบประมาณเกี่ยวกับวัสดุครุภัณฑ์ไม่เหมาะสมกับสภาพความจำเป็น จึงทำให้ไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง

ผลกระทบจากการที่สถาบันอุดมศึกษากลุ่มใหม่มีงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย รวมถึงความอ่อนด้อยด้านการให้ทุนในการพัฒนาอาจารย์และส่งเสริมงานวิจัยของมหาวิทยาลัย การให้บริการทางวิชาการในด้านต่างๆ และโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาให้แข่งขันได้ในตลาดแรงงานและกลายเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

ด้านการจัดการศึกษา

ปัญหาภาระงานของผู้สอนที่มีมากเกินไปเกินจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้การเอาใจใส่ในเรื่องของคุณภาพไม่ได้เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ อาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยเหนื่อยกับงานประจำวันไม่มีกำลังใจ หรือโอกาสในการพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนไม่มีแรงจูงใจที่จะทำงานวิจัยเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงการเรียนรู้นักศึกษา

คุณภาพของนักศึกษาที่รับเข้ามาเรียนในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มใหม่มีความรู้พื้นฐานด้อยกว่านักศึกษาที่สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเดิม 24 แห่ง

นักศึกษาที่เรียนมีภาวะความไม่พร้อมทั้งในเรื่องเศรษฐกิจและเรื่องวิชาการ ทำให้อาจารย์ต้องใช้เวลาพยายามความทุ่มเทในการสอนและบางครั้งต้องใช้เวลาที่เหลือจากชั่วโมงสอนปกติ เพื่อช่วยเหลือทบทวนในเรื่องการเรียนรู้นักศึกษามากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและมีความรู้เพียงพอที่จะออกไปประกอบอาชีพตามสาขาที่ตนเรียนมาได้

ดำเนินงานให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เป็นผลกระทบจากปัญหาหลักคือ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนซึ่งบุคลากรที่มีอยู่นั้น ด้วยข้อจำกัดทำให้งานรับผิดชอบตามหน้าที่หลักคือการสอนและการให้บริการแก่นักศึกษาก็ไม่สามารถทำได้โดยมีคุณภาพตามเป้าหมายแล้วการที่จะดำเนินงานอื่นใหม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำงานนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้โดยยากเหตุผลอีกประการหนึ่งที่มหาวิทยาลัย/สถาบันทุกแห่งระบุตรงกันคือ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนงานให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำงานนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจึงส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสืบเนื่องต่อไป

ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษระบุว่า มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามพันธกิจและตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นความคาดหวังของชุมชนท้องถิ่น ในการเป็นที่พึ่งด้านวิชาการด้านวิจัยด้านบริการวิชาการและทำงานนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากความคาดหวังดังกล่าวได้สร้างแรงกดดันให้กับทางมหาวิทยาลัยที่จะต้องกระทำภารกิจให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากรงบประมาณ อาคารสถานที่ และอื่นๆที่เกี่ยวข้องซึ่งในทางปฏิบัติ การที่จะทำให้อรรถประโยชน์ตามพันธกิจเป็นไปได้โดยยาก

จากการศึกษาบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ไม่ว่าจะ เป็นประวัติความเป็นมาที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของสถาบันมาโดยตลอดจนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ใช้ร่วมกันทั้ง 40 แห่ง มีการกำหนดให้ภารกิจและพันธกิจเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนการศึกษาสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อวิเคราะห์แล้ว จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏมีลักษณะความเป็นมา และการดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัยเฉพาะตัว และมีเอกลักษณ์คือการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน และเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับคนทุกอายุและทุกระดับฐานะได้เข้าเรียนในระบบตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ผลก็คือ การมีจำนวนนักศึกษาจำนวนมากทำให้เกิดความหลากหลายของผู้เรียน แต่การจัดการศึกษาแบบในระบบมีข้อจำกัดเรื่องหลักสูตร

เวลา สถานที่ ผู้สอน และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงศึกษาในโครงการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ ซึ่งยิ่งก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงกับคุณภาพในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้ามาจัดการ ตลอดจนการบริหารทรัพยากรทุกด้านที่มีอย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ จึงอาจเป็นวิธีทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกแห่ง

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากการศึกษาแนวคิดของรูปแบบ และแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ โดยรูปแบบการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมทางการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภายใต้หลักการแนวคิดและปฏิบัติตามแนวทางของการจัดการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียน โดยองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้ 8 องค์ประกอบของพัชรี ศรีสังข์ (2551) กับประเภทของรูปแบบที่เหมาะสมในการวิจัยนี้คือรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Models) เนื่องจากรูปแบบนี้ใช้อย่างแพร่หลายทางการศึกษา (Keeves, 1994) ผู้วิจัยได้พิจารณาความรู้พื้นฐานเหล่านี้เป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ จากการพิจารณาและวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องคือ สาระในแต่ละองค์ประกอบ สาระในแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และสาระของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่มีความแตกต่างกับงานวิจัยของ พัทธวี ศรีสังข์ (2551) ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ซึ่งได้แก่กลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันในด้านอายุ และความแตกต่างของระดับความครอบคลุมของสาระเนื่องจากการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นทักษะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้ในทุกวิชา อย่างไรก็ตามก็มีความสอดคล้องในด้านของจุดหมายที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เกิดขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยนี้ให้มีความสอดคล้องกับบริบทต่างๆ ดังกล่าว เป็นรูปแบบประเภทเชิงข้อความของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ที่ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบคือ

องค์ประกอบที่ 1 : หลักการและแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นหลักการและแนวคิดในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ได้จากปรัชญา/ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด/ความเชื่อ ภายใต้สาระของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และบริบทในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการบรรยายและอธิบายสภาพ/ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ หรืออยู่ภายใต้สมมติฐานที่เด่นชัดและແບບແຜ່ງທີ່เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 2 : เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ได้มาจากสาระของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ลักษณะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพึงประสงค์ เป็นการระบุวัตถุประสงค์/เป้าหมายในด้านของคุณลักษณะที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบฯ แล้ว

องค์ประกอบที่ 3 : กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือวิธีการดำเนินการเรียนการสอนด้วยวิธีการปฏิบัติต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอนโดยสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และมีความเป็นไปได้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกับสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่นำผู้เรียนและผู้สอนไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้เกิดขึ้น

องค์ประกอบที่ 4 : กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางปฏิบัติ ที่ผู้เรียนต้องทำเพื่อพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้เกิดขึ้น โดยมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน ลักษณะกิจกรรม และเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผล

องค์ประกอบที่ 5 : คุณลักษณะของผู้เรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเอง เป็นการระบุถึงความสามารถ ทักษะ วิธีการคิด วิธีแสวงหาความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม ของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ระบุในองค์ประกอบที่ 2 ได้

องค์ประกอบที่ 6 : บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน เป็นการระบุหน้าที่ ลักษณะพฤติกรรมทางกายและใจ ของทั้งผู้เรียนและผู้สอนที่พึงปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

องค์ประกอบที่ 7 : แหล่งเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และสนับสนุนองค์ประกอบที่ 3,4,6 แหล่งเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนฝึกทักษะความสามารถสืบค้นแสวงหาความรู้หรือสาระการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการระบุลักษณะของแหล่งเรียนรู้ที่หาได้เฉพาะกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ

องค์ประกอบที่ 8 : การวัดผลประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการระบุวิธีการเก็บข้อมูล วิธีการประเมินและตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ต่อไป

ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบทั้ง 8 ข้างต้น และนำเสนอพรรณนาไว้ในรูปแบบเชิงภาษา ซึ่งได้แสดงไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 5 กลยุทธ์

ความสำคัญของกลยุทธ์

ปัทม มาลากุล ณ อยุธยา (2550) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์ไว้ว่า

1. การวางแผนกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษา วิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ

2. การวางแผนกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ มีความเป็นตัวเอามากขึ้น รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์การ โดยองค์การและเพื่อองค์การไม่ใช่เป็นการวางแผนที่ต้องกระทำตามที่หน่วยเหนือสั่งการ

3. การวางแผนกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็น กระแสหลักในการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน และสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้เตรียมออกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ใช้เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนางานสู่มิติใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ

4. การวางแผนกลยุทธ์ เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงาน (Performance Base Budgeting) ซึ่งสำนักงานงบประมาณกำหนดให้ส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัด จัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน

5. การวางแผนกลยุทธ์ เป็นการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนด “กลยุทธ์” ที่ได้มา จากการคิดวิเคราะห์แบบใหม่ ๆ ที่ไม่ผูกติดอยู่กับปัญหาเก่าในอดีตไม่เอาข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร และงบประมาณมาเป็นข้ออ้าง ดังนั้น การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนแบบท้าทายความสามารถ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ ได้ด้วยตนเอง จึงเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

ขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา, 2550)

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในอนาคต (Environmental Analysis) ตรวจสอบสภาพแวดล้อมในอนาคต (Environmental Analysis) ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในประเทศ โดยใช้เทคนิค PEST วิเคราะห์สภาพทั่วไป (General Environmental) ในเชิงกว้าง ทั้งด้านการเมือง (Political :P) ด้านเศรษฐกิจ (Economic :E) ด้านสังคม (Social :S) ด้านเทคโนโลยี (Technology :T) รวมทั้งด้านนโยบาย กฎหมาย แผนกลยุทธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความต้องการของผู้รับบริการ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรงและมีผลในระยะใกล้ และได้วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยที่มีผลต่อองค์กร เพื่อกำหนดเป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Factor) หรือ ประเด็นท้าทายที่ต้องเผชิญ ซึ่งนำมาสู่โอกาสหรือข้อจำกัดในการทำงาน

2. วิเคราะห์องค์กร (SWOT หรือ Situation Analysis)

3. กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เป้าหมาย (Goals) เป้าประสงค์/วัตถุประสงค์

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภาพในอนาคตขององค์กรที่ผู้นำและสมาชิกทุกคนร่วมกันวาดฝันหรือจินตนาการขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงในปัจจุบัน เชื่อมโยงวัตถุประสงค์ ภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อเข้าด้วยกัน พรรณนาให้เห็นทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน มีพลังท้าทาย ทะเยอทะยาน และมีความเป็นไปได้ เน้นถึงความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ หรือดีที่สุดให้กับลูกค้าและสังคม วิสัยทัศน์จะเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดทิศทาง เป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการอยู่รอดของหน่วยงาน

4. สร้างวิสัยทัศน์ ให้ย้อนกลับไปดูวัตถุประสงค์ (Purpose) และภารกิจ (Mission) ที่เขียนไว้แล้วนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์พิจารณาความเป็นไปได้จากการวิเคราะห์องค์กร แล้วปรับแก้ไขอีกครั้ง จากนั้นทดสอบประสิทธิผลของวิสัยทัศน์ที่เขียนโดยตอบคำถามให้ได้ว่าวิสัยทัศน์นั้นเป็นที่เข้าใจของคนในองค์กร หรือวงกว้างนี้หรือไม่ เราได้ดูความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์แล้วหรือยัง เป็นที่ชัดเจนหรือไม่ว่าเมื่อบรรลุตามวิสัยทัศน์แล้วจะเกิดผลอะไรขึ้นกับองค์กร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นรินทร์ บุญชู (2532) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามแนวคิดของกุกลีเอลมีโน (Guglielmino 1977) โดยปรับเครื่องมือวัดลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของกุกลีเอลมีโน SDLRS แล้วนำมาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่สุ่มมาจาก 7 คณะ จำนวน 1,050 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูงในด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ส่วนคุณลักษณะที่เหลือ 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือการมองอนาคตในแง่ดี การมีความรักในการเรียน การมีมโนคติของตนเอง ในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีความสามารถในการใช้ทักษะ สำหรับการศึกษาดำเนินการที่มีผลต่อการเรียนรู้ พบว่า เพศ คณะที่ศึกษา และผลการศึกษามีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษา

สุวรรณ ยะหะกร (2533) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญกรุงเทพมหานคร พบว่าครูสังคมศึกษาและนักศึกษาผู้ใหญ่เห็นด้วยอย่างมากเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้ง 5 ด้านโดยครู

สังคมมีความคิดเห็นเรียงลำดับ ดังนี้ การแสวงหาความรู้ ด้านการวิเคราะห์ความต้องการด้าน การวางแผนการเรียน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ด้านการประเมินผล และนักศึกษา ผู้ใหญ่มีความคิดเห็นเรียงลำดับดังนี้ ด้านการวางแผนการเรียน ด้านการแสวงหาวิทยากร ด้าน การวิเคราะห์ความต้องการ ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ด้านการประเมินผล เมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียวคือ การวางแผนการ เรียน ส่วน 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

สุภมาส ทองใส (2536) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอก ระบบโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนโดยใช้แบบวัด ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามแนวคิดของ กุกลิเอลมีโน (Guglielmino) และ เปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามตัวแปรด้าน เพศ อายุ สาขาวิชาชีพ เหตุผลที่ เข้าศึกษาระดับการศึกษาก่อนเข้าเรียน วิธีการเรียน ผลการเรียนและการประกอบอาชีพขณะ ศึกษาของผู้เรียนนอกระบบประเภทอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนใน กรุงเทพมหานครจำนวน 420 คน จาก 42 โรงเรียน ด้วยเครื่องมือวัดลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเอง ซึ่งสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของกุกลิเอลมีโน ผลการวิจัยพบว่าลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ผู้เรียนมีองค์ประกอบ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน คือ ด้านมโนคติของตนเองใน การเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพด้านความรักในการเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตน ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามตัวแปร เพศ อายุ สาขาวิชาชีพ ระดับการศึกษาก่อนเข้า เรียน และการทำงานระหว่างศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

วิมลพรรณ กุลรัตน์นาม (2538) ได้ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของครูอาสาสมัครทางการศึกษานอกโรงเรียนในเขตการศึกษา 11 พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษา นอกโรงเรียน เขตการศึกษา 11 มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูงในภาพรวมโดย อยู่ในระดับสูง 6 ด้าน คือ ความรักในการเรียนรู้ การมองอนาคตในแง่ดี ความรับผิดชอบต่อการ เรียนรู้ของตนเอง มโนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสต่อการ เรียนรู้ความสามารถในการใช้ทักษะหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ความริเริ่มและมีอิสระใน การเรียนรู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของคนไทยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในด้านอาชีพของตนเองโดยมิได้รับการศึกษารหัสหรือเรียนจากสถาบันการศึกษาใด ๆ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นนั้น ๆ ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น ๆ โดยการจับฉลาก จำนวน 30 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ผลการวิจัยพบว่าลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของคนไทยคือ 1. อ่านหนังสือ ดูงาน เข้าไปอยู่ด้วยหรือคลุกคลี ฟังและการสังเกต 2. คิดวิเคราะห์ 3. ลองทำ 4. ประเมินผล จุดเริ่มต้นของแต่ละบุคคลอาจจะไม่เหมือนกันแต่ขั้น 2 ถึง 4 จะเหมือนกันทุกคน คุณสมบัติของคนที่ยื่นรู้ด้วยตนเอง คือ ต้องช่างสังเกต ช่างคิด ช่างวิเคราะห์ เป็นนักปฏิบัติและนักประเมินผล มีความเพียรพยายามและมีความตั้งใจจริงในการทำงาน สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือบุคลิกภาพของพ่อแม่หรือบุคคลใกล้ชิด วิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมเมื่อเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่และวิธีการสอน

สร้อยทิพย์ อุจวาที (2539) ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 572 คน ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภออยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเมื่อศึกษาในองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ปรากฏว่าอยู่ในระดับสูง 7 ด้าน คือ รักการเรียนรู้ มองอนาคตในแง่ดีมีภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ความสามารถใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ไขปัญหา ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ ส่วนที่อยู่ในระดับปานกลางมีเพียงด้านเดียว คือความคิดสร้างสรรค์และจากการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า มีความสัมพันธ์กัน

สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ์ (2540) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 4 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากน้อยไปหามากคือการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีความรักที่จะเรียนและมองอนาคตในแง่ดี องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง มี 4 องค์ประกอบ คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะที่จำเป็นในการเรียนและการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน และเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีได้

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2541) โดยทำการวิจัย เรื่อง ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนผู้ใหญ่ ของกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่บางประเภท ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักคือ ศึกษาและเปรียบเทียบระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของผู้เรียนผู้ใหญ่ในกิจกรรมสามประเภท ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่ในทัศนสถาน การอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชน ภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และการอบรมภาคฤดูร้อนเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยมีกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 251 คน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีเกณฑ์ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.51-4.50 เมื่อแยกเป็นองค์ประกอบพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมองอนาคตในแง่ดี รองลงมาคือ รักการเรียนรู้ และต่ำสุดคือ การมีความคิดสร้างสรรค์

ปมรัตน์ วิจัยการุญ (2541) ได้วิจัยเรื่อง “Can Thai Students Become Self-directed Learners” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและหาคำตอบว่า นักศึกษาไทยสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้หรือไม่ ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จำนวน 24 คน ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ LNG 101 และ LNG102 เป็นวิชาบังคับโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามทัศนคติที่ดัดแปลงมาจาก Barnell's Attitudes ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการรับรู้ที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูงมากแต่ไม่สามารถสรุปได้ว่านักศึกษาไทยจะเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีไทย ผู้วิจัยให้ความเห็นว่า นักศึกษาไทยเคยชินกับการทำตามที่ครูสอนมากกว่า การริเริ่มทำอะไร ด้วยตนเอง ประกอบกับมีโอกาสน้อยที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ และเรียนรู้ที่จะปรับให้เข้ากับแนวการสอนแบบใหม่ๆ ด้วย ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรดำเนินการจัดการสอนภาษาอังกฤษโดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองต่อไป ในขณะที่เดียวกันต้องจัดการอบรมวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้เรียน และให้กับครูผู้ซึ่งทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

อัญชลี ซาทิกิตติสาร (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของคนไทย ผลการวิจัยพบว่า 1.การพัฒนาคุณลักษณะการเป็นคนช่างสังเกต ได้แก่ การจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมให้บุคคลมีโอกาสทำด้วยตนเอง การใช้วิธีการบอกแล้วให้ทำด้วยตนเอง 2. การพัฒนาคุณลักษณะการเป็นคนช่างคิด ได้แก่ การจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมให้บุคคลคิดด้วยตนเอง ให้บุคคลคิดเองหรือทำด้วยตนเอง 3. การพัฒนาคุณลักษณะการเป็นนักปฏิบัติ ได้แก่ การให้บุคคลทำด้วยตนเอง จัด ประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมให้บุคคลได้ทำด้วยตนเอง การใช้วิธีการบอก ให้ดู ตัวอย่างแล้วให้ทำด้วยตนเอง การ

พัฒนาควรคำนึงถึงความแตกต่างกันของบุคคลเช่นประสบการณ์และความรู้เดิม ลักษณะ ของบุคคล (ความช่างสังเกต ความกระตือรือร้น ความขยัน อดทน เอาจริงเอาจริง ความมีวินัย) สิ่งที่ได้รับจากการวิจัยคือ การที่บุคคลลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจะทำให้เกิดคุณลักษณะ ของการเป็นคนช่างสังเกต ช่างคิด และ การเป็นนักปฏิบัติ ผู้สอนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ จัดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขให้กับผู้เรียน ลักษณะของคนที่มีความใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีความเพียรพยายาม เอาจริงเอาจังและมีความอดทนจะมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

เสียมจิตร เรืองมณีชัชวาล (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับสูง 5 องค์ประกอบ คือการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน การมองอนาคตในแง่ดี มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตน มีความรักที่จะเรียน และมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนและการแก้ปัญหา ในการเปรียบเทียบตัวแปรอิสระ ด้านเพศ พบว่า นักศึกษาผู้หญิง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ชายใน 2 องค์ประกอบ คือ มีความรักที่จะเรียน และมีความคิดสร้างสรรค์ การเปรียบเทียบอายุ ผลการศึกษา และลักษณะการประกอบอาชีพขณะศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฐิฎา ไกรวัฒน์พงศ์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พิจารณาตาม 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน มองอนาคตในแง่ดี มีความรักที่จะเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง มีความคิดริเริ่ม และมีอิสระในการเรียน มีความคิดสร้างสรรค์มีทักษะการศึกษาระดับพื้นฐาน มีทักษะที่จำเป็นในการเรียนและการแก้ปัญหา และเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีที่สุด ผลการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทุกด้านยกเว้นด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาความพร้อมในการนำตนเองกับปัจจัยของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อยู่ในระดับสูงในทุกปัจจัย

บุญศิริ อนันตเศรษฐ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัย จากการศึกษาพบว่า เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้เรียนที่มีพัฒนาการในด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูง จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นคุณสมบัติ ของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความภาคภูมิใจใน ตัวเองที่มีสาเหตุเชื่อมโยงกับแรงจูงใจภายใน คือความพึงพอใจที่ตนเองได้พัฒนาได้ ถ้าพยายามอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ การศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนในเชิงลึกยังพบว่า ยังมีปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อันได้แก่ ความกระหาย อยากเรียนรู้ ความสนใจ ความชอบ ทักษะที่ดีต่อการเรียนภาษา หรือการเรียนในภาพรวม พื้นฐานภาษาที่ดีพอสมควร การมีวินัยในตนเอง และความสามารถในการบริหารจัดการเรื่อง เวลา ซึ่งในความเชื่อของผู้เรียน ผู้สอนและวิธีการเลี้ยงดูในครอบครัวสามารถส่งเสริม ให้เกิดปัจจัยเหล่านี้ได้ ในการติดตามผลการเรียนของผู้เรียนที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษา ผู้เรียน ที่อยู่ในกลุ่มที่มีระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูง จะใช้ภาษาอังกฤษมากในการเรียน วิชาเฉพาะของตน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ มีความพึงพอใจต่อผลการเรียน วิชาภาษาอังกฤษและวิชาอื่น ๆ และพยายามใช้ภาษาอังกฤษในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ตนเอง สนใจเมื่อมีโอกาส ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่างกัน และมีระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองต่างกัน ได้แสดงความพึงพอใจกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการทำวิจัยในลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับผู้เรียนหลายๆ กลุ่ม เพื่อให้ผลเป็นที่น่าเชื่อถือมากขึ้น

จินตนา ศิลปรัตน์ (2545) ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูงและเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า มีองค์ประกอบที่อยู่ในระดับสูง 6 ด้าน คือ ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านมีความรักในการเรียนรู้ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านมีความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ และด้านความสามารถใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา และมีองค์ประกอบที่อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและด้านมีความคิดสร้างสรรค์

สุธาสินี ใจเย็น (2545) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนในระบบการศึกษาทางไกล โดยแบ่งความสามารถในการเรียนรู้เป็น 6 ด้าน คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความพร้อมที่จะเรียน การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนเป้าหมายในการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ และการนำข้อมูลไปใช้ได้เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า การประกอบอาชีพ บรรยากาศการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวก การไม่ประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์ทางลบ ส่วนเพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง สัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษา กับเพื่อน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถ ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ตัวแปรที่ส่งผล คือ แรงจูงใจไม่สัมพันธ์ทางการเรียน

สัมพันธ์ภาพ ระหว่างนักศึกษา กับสมาชิกในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต และเพศหญิง ทั้ง 4 ตัวแปรนี้ สามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน การศึกษาต่อเนื่องสายอาชีพ ผลการศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความพร้อมด้วยวิธีการหาค่าองค์ประกอบของแบบวัดความพร้อมจำนวน 39 ข้อ 11 องค์ประกอบ ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาแบบวัดความพร้อม ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับนำไปใช้กับผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องสายอาชีพ เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียน การสอน การจัดกิจกรรมสายอาชีพให้สอดคล้องกับองค์ประกอบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทั้งนี้จะเป็นการช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศ

Reynolds (1976) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง กับเหตุผลหรือแรงจูงใจในการเข้าศึกษา ของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนนอกเวลาในวิทยาลัยชุมชน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน อายุเฉลี่ย 35.75 ปี โดยใช้ แบบวัด SDLRS และ EPS (Educational Participation Scale) พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างแรงจูงใจด้านพุทธิปัญญา กับความพร้อมในด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยประสบการณ์และสิ่งท้าทายต่างๆ ในชีวิตเป็นอิทธิพลที่สำคัญ และระบุว่าความสนใจทางพุทธิปัญญาเป็นเหตุผลสำคัญในการเข้าร่วมโครงการ

Guglielmino (1977) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง Self Directed Learning Readiness Scale (SDLRS) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 307 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่แตกต่างกัน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับ High School Juniors, กลุ่มระดับ High School Seniors, กลุ่มนักศึกษาในระดับวิทยาลัยที่เรียนเต็มเวลา และกลุ่มนักศึกษาภาคค่ำ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้ ต้องมีองค์ประกอบของลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ 8 ประการ คือ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ รับผิดชอบในการเรียนรู้ ความรักในการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ มุ่งอนาคตในแง่ดี รวมทั้งความสามารถในการใช้ทักษะ การศึกษาระดับพื้นฐาน และทักษะการแก้ปัญหา

Gutenson (1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์บุคลิกลักษณะของนักศึกษาในการปฏิบัติตนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากการศึกษาพบว่า ความสามารถทางสมอง ประสิทธิภาพทางสติปัญญา ลักษณะนิสัยด้านการศึกษา และทัศนคติทางด้านการศึกษามีผลใช้ทำนาย การประสบความสำเร็จในกลุ่มที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Bejot (1981) ได้ศึกษาระดับของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และตัวเลือกของวิธีการในการเรียนรู้ กับความสัมพันธ์ในโปรแกรมภายนอกที่จัดให้สอดคล้องกัน โดยใช้โครงการส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง (Extension Program) มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่ จำนวน 77 คน โดยเลือกจาก 5024 ครอบครัว จากมลรัฐ Nebraska ข้อค้นพบบ่งชี้ว่า ที่อยู่ของคนที่อยู่ และเพศ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในการพัฒนาทักษะ กลุ่มตัวอย่างขอระบบการสัมมนาทุกกลุ่มเล็ก ๆ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การศึกษาโดยอิสระ แหล่งวิทยากรที่ใช้มากที่สุดใ้ศูนย์ส่งเสริม คือ การอ่านหนังสือพิมพ์ และจดหมายข่าว

Box (1983) ซึ่งได้ศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาปัจจุบัน และที่สำเร็จการศึกษาจากโปรแกรมพยาบาลของวิทยาลัยชุมชน ในมลรัฐ Oklahoma มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 477 คน โดยใช้แบบวัด “SDLRS” เป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านอายุ และเพศ แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ในด้านคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับคะแนนรวมของเกรดเฉลี่ยสะสม

Gray (1986) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้จัดการบริษัทที่ดำเนินกิจการโทรศัพท์ในฮ่องกง กับระดับของการจัดการ อัตราการปฏิบัติงานในด้านการจัดการ และความสามารถในการรับรู้ปัญหา การสร้างสรรค์ และระดับของการเปลี่ยนแปลงตามสภาพลักษณะงานที่ควรจะเป็น ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับการจัดการในด้านต่างๆ แต่คะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่มีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ และเชื้อชาติ

Thompson (1999) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรักในการเรียนว่าเป็นหนึ่งในสมรรถนะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของบุคคลในสถานประกอบการ ผลจากการวิจัยพบว่า ความรักในการเรียน เป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่ใช้บ่งบอกได้ว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ตัวชี้วัดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่พบบ่อยมีอยู่ 11 ใน 13 สมรรถนะ สามารถแบ่งสมรรถนะได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มพฤติกรรมกระทำ(The Action Behavior) ได้แก่ การวางแผน การริเริ่ม การ

ส่งผลย้อนกลับ และการตระหนักถึง ภาพลักษณ์ กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มพฤติกรรมความอดทน (The Endurance Behavior) ได้แก่ ความอดทน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มการควบคุมส่วนบุคคล (The Personal Control) ได้แก่ ความยืดหยุ่น ความมั่นใจในตนเอง การประเมินตนเอง ความผูกพันต่อองค์กร และการเปิดโอกาสสนทนาวิสาสะกับผู้อื่น

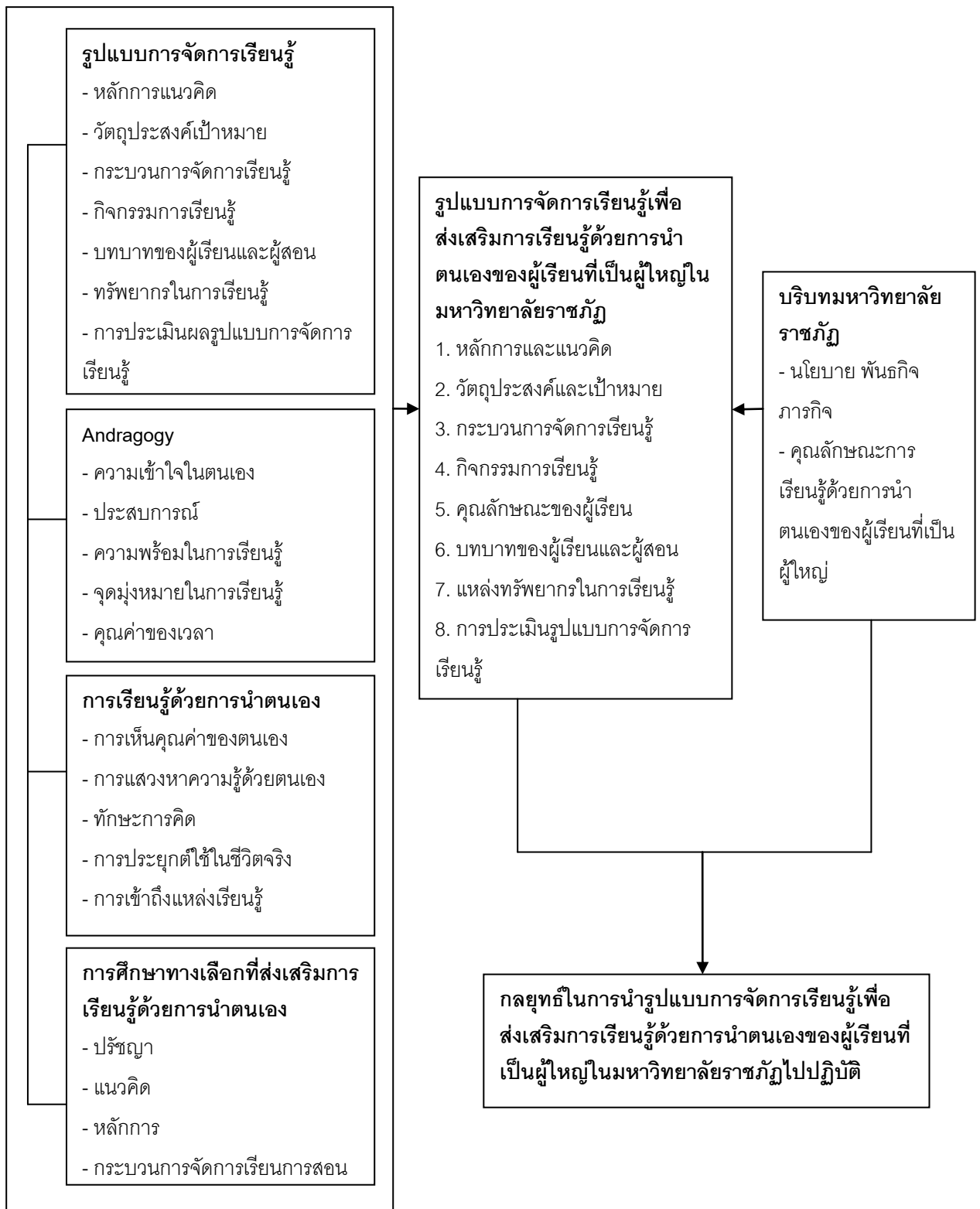
Hutchins (2000) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใหญ่ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 8 คน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแตกต่างกันไปหลายมุมมองทั้งด้านที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สรุปได้ 4 ประเด็น คือ ความสำคัญของประสบการณ์ชีวิตในกระบวนการเรียนรู้ ความมีอิสระในกระบวนการเรียนรู้ ความท้าทายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และคุณค่าของระบบการสนับสนุนเชิงร่วมมือ

Haggerty (2000) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และศึกษาผลที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ใหญ่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมลรัฐหลุยส์เซียนา กลุ่มอายุ 18 – 36 ปีที่ลง ทะเบียนเรียนในรายวิชาชีววิทยา ตลอดภาคเรียน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสอนให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และได้เข้าร่วมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยทำแบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้งก่อนเข้ารับการเรียนรู้ และหลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ทำการทดลอง ผลจากการวิจัย พบว่า ในช่วงเริ่มต้นการเรียนรู้ นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบที่จะให้ผู้สอนชี้แนะแนวทาง และค่อยเปลี่ยนแปลงความชอบไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า เมื่อสิ้นสุดการเรียน มีจำนวนนักศึกษา 33 % ที่มีความชอบต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งในตอนเริ่มภาคเรียนมีเพียง 6% และจากผลการวิเคราะห์ทางสถิติ ไม่พบสหสัมพันธ์ระหว่างอายุ และการเปลี่ยนแปลงความชอบต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเพิ่มขึ้นของความรับผิดชอบในการเรียนรู้ ส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการเขียนรายงานของผู้ที่ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากงานวิจัยดังกล่าว เราจะเห็นว่า ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทความรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนมากขึ้น พร้อมทั้งให้ทางเลือก ให้โอกาสในการตัดสินใจที่จะเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ การตั้งกรอบการเรียนรู้ที่กว้าง แต่ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ต้องการ

พัฒนา และเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุม นับได้ว่าเป็นการช่วยผู้เรียนที่คุ้นเคยกับระบบการเรียนการสอนที่มีผู้สอนคอยควบคุม ทำให้การปล่อยการควบคุมควรอยู่ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น ผู้เรียนต้องได้รับการส่งเสริมให้ค่อยๆ เปลี่ยนจากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง และบทบาทสำคัญของผู้สอนในการให้ความช่วยเหลือเพื่อลดการพึ่งพาในการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้งานวิจัยต่างๆ ยังแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน และต้องอาศัยการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพนั้น การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น มิใช่หมายถึงการเรียนรู้แต่เพียงลำพังอย่างเดียว แต่รวมถึงการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน หรือจากบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะเมื่อผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองภายหลัง ผู้เรียนก็จะสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากประสบการณ์ตรงนี้ นำมาขยายองค์ความรู้และทดลองใช้ต่อไป ซึ่งวิธีการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบ และกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยภายในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ สาระ (content analysis) จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15 ประการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการศึกษาข้อมูล จากสถานศึกษาทางเลือก การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตลอดจน นักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญ และพัฒนากลยุทธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีกระบวนการและ วิธีวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

1. ศึกษา วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารต่างๆ และวิเคราะห์ คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากแบบ วัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากคุณลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ วิเคราะห์ได้ การศึกษาข้อมูลจากสถานศึกษาทางเลือก การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. พัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการศึกษาหลักการจัดทำกลยุทธ์ จากการศึกษาเอกสาร และข้อเสนอแนะจากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2. สังเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากการวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ได้จากข้อ 1 ได้คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15 ประการ ได้แก่ 1) มีความสงสัยและกล้าถาม 2) ไม่เห็นด้วยตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา 3) ระบุความต้องการของตนเองได้ 4) ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ 5) สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้ 6) มีทักษะในการสื่อสาร มีความรู้และทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน 7) มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง 8) มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ 9) ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง 10) มีความสามารถและเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ 11) สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ 12) ประเมินผลตนเองได้ 13) มีความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์ 14) มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15) สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปยังสถานการณ์อื่นๆ

3. สร้างเครื่องมือในการวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3.1 พัฒนาเครื่องมือจากแบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2546) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อคำถามกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15 ประการที่ได้สังเคราะห์มาจากข้อ 2 โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับได้แก่

คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มาก

คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง น้อย

คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับคือ

4.51-5.00 หมายถึง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองน้อยที่สุด

มีโครงสร้างของคำถามคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

(1) ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษาเพื่อให้แบบสอบถามครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาด้านวิจัย

(2) ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา

(3) นำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง

(Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Coefficient Alpha Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงของแบบวัด เท่ากับ 0.87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ประชากร

นักศึกษาปริญญาตรี ปีการศึกษา 2553 ในสถาบันราชภัฏทั้ง 40 แห่ง รวมจำนวน 453,020 คน (รายงานสำนักงานการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2553)

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

(1) วิธีการเลือกสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยสุ่มรายชื่อสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาจำนวน 5 สถาบันจากจำนวนทั้งหมด 40 สถาบัน ซึ่งแบ่งกลุ่มสถาบันตามสภาพภูมิศาสตร์ได้ 5 กลุ่ม โดยสุ่มมา กลุ่มละ 1 สถาบัน ดังนี้

กลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กลุ่มภาคกลาง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มภาคเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุบลราชธานี

กลุ่มภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

(2) สุ่มตัวอย่างนักศึกษา โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ของจำนวนประชากร โดยการใช้ตารางของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาใน รวมทั้งสิ้น 354 คน

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครู ศาสตราจารย์พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังสถาบันราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 แห่งทางไปรษณีย์ ส่วนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2553 รวมจำนวนแบบสอบถาม 400 ฉบับ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 354 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.50

2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

(1) นำแบบวัดคุณลักษณะและแบบสำรวจที่สร้างเสร็จแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ความถูกต้องในการใช้ภาษา พร้อมทั้งขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

(2) ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดคุณลักษณะและแบบสำรวจตามคำแนะนำและความคิดเห็นของและอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ

3. วิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15 ประการจากการสังเคราะห์ในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาเรียงลำดับคะแนน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อกำหนดองค์ประกอบเบื้องต้น โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1.1.1 รูปแบบการเรียนรู้

1.1.2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

1.1.3 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1.1.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากสถานศึกษาทางเลือก

2.1.1 กลุ่มตัวอย่าง

เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางเลือก ที่มีจุดเด่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

(1) โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก

(2) เสมสิกขาลัย

(3) สถาบันอาศรมศิลป์

(4) โรงเรียนศรณสิกขาลัย

2.1.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2.1.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

(1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในสถานศึกษา ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้น ๆ

(2) แบบบันทึกข้อมูลตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการศึกษาดูงาน

2.1.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

(1) นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาและตรวจสอบ
กรอบคำถาม สัดส่วน และจำนวนคำถามตามวัตถุประสงค์ ความถูกต้อง และชัดเจน

(2) ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ที่
ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ให้มีความถูกต้อง และปรับสำนวนภาษาให้มีข้อความที่
เหมาะสมและเข้าใจง่าย

2.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2.2.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการ
เรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการที่มีความรู้ความ
ชำนาญ จำนวน 18 คนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งจำนวนของ
ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ Tomas T. Macmillan (อ้างถึงใน ทศพร ศิริสัมพันธ์,
2539) ที่ได้ศึกษาวิจัยแล้วพบว่า จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คนขึ้นไปจะเป็นปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่
ให้ความคลาดเคลื่อน 0.02 และ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2529) กำหนดว่ากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็น
ผู้ที่รอบรู้อย่างดีหรือมีบทบาทสำคัญ และได้ศึกษาประเด็นศึกษาวิจัยมาเป็นเวลานาน คือเป็นคนที่
มีศักยภาพสูง และมีความเป็นผู้นำทางประเด็นที่จะทำการศึกษาวิจัยนั้นๆ ยินดีให้คำตอบแบบ
สัมภาษณ์อย่างเต็มใจ และให้ความสำคัญแก่การวิจัยว่า จะเป็นตัวแปรคำตอบที่เกี่ยวข้องด้วย
ความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ จะเกิดประโยชน์ในการใช้ศึกษาความน่าจะเป็นไปได้สูงสุดหรือ
วิเคราะห์/สังเคราะห์แสดงภาพ องค์รวมที่มีแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้สูงสุดหรือพึงประสงค์มาก
ที่สุด ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติเพื่อการติดต่อขอให้เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับเรื่องที่ทำ
การวิจัยเป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีผลงาน
และความชำนาญการในเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการ
นำตนเอง โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

(1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Expertise) เป็นผู้บริหารระดับสูง มีอำนาจ
ตัดสินใจในมหาวิทยาลัยราชภัฏ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงาน
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือเคยเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนโยบายในการจัดการเรียนรู้มาก่อน

(2) กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญ (Connoisseur) ทาง การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาคุณสมบัติที่สำคัญๆ ได้แก่ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่า การศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิชาการ

2.2.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2.2.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง คำถามปลายเปิด โดยมีจุดมุ่งหมายให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยกำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์ตามองค์ประกอบของ รูปแบบการเรียนรู้ฯ

2.2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

(1) นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาและตรวจสอบ กรอบคำถาม สัดส่วน และจำนวนคำถามตามวัตถุประสงค์ ความถูกต้อง และชัดเจน

(2) ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ที่ ปริญญา และอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ให้มีความถูกต้อง และปรับสำนวนภาษาให้มีข้อความที่ เหมาะสมและเข้าใจง่าย

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สถานศึกษา

3.1.1 ทำหนังสือถึงสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตเข้าไปศึกษา ดู งาน

3.1.2 ติดต่อสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตศึกษาดูงาน และนัด หมายวันเวลาในการศึกษาดูงาน และสัมภาษณ์

3.1.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยไปศึกษาดูงาน และสัมภาษณ์ ตามที่ได้นัดหมายไว้

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ

3.2.1 ทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์

3.2.2 นำหนังสือที่ได้จากข้อที่ 3.2.1 พร้อมงานวิจัยฉบับสังเขป ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ และขออนุญาต และนัดวัน เวลา ที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

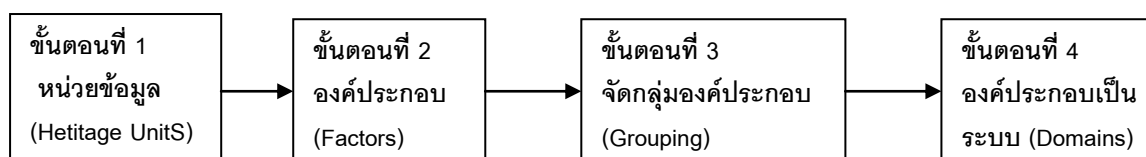
3.2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม และการสัมภาษณ์

3.3.1 ขออนุญาตทำการบันทึกภาพในการศึกษาดูงาน และบันทึกเทป การสัมภาษณ์ พร้อมทั้งการจดบันทึกในประเด็นสำคัญตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างไว้ และใช้เทคนิคสรุปสะสม (Cumulative Summarization Technique) กล่าวคือแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นช่วงๆ ตามหัวข้อที่สัมภาษณ์และสรุปการสัมภาษณ์จากบันทึกที่จดไว้ให้ผู้สัมภาษณ์ฟัง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขการสัมภาษณ์ได้เมื่อมีการสรุปที่ไม่ตรงกับการให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความเชื่อมั่นว่าข้อมูล ได้มานั้นมีความน่าเชื่อถือ มีทั้งความตรง (Validity) และมีความเที่ยง (Reliability)

3.3.2 ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปคำให้สัมภาษณ์ และนำสาระสำคัญจากการศึกษาดูงาน การให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์สาระ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) ตามแผนภูมิดังนี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (พรชูลี อาชวบำรุง, 2537)

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบ และนำไปสังเคราะห์ร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งในขั้นตอนนี้เรียกว่า “สมมติฐานชั่วคราว” (Working Hypothesis) (สุภางศ์ จันทวานิช, 2540)

5. พัฒนาเป็นร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

5.1 นำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อให้ข้อเสนอแนะ

5.2 นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ระยะที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

การพัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ เป็นแนวทางการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถดำเนินการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

1. ศึกษาแนวคิดในการจัดทำกลยุทธ์จากเอกสาร
2. ศึกษาบริบทในมหาวิทยาลัยราชภัฏจากเอกสาร
3. พัฒนาร่างกลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

3.1 วิเคราะห์บริบทในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการกำหนดร่างกลยุทธ์ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส (SWOT)

3.2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ

และการวิเคราะห์ SWOT และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบ และนำไปสังเคราะห์ร่างกลยุทธ์ ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

3. พัฒนาร่างกลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ โดยข้อเสนอแนะ จากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติของร่างกลยุทธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ได้แก่ ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 4 คน โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ

3.1.1 เป็นผู้บริหาร มีอำนาจตัดสินใจในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ วุฒิกการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือเคยเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนโยบายในการจัดการเรียนรู้มาก่อน

3.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อประเมินกลยุทธ์

4. นำข้อเสนอแนะมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ สามารถนำเสนอได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏจากความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของตนเอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารสถานศึกษาทางเลือกและผลการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน และการดูงานในสถานศึกษาทางเลือก

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของตนเอง ในตอนนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของตนในแต่ละด้าน แสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (n= 354)	ร้อยละ
ข้อมูลส่วนบุคคล		
1. เพศ		
ชาย	125	35.30
หญิง	229	64.70
2. อายุ		
21-30 ปี	172	48.50
31-40 ปี	108	30.50
41-50 ปี	69	19.50
50 ปี ขึ้นไป	5	1.50
3. คณะ		
คณะวิทยาการจัดการ	278	78.50
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	54	15.20
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	22	6.30
4. กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่ม		
รัตนโกสินทร์	80	22.50
ภาคกลาง	74	20.90
ภาคเหนือ	67	18.90
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	78	20.03
ภาคใต้	55	15.50

จากตาราง พบว่าผู้เรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.7) ที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 48.5) อายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 30.5) อายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 19.5) และน้อยที่สุดคือ อายุมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 1.5) กำลังศึกษาอยู่ในคณะวิทยาการจัดการมากที่สุด (ร้อยละ 78.5) รองลงมาคือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 15.2) และน้อยที่สุดคือคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ร้อยละ 6.3) ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มรัตนโกสินทร์มากที่สุด (ร้อยละ 22.5) กลุ่มภาคกลาง (ร้อยละ 20.9) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 20.03) กลุ่มภาคเหนือ (ร้อยละ 18.9) และกลุ่มภาคใต้ (ร้อยละ 15.5)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รายการ	จำนวน (n= 354)		ความหมาย
	\bar{X}	SD	
1. มีความสงสัยและกล้าถาม			
1.1 ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่าคุณเรื่องที่คุณ			
ยังไม่รู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ	4.25	0.77	มาก
1.2 ข้าพเจ้ามีความสามารถในการตั้งคำถาม			
เพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการ	3.42	0.77	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.83	0.77	ปานกลาง
2. ไม่เห็นด้วยตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา			
2.1 ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะแลกเปลี่ยน			
ความคิดเห็นกับคนอื่น ๆ	3.52	1.03	ปานกลาง
3. ระบุความต้องการของตนเองได้			
3.1 ข้าพเจ้ามีความต้องการได้รับความรู้			
มากกว่าต้องการประกาศนียบัตร	4.06	0.88	มาก

รายการ	จำนวน (n= 354)		ความหมาย
	\bar{X}	SD	
3.2 ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้อื่นช่วยวิเคราะห์			
ความต้องการในการเรียนรู้ของข้าพเจ้า	2.6	0.91	น้อย
3.3 ข้าพเจ้ามีความรู้สึกที่ตนเองยังมีความรู้ที่น้อย			
ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มขึ้นอีก	4.36	0.72	มาก
3.4 เมื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใดย่อมมีเหตุผล			
และสังเกตเห็นผลของการเรียนรู้ที่น้อยอยู่ด้วย	3.92	0.67	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.73	0.79	ปานกลาง
4. ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้			
4.1 ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ทุ่มเทต่อการเรียน			
และมุ่งสู่เป้าหมายที่คาดหวังอย่างแน่วแน่	4.03	0.78	มาก
4.2 ข้าพเจ้าสามารถบังคับตนเอง			
ให้กระทำในสิ่งที่สมควร	3.87	0.72	ปานกลาง
4.3 ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีวินัยในตนเองเป็นอย่างดี	3.62	0.83	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.84	0.77	ปานกลาง
5. สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้			
5.1 ข้าพเจ้าสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้			
ที่มีความเหมาะสม	3.53	0.66	ปานกลาง

รายการ	จำนวน (n= 354)		ความหมาย
	\bar{X}	SD	
5.2 ข้าพเจ้ามีความสามารถในการ แก้ปัญหาได้ดี	3.68	0.90	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.60	0.78	ปานกลาง
6. มีความรู้และทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และการสื่อสาร			
6.1 ข้าพเจ้ามีทักษะที่จำเป็นต่อการเรียน เช่น ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสรุปความ	3.47	0.66	ปานกลาง
6.2 ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่รักการอ่าน และมีวิจารณญาณที่ดี	3.30	0.81	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.38	0.73	ปานกลาง
7. มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง			
7.1 ข้าพเจ้ามีความตระหนักในการมีชีวิตอยู่และรู้บทบาท หน้าที่ของตนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง	4.21	0.66	มาก
7.2 ข้าพเจ้ามีความสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ดี	3.95	0.73	ปานกลาง
7.3 ข้าพเจ้ามีความสามารถในการสร้างบรรยากาศ แห่งการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมได้เอง	3.35	0.82	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.83	0.73	ปานกลาง
8. มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่			
8.1 ข้าพเจ้ามีความปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่	4.22	0.71	มาก

รายการ	จำนวน (n= 354)		ความหมาย	
	\bar{X}	SD		
8.2 ข้าพเจ้าเป็นคนช่างสังเกตและชอบบันทึก เรื่องราวต่างๆ	3.31	0.89	ปานกลาง	
8.3 ข้าพเจ้ามีความรักในการเรียนรู้อยู่เสมอมองเห็นความ จำเป็นของการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต	4.01	0.76	มาก	
เฉลี่ยรวม		3.84	0.78	ปานกลาง
9. ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง				
9.1 ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองไม่เคยทำอะไรผิดพลาด	3.58	0.85	ปานกลาง	
9.2 ข้าพเจ้ามีความเชื่อว่า “ไม่มีใครแก่เกินเรียน”	4.68	0.55	มาก	
9.3 ข้าพเจ้ารู้จักให้กำลังใจตนเองโดยชื่นชม กับความสำเร็จที่สร้างขึ้น	3.83	0.79	ปานกลาง	
เฉลี่ยรวม		4.03	0.73	มาก
10. มีความสามารถและเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ				
10.1 เมื่อตัดสินใจว่าจะเรียนอะไรแล้วก็สามารถแสวงหา เวลาเรียนจนได้	4.25	0.75	มาก	
10.2 ข้าพเจ้ายึดตัวเองเป็นสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ	2.49	0.79	น้อย	
10.3 ข้าพเจ้าไม่ถนัดในการตั้งคำถามและการแสวงหา คำตอบได้ด้วยตนเอง	2.93	0.84	น้อย	

รายการ	จำนวน (n= 354)		ความหมาย
	\bar{X}	SD	
10.4 ข้าพเจ้ามีความสามารถในการค้นหาความรู้			
ที่ต้องการจากแหล่งต่างๆ	3.69	0.79	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.34	0.79	ปานกลาง
11. สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้			
11.1 ข้าพเจ้าสามารถแสวงหาความร่วมมือจากบุคคล			
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.65	0.74	ปานกลาง
12. ประเมินผลตนเองได้			
12.1 ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่สามารถประเมิน			
ตนเองได้โดยไม่ลำเอียง	3.69	0.79	ปานกลาง
12.2 ข้าพเจ้าสามารถระบุระดับความรู้ความสามารถ			
ของตนเองได้	3.54	0.75	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.61	0.77	ปานกลาง
13. มีความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์			
13.1 ข้าพเจ้ามีความสามารถคิดค้นวิธีต่างๆ			
ได้หลายแบบสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่	3.28	0.68	ปานกลาง
13.2 ในการเรียนภาคปฏิบัตินั้น ไม่จำเป็น			
ต้องอาศัยการวิเคราะห์และจินตนาการ	3.26	0.96	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.27	0.82	ปานกลาง

รายการ	จำนวน (n= 354)		ความหมาย	
	\bar{X}	SD		
14. มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง				
14.1 ข้าพเจ้าไม่สนใจการมีส่วนร่วม				
ในการตัดสินใจว่าจะเรียนอะไร	3.14	0.91	ปานกลาง	
14.2 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง				
จะยากกว่าการมีผู้สอนช่วยแนะแนวทางให้	2.42	0.82	น้อย	
14.3 การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องริเริ่มด้วยตัวผู้เรียนเอง	2.81	1.09	น้อย	
เฉลี่ยรวม		2.79	0.94	น้อย
15. สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปยังสถานการณ์อื่นๆ ได้				
15.1 ข้าพเจ้าขาดความสามารถ				
ในการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์	3.00	0.99	ปานกลาง	
15.2 ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการชีวิตจริง	4.02	0.78	มาก	
เฉลี่ยรวม		3.51	0.88	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		3.59	0.79	ปานกลาง

จากตารางพบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเรียงลำดับจากน้อยไปมากดังนี้ คุณลักษณะที่ 14 มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ($\bar{X} = 2.79$) คุณลักษณะที่ 13 มีความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์ ($\bar{X} = 3.27$) คุณลักษณะที่ 10 มีความสามารถและเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ ($\bar{X} = 3.34$) คุณลักษณะที่ 6 มีความรู้และทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.38$) คุณลักษณะที่ 15 สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปยังสถานการณ์อื่นๆ ได้ ($\bar{X} = 3.5$) คุณลักษณะที่ 2 ไม่เห็นด้วยตาม

ความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา ($\bar{x} = 3.52$) คุณลักษณะที่ 5 สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้ ($\bar{x} = 3.6$) คุณลักษณะที่ 12 ประเมินผลตนเองได้ ($\bar{x} = 3.61$) คุณลักษณะที่ 11 สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ ($\bar{x} = 3.65$) คุณลักษณะที่ 3 ระบุความต้องการของตนเองได้ ($\bar{x} = 3.73$) คุณลักษณะที่ 1 มีความสงสัยและกล้าถาม ($\bar{x} = 3.83$) คุณลักษณะที่ 7 มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง ($\bar{x} = 3.83$) คุณลักษณะที่ 4 ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ ($\bar{x} = 3.84$) คุณลักษณะที่ 8 มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ($\bar{x} = 3.84$) คุณลักษณะที่ 9 ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง ($\bar{x} = 4.03$)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเฉลี่ยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในคุณลักษณะที่ 9 คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาในคุณลักษณะที่ 14 คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนคุณลักษณะที่ 1 มีความสงสัยและกล้าถาม และคุณลักษณะที่ 7 มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง พบว่ามีระดับคะแนนเท่ากัน ($\bar{x} = 3.83$) เช่นเดียวกับคุณลักษณะที่ 4 ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ และคุณลักษณะที่ 8 มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ที่มีระดับคะแนนเท่ากัน ($\bar{x} = 3.84$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน และการเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาทางเลือกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก จังหวัดนครปฐม

จากข้อมูลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ แนวคิด และกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน พบว่า

“การจัดการศึกษาที่โรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจก่อนการพัฒนาการทางสติปัญญา และสังคม มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ตามความสนใจและ

ความสามารถ มีการฝึกระเบียบ วินัย และสมาธิในการทำงาน เป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบ มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย โดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียน ดูแลแก้ไขปัญหาและข้อสงสัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นกัลยาณมิตร สนับสนุนให้กำลังใจ สังเกตพฤติกรรม ส่วนผู้เรียนเป็นผู้เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ตัดสินใจเลือกที่ทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยตนเอง สามารถผลิตผลงานที่ต่างกันในกิจกรรมเดียวกัน ผู้เรียนสามารถสอบถามครูเมื่อมีข้อสงสัย การที่ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ได้เอง จะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ อยากเรียนรู้เอง โรงเรียนมีการฝึกให้เด็กทำกับข้าวเอง ล้างจานเอง ทำความสะอาดเอง เป็นการเรียนรู้ทักษะการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบ กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ จัดขึ้นตามความต้องการของผู้เรียนอย่างเหมาะสม กิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมประสบการณ์ชีวิต เพื่อฝึกให้เด็กทำงานด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีสมาธิ เป็นตัวของตัวเอง และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เด็กได้สำรวจค้นหา และทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นเส้นทางสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกิจกรรมวิชาการ เพื่อฝึกทักษะด้านภาษาและคณิตศาสตร์ โดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอนจากรูปธรรมสู่นามธรรม และ การมีกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน เช่น การทำอาหาร การสำรวจสภาพแวดล้อม กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การบำเพ็ญประโยชน์”

ทั้งนี้ข้อมูล มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ที่กล่าวว่า

“โรงเรียนเป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิเด็ก จัดตั้งขึ้นบนหลักการที่ว่า "เด็กต้องมีร่างกาย อารมณ์ จิตใจที่สมบูรณ์ก่อนที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาทางด้านสติปัญญา และสังคม ทุกกิจกรรมเกิดขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา และสร้างทางเลือกเพื่อมุ่งไปสู่การสร้างสรรค์สังคม สำหรับเด็กเพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาได้เต็มที่ โดยนำ 3 แนวคิดของตะวันตกกับตะวันออก มาปรับใช้ในการจัดการศึกษา มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ตามความสนใจและตามความสามารถของตนเอง ฝึกให้เด็กมีระเบียบ วินัย สมาธิในการทำงาน ฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้” (มูลนิธิเด็ก, 2554: ออนไลน์)

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่กล่าวว่า

“เรามุ่งเน้นเรื่องการศึกษาทางเลือก เพราะเห็นว่าการศึกษาควรมีหลายรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กต่างๆ ได้ มีการจัดการเรียนการสอนเน้นไปที่ตัวเด็กให้มีอิสระในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ มีการฝึกวินัย สมาธิ ความรับผิดชอบ ความสามารถทางวิชาการ ตลอดจนทักษะต่างๆ ทาง

ร่างกายให้เหมาะสม ทั้งนี้เรามีเป้าหมายไปที่การจัดกิจกรรมที่ให้ได้รู้สึกเป็นอิสระในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กๆ” (สุพัตรา โชติกหล่อ, **สัมภาษณ์**, 12 ธันวาคม 2553)

เสมสิกขาลัย รามคำแหง กรุงเทพฯ

จากข้อมูลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ แนวคิด และกระบวนการในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า

“เสมสิกขาลัย เน้นรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มุ่งเนื้อหาที่กลับมาหาความสุขและความมั่นคงภายในแห่งชีวิต สนับสนุนผู้เรียนให้ได้ฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิตโดยเฉพาะสามารถผสมผสานความรู้ทางสมองและหัวใจเข้าด้วยกัน เสมสิกขาลัยจัดการศึกษาเพื่อต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล ระหว่างบุคคล โครงสร้างขององค์กร จนถึงระดับสังคม และเพื่อให้คนนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในตนเองมาเชื่อมโยงต่อยอดความรู้โดยวิธีร่วมกันเรียนรู้ มีกระบวนการจัดการศึกษาเริ่มจากการศึกษาผู้เข้าร่วมเรียน โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ผู้สอนพิจารณาถึงความแตกต่างของผู้เรียน มีการปรับทัศนคติของผู้เรียน และจัดกลุ่มผู้เรียนตามความคล้ายคลึงหรือความหลากหลายเพื่อให้เกิดความสมดุลในกลุ่มผู้เรียน โดยมีวิธีจัดกิจกรรมที่มักเริ่มจากประสบการณ์ตรง เชื่อมโยงหารูปแบบไปสู่การปฏิบัติแล้วประยุกต์ใช้เป็นประสบการณ์ตรงอีกครั้ง เป็นวงจรเรื่อยไป ภายใต้บรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนตกผลึกทางความคิด เกิดสิ่งที่เรียนรู้ข้างในของแต่ละคนเอง ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองด้วยความรู้สึกที่มั่นคงปลอดภัย สามารถแบ่งปันและรับประสบการณ์ทั้งจากตนเองและผู้อื่น สามารถใคร่ครวญความคิดของตนอย่างลึกซึ้ง สามารถเรียนรู้จากภายในตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่นสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริงและแบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่นนำไปใช้ได้ ส่วนผู้สอน หรือ “กระบวนการ” มีบทบาทเป็นผู้เอื้อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่งการไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นมิตร เป็นผู้คลี่คลายความขัดแย้งระหว่างผู้เรียน เป็นผู้รับฟังประสบการณ์ เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ เป็นผู้นำเสนอแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเป็นผู้เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดด้วยวิธีการต่างๆ”

ทั้งนี้ข้อมูล มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ที่กล่าวว่า

“เสมสิกขาลัย นำกระบวนการเรียนรู้อย่างมีจิตวิญญาณมาเป็นทางเลือกใหม่ให้การศึกษไทย ซึ่งเน้นรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มุ่งเนื้อหาที่กลับมาหาความสุขและความมั่นคงภายในแห่งชีวิต โดยไม่เน้นความสำเร็จทางวัตถุและความสำเร็จภายนอก และ

สนับสนุนผู้เรียนให้ได้ฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิตโดยเฉพาะสามารถผสมผสานความรู้ทางสมองและหัวใจเข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิต ในบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตรที่เกื้อกูลกันระหว่างครูและผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานทั้งในแง่ของการรับรู้อย่างลึกซึ้ง การคิดอย่างเชื่อมโยง และมีจินตนาการสร้างสรรค์ รวมถึงการเรียนรู้แบบผ่านประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเติบโตทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ ทักษะและพฤติกรรมของผู้เรียน โดยมีปรัชญาการศึกษาดังนี้

- 1) นำผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างลงลึก หลากด้านหลายมิติเป็นองค์รวม ทั้งพฤติกรรม จิตใจ สติปัญญา และทักษะต่างๆ
- 2) เชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้แต่ละด้าน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของชีวิต สังคม และธรรมชาติ
- 3) สนับสนุนให้คนในสังคมทุกชนชั้นอาชีพ ได้เข้าถึงสิทธิแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นอิสระ
- 4) กระบวนการเรียนรู้มีความหลากหลาย และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยมีบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตรที่เกื้อกูลกันระหว่างครูและผู้เรียน” (เสมสิกขาลัย, 2554: ออนไลน์)

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่กล่าวว่า

“เสมสิกขาลัยจัดการศึกษาเพื่อให้มนุษย์มีความสมดุล มีความเชื่อเรื่องความแตกต่าง หลากหลายของผู้เรียน มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเน้นที่การนำผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในอย่างลงลึก ทั้งทางพฤติกรรม จิตใจ สติปัญญา และทักษะต่างๆ เชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้แต่ละด้านเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของชีวิต สังคม และธรรมชาติ เปิดโอกาสให้คนในสังคมได้เข้าถึงการเรียนรู้อย่างอิสระ และใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตร เราก็เชื่อว่าผู้เข้าร่วมอบรมจะสามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการอบรมนั้นไปปรับใช้แก่ชีวิตตนเอง จากการเปลี่ยนแปลงในระดับความคิดจิตใจ ก็จะไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับบุคลิกภาพ พฤติกรรม วิถีชีวิต และขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับสังคมต่อไป” (เจนจิรา โลชา, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2554)

สถาบันอาศรมศิลป์

จากข้อมูลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ แนวคิด และกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน พบว่า

“สถาบันอาศรมศิลป์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ คือมีการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ผ่านการปฏิบัติงานจริงของศาสตร์ และศิลป์แขนงต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม โดยอาศัยความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ในการดูแลจิตใจและเจริญสติปัญญาอันนำไปสู่ การเข้าถึงคุณค่าความดีความงาม และความจริงด้วยปัญญา เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์วิถีชีวิตของ ชุมชนกัลยาณมิตรอย่างยั่งยืน เป้าหมายในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นภารกิจด้านวิชาการ มีแนวการ เรียนการสอนที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ และการค้นหา ศักยภาพภายในตนเอง ภารกิจด้านวัฒนธรรมโดยดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อ สนับสนุนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาความเป็นมนุษย์ กระบวนการจัดการเรียน การสอน ให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน เรียนรู้ผ่านการจัดการความรู้ ของกลุ่มเรียนรู้ร่วมที่ถูกแบ่งเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม และมีคณาจารย์เข้าไปร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และจัดการความรู้ โดยมีกิจกรรมต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต การเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการ เรียนบนการงานจริง ประสบการณ์ตรงจึงเป็นแหล่งเรียนรู้”

ทั้งนี้ข้อมูล มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ที่กล่าวว่า

“ปรัชญาในการจัดการศึกษาของสถาบันอาศรมศิลป์ ได้แก่ 1) มงคลธรรม (Virtues) เป็น การเรียนรู้อย่างละเอียดรอบคอบของสภาวะจิตใจแห่งตนที่อยู่กับสิ่งแวดล้อมและสังคม 2) สุนทรีย ธรรม (Aesthetics) เป็นการเรียนรู้ ความงามด้านกายใจสัมผัส การพัฒนาการทางด้านจิตใจและ จินตนาการของผู้เรียน จนเห็นและรู้ได้ถึงความละเอียดอ่อน และความงามที่เป็นคุณค่าแท้ที่ สอดคล้องกับศักยภาพแห่งตน 3) วัฒนธรรม (Cultures) เป็นวิถีชีวิตที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้ง สุนทรียธรรมและมงคลธรรม นำมาเชื่อมร้อยในการดำเนินชีวิตแห่งตน ชุมชนและสังคม และมี 1) ภารกิจด้านวิชาการ มีแนวการเรียนการสอนที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ และการค้นหาศักยภาพภายในตนเอง เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนอย่างรอบด้านโดยมุ่งเน้นที่ กระบวนการคิดและการปฏิบัติ 2) ด้านวัฒนธรรม กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้ เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นมนุษย์ เน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างวัฒนธรรม 3) และกิจกรรมด้านสังคม” (สถาบันอาศรมศิลป์, 2554: ออนไลน์)

“กระบวนการจัดการเรียนการสอนของอาศรมศิลป์ คือ การหลอมรวมวิชาในหลักสูตรแล้ว ใช้ระบบกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันโดยมีคณาจารย์เข้าไปชี้แนะ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนอย่างเต็มที่ การใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดการความรู้ของกลุ่มเรียนรู้ร่วม มีคณาจารย์เข้าไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดการความรู้ โดยมีกิจกรรมต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต ช่วงเช้าเรียนวิชามงคลชีวิต ทำกิจกรรมจริยศิลป์ จากนั้นเรียนวิชาการ ป้ายสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงประสบการณ์การทำงานในรอบสัปดาห์ เพื่อสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน และจบด้วยการออกกำลังกายร่วมกัน ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการเรียนบนการทำงานจริง (Work – Based Learning) ประสบการณ์ตรงของตนจากการงานจึงเป็นแหล่งเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดการความรู้ของกลุ่มเรียนรู้ร่วม” (การจัดการเรียนรู้ของสถาบันอาศรมศิลป์, 2554: ออนไลน์)

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่กล่าวว่า

“อาศรมศิลป์ เป็นสถาบันที่ไม่ได้เน้นเฉพาะวิชาการ ความรู้ภายในห้องเรียน แต่เน้น “ศิลปะ” ในทุกๆ ด้านเพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจและจินตนาการของผู้เรียน กับการเห็นศักยภาพแห่งตน นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ได้สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการใคร่ครวญดูภาวะภายใน การนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน และจากข้อคิดเห็นของคณาจารย์ นักศึกษาบางคนกล่าวว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายตรงที่มีโอกาสย้อนดูตนเอง และเรียนรู้จากผู้อื่นด้วยการรับฟังกันและกันอย่างเต็มที่” (ชวพงศ์ ชำนิประศาสน์, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2554)

โรงเรียนคุณศึกษาลัย กรุงเทพฯ

จากข้อมูลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ แนวคิด และกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน พบว่า

“โรงเรียนมีวิธีการจัดการเรียนการสอนในแนว *Constructionism* เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมในการเรียนรู้ขึ้นใหม่ มีการเน้นให้ผู้เรียน “สร้างองค์ความรู้” ผ่านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติโดยการทำโครงการ บูรณาการด้วยเทคโนโลยี วิชาการ ศิลปะและวัฒนธรรม ความเป็นไทย ศีลธรรมจรรยา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร จนติดเป็นนิสัยใฝ่เรียนรู้ไปตลอดชีวิต มีเป้าหมายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้สร้างนวัตกรรมเรียนรู้

โดยผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้คิดวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการเรียน ร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ ลงมือทำจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนๆ และนำเสนอผลงาน สรุปความรู้ เก็บบันทึกผลงาน แสดงผลงาน ประเมินตนเอง พัฒนาตนเองและต่อยอดองค์ความรู้ ตลอดจนมีทรัพยากรแหล่งเรียนรู้เพียงพอให้กับผู้เรียน”

ทั้งนี้ข้อมูล มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ที่กล่าวว่า

“โรงเรียนใช้วิธีการเรียนการสอนในแนว Constructionism ของ Papertv (1996) ที่ว่า “การเรียนรู้ที่ดีกว่า ไม่ได้เกิดมาจากการที่ครูค้นพบวิธีการสอนที่ดีกว่า แต่เกิดมาจากการที่ครูได้ให้โอกาสที่ดีกว่าแก่ผู้เรียนรู้ให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ผ่านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ โดยการทำให้โครงงาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร จนติดเป็นนิสัยใฝ่เรียนรู้ไปตลอดชีวิต (life - long learning)” (โรงเรียนดรุณสิกขาลัย, 2554: ออนไลน์)

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน ที่กล่าวว่า

“กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กนั้น พวกเขาสามารถสร้างความรู้ขึ้นได้เอง โดยเด็กจะสร้างและทดสอบทฤษฎี ที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และเมื่อเด็กมีโอกาสได้สร้างความรู้ นั้นด้วยตัวเอง เขาก็จะเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างลึกซึ้ง โดย สามารถจัดระบบโครงสร้างความรู้และมีความสามารถในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และโรงเรียนมีห้องสมุดและคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน” (อุษาวดี นกแก้ว, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2554)

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้บริหาร และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังต่อไปนี้

จากข้อมูลสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ แนวคิด และกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน พบว่า

“รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรเป็นการผสมผสาน ทฤษฎีทางการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน เทคโนโลยี ทางการศึกษา การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ร่วมกับทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตลอดจนทฤษฎีทางมานุษยวิทยา โดยใช้แนวคิดสหวิทยาการมา พัฒนาเป็นหลักในการจัดการศึกษาที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ให้เกิดความสมดุลทั้งกับ ตนเองและสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ควร มุ่งที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรอบด้าน พร้อมกับสร้างค่านิยมให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเป็น ส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมมากกว่าเฉพาะตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างตัวผู้เรียน สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม มีคุณธรรม ควบคู่กับความรู้ที่ได้ จากการมีทักษะในแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม ตามบริบท ในชีวิต มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การศึกษา วิเคราะห์บริบท 2) วางแผนการเรียนรู้ 3) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) นำเสนอผลงานจาก การเรียนรู้ 5) ประเมินผลการเรียนรู้ โดยทุกขั้นตอน ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ โดยขั้น ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนที่มีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้มากที่สุด กิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมที่ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา กิจกรรมที่ ผู้เรียนตระหนักถึงประโยชน์เมื่อเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเล็งเห็นถึงสิ่งที่จะได้รับในอนาคต การมีส่วนร่วมในการออกแบบจัดกิจกรรม ทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมแบ่งปัน ประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ของตนเอง การคิดอย่างลึกซึ้ง การคิดรวบยอด การสังเคราะห์ ส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กิจกรรมกระตุ้นให้ ผู้เรียนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองและผู้อื่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม ในฐานะมนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสมดุล เน้นการฝึกปฏิบัติที่สอดคล้องหรือ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ภายใต้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และการที่มหาวิทยาลัยราช ภัฏวชิรวิทยาดอนเมืองมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนรอบนอกมหาวิทยาลัย ทำให้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเอง ตลอดจนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เป็นคนในชุมชนอยู่แล้วจะสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้คิ่ ยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ข้อมูล มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ที่กล่าวว่า

“หลักในการจัดการศึกษาคือการผสมผสานแนวคิดทฤษฎี เช่น การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีคิดเป็น โดยการนำไปใช้ควรขึ้นอยู่กับบริบทของราชภัฏ และการนำไปใช้ได้จริงทั้งของผู้สอน และผู้เรียน” (กัมปนาท บริบูรณ์, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“แนวคิดการสอนให้นักศึกษาที่ทำงานแล้วเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ควรนำแนวคิดทางการสอนผู้ใหญ่กับเนื้อหาวิชานั้นๆ มาใช้ในการสอนกับการเน้นผู้เรียนให้ฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ” (ณัฐฐิกา บุญรัมย์, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“การสอนให้นักศึกษาผู้ใหญ่เรียนรู้เองได้ น่าจะใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อหาความรู้เองได้” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ที่ส่วนภูมิภาค มักพร้อมและต้องการเรียนอยู่แล้ว ถ้าเราต้องการให้เขาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เรายังจะใช้แนวคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้ เพื่อเป็นการฝึกการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน” (บุญทวารณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“ถ้าเราต้องการให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้น การฝึกทักษะการใฝ่หาความรู้เป็นสิ่งสำคัญ การฝึกให้คิดวิเคราะห์ได้ ประยุกต์ใช้ความรู้ได้ ตลอดจนมีความพอใจที่จะเรียนรู้ด้วย” (พวงทอง จิรสุนทร, **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2554)

“การนำหลายๆ แนวคิดมาร่วมใช้ในการจัดการสอน โดยพิจารณาจากความต้องการของผู้เรียน การฝึกประสบการณ์ต่างๆ ที่ใกล้ตัว นอกจากจะใช้แนวคิดในการสอนต่างๆ แล้ว การออกแบบหลักสูตรก็สำคัญ เพราะนักศึกษาผู้ใหญ่ต่างกับเด็กภาคปกติ” (พูลสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“การสอนให้นักศึกษาผู้ใหญ่เรียนรู้เองได้ สิ่งสำคัญน่าจะอยู่ที่ผู้สอนพิจารณาธรรมชาติของผู้เรียนว่ามีบริบทอย่างไรในการดำเนินชีวิต การวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุผลจะช่วยให้ผู้สอนหากิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนให้เรียนรู้เองได้” (ไพบุลย์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ จากการได้แสวงหาที่ต้องการรู้ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนควรมีจิตวิทยาในการสอนผู้ใหญ่ เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน” (มณฑล จันทร์แจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“เวลาสอนผู้ใหญ่ จะดูที่อาชีพของพวกเขาดีกว่าเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และจะพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาที่สอนกับเรื่องใกล้ตัวของพวกเขา เพราะสังเกตได้ว่าพวกเขาจะนำเสนอความคิดเห็นกันได้บ้าง ถ้าสอนตามปกติ จะนั่งฟังกันอย่างเดียว” (มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“เวลาสอนอะไรก็ตาม การออกแบบการสอนเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้น ถ้าจะสอนผู้ใหญ่ให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ควรเตรียมวิธีการสอนว่าจะสอนอย่างไรแล้วทำให้เขาอยากเรียนต่อได้เอง และอย่าลืมที่จะฝึกทักษะในการเรียนรู้ด้วย” (ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“การสอนผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบแล้วให้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกทักษะ ตลอดจนสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ทั้งสื่อปกติและอิเล็กทรอนิกส์ ความมาเตรียมและใช้ในกระบวนการสอน” (ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น เรามักมุ่งพัฒนาในระดับบุคคลด้วยแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ทางการศึกษาซึ่งรวมถึง “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง” ด้วย แต่น่าจะมีประโยชน์มากกว่าถ้าเรามองการพัฒนาผู้ใหญ่ในภาพรวมใหญ่ของ ดังนั้น การนำแนวคิดด้านอื่นๆ ทั้งทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา แม้กระทั่งทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ตัวอย่างเช่น ทางการแพทย์มองว่าปัจจัยภายนอกที่เสื่อมถอยของวัยผู้ใหญ่ถูกเติมเต็มจากภายในด้วยการเสาะแสวงหาความรู้ เช่น การกลับเข้ามาศึกษาอีกครั้ง” (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ นั้น พัฒนาได้จากฝึกฝนทักษะต่างๆ จนคล่องแคล่วทำได้เอง ถ้าฝึกให้หาข้อมูลนอกหนังสือเพื่อทำชิ้นงานบ่อยๆ ก็น่าจะทำให้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ไปในตัว” (ศรจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“ถ้าให้พวกเขาทำงานภาคปฏิบัติบ่อยๆ และทำงานเป็นกลุ่ม การที่ได้ทำจริงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน น่าจะเสริมสร้างให้พวกเขาเรียนรู้กันเองได้” (ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“การใช้แนวคิดของเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบกับวิธีการสอนผู้ใหญ่ จะสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใหญ่ได้” (สาโรช โศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้สำคัญอยู่ที่การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ให้เขาได้ฝึกฝนเอง หาความรู้เองเพื่อให้งานสำเร็จ” (สุทัศน์ นาคจัน, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“เวลาสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ จะยากตรงที่พวกเขามีความรู้อยู่แล้ว ถ้าเราอยากให้พวกเขาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองก็เป็นสิ่งที่ดี คิดว่าน่าจะมอบหมายงานที่ใกล้เคียงที่อยู่ในเนื้อหาวิชาให้ทำบ้าง เพราะอาจทำให้มีความพึงพอใจในการเรียนรู้และอยากเรียนรู้ต่อไปอีกได้” (สุนิดา เกิดหนูวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ที่ส่วนภูมิภาคต่างกับที่กรุงเทพฯ ตรงที่มีอายุมากกว่าและมีประสบการณ์ทำงานสูงและเป็นคนในท้องถิ่น ถ้าเราอยากสนับสนุนให้เขาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เขาน่าจะได้ใช้ประสบการณ์ที่มีกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนในชั้นเรียนได้” (หทัยรัตน์ ควรรู้ดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

และสอดคล้องกับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายในการจัดการศึกษา ที่กล่าวว่า

“เป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น สำคัญอยู่ที่การสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน” (กัมปนาท บริบูรณ์, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“เป้าหมายควรให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ” (ณัฐลีลา บุญรัมย์, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ควรเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองโดยตระหนักถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวด้วย” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“การจัดการเรียนการสอนควรมีเป้าหมายที่การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพที่มีในตัวผู้เรียนให้นำออกมาใช้มากที่สุด” (บุญทวรรณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“การสอนผู้ใหญ่ให้เรียนรู้ได้เองนั้น เป้าหมายควรอยู่ที่การพัฒนาความรู้ได้เองคู่กับความมีคุณธรรมด้วย” (พวงทอง จิรสุนทร, **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2554)

“เป้าหมายคือการทำผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีของตนเองกับการนำไปใช้ได้” (พูลสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“เป้าประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ก็คือ ผู้เรียนใฝ่หาแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ และผู้สอนก็เป็นผู้สนับสนุนกระบวนการสอนด้วยไม่ใช่การละทิ้งผู้เรียน” (ไพบุลย์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“การจัดการเรียนรู้เพื่อการนำตนเองของผู้ใหญ่มีเป้าประสงค์ที่การเพิ่มความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนที่ส่งเสริมพัฒนาการของอาชีพด้วย” (มณฑล จันทร์แจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“เป้าหมายเพื่อให้เขาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองก็คือ การที่เขาสามารถพัฒนาตนเองได้โดยใช้ประสบการณ์ความรู้ที่มีผ่านวิธีการคิดวิเคราะห์แล้วนำไปใช้เพื่อประโยชน์กับตนเอง” (เมธีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“เป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใหญ่ก็คือ การนำประสบการณ์มาเชื่อมโยงในการเรียนรู้ของตนได้” (ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ควรมีเป้าหมายให้ผู้เรียนตระหนักความสำคัญที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาตนเอง ด้วยการแสวงหาความรู้ที่มีอยู่รอบตัวทั่วไป” (ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การเรียนรู้ที่ถูกต้องก็คือการเรียนรู้ที่จะสนองสังคมและผู้อื่นมากกว่าเรียนรู้เพื่อสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น” (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“สำหรับการศึกษาด้วยตนเองนั้น ควรมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การพัฒนาตนเองตลอดจนการประกอบอาชีพของตน” (ศรีจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ เป้าหมายน่าจะเป็นการที่ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้แล้ว ยังพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับตนเองได้ด้วย” (ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“เป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ ผู้เรียนนั้นควรรู้จักคิด วิเคราะห์ ประยุกต์ กับความรู้เดิมที่มีให้เกิดความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาตนเองให้ได้” (สาโรช โศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“เป้าหมายก็คือการทำให้นักศึกษาผู้ใหญ่พัฒนาตนเองได้อย่างรอบด้าน มากกว่าพัฒนาความรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว” (สุทัศน์ นาคัจั่น, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ ควรตั้งจุดประสงค์ไว้ที่การที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทั้งในวิชาการและประสบการณ์ เพื่อพัฒนาตนเองเป็นหลัก แต่ถ้าพัฒนาสิ่งรอบตัวได้ด้วยก็น่าจะดี” (สุนิดา เกิดหนูวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“การตั้งเป้าหมายในการจัดการสอนให้นักศึกษาผู้ใหญ่เรียนรู้ได้เองนั้น น่าจะเป็นการที่พวกเขาพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตด้วยทักษะการเรียนรู้ในด้านต่างๆ” (หทัยรัตน์ ควรรู้ดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

และมีความสอดคล้องกับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ ที่กล่าวว่า

“ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับผู้ใหญ่เริ่มที่การวิเคราะห์ดูความต้องการของผู้เรียน ร่วมกันวางแผนการเรียน การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจหรือประสบการณ์ของผู้เรียน จากนั้นเมื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการให้แสวงหาความรู้แล้ว มีการร่วมกันถอดบทเรียนแสดงความคิดเห็นและสุดท้ายคือการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน” (กัมปนาท บริบูรณ์, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“ควรเริ่มต้นที่การวิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีพื้นฐานอย่างไร แล้วจึงออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรม นำเสนอผลงาน และประเมินผลการเรียนรู้ แต่สิ่งที่สำคัญก็คือเวลาการนำเสนอ นั้น ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิิตของตนเองได้อย่างไร” (ณัฐสิริกา บุญรัตมี, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เริ่มจากการพิจารณาความแตกต่างของผู้เรียน ถ้าเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ ก็ดูที่อาชีพของเขา จากนั้นนำข้อมูลของนักศึกษาไปจัดแผนการเรียนรู้โดยให้เขาได้มีเสนอความคิดเห็นด้วย ทำการจัดกิจกรรมตามแผนที่เน้นให้หาความรู้เอง แล้วจึงประเมินผล” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองน่าจะเริ่มที่การเตรียมสอนโดยวิเคราะห์ความต้องการที่แตกต่างของผู้เรียน จากนั้นจัดการสอนตามแผนที่วางไว้ โดยเน้นไปที่การฝึกการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ คอยสังเกตพัฒนาการของผู้เรียน แล้วมีการประเมินผลด้วย” (บุญทวารณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“กระบวนการควรเริ่มต้นด้วยการพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการเรียน โดยครูและเพื่อนอาจช่วยแสดงความคิดเห็น จากนั้นพยายามจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ มีการร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ แล้วจึงประเมินผล” (พวงทอง จิรสุนทร, **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2554)

“กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับนักศึกษาภาคสมทบในราชภัฏ ก่อนอื่นอาจารย์ผู้สอนควรร่วมกันทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงเริ่มกระบวนการ วิเคราะห์ความต้องการ วางแผนการเรียน การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ การสรุป และให้ข้อเสนอแนะ และสุดท้ายที่การประเมินผลการเรียนรู้” (พูลสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“การที่นักศึกษาผู้ใหญ่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ควรเริ่มต้นที่การนำข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนมาพิจารณา ร่วมพูดคุยกับผู้เรียนและวางแผนการเรียนรู้ การทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ประสบการณ์เดิม และมีการประเมินผลเหมือนกับการเรียนรู้ตามปกติ” (ไพบูรณ์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ควรมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการเรียน การดำเนินกิจกรรม การนำเสนอและสรุปผล จบลงที่การประเมินผลด้านผลการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้” (มณฑล จันทรแจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“เวลาสอนนักศึกษาที่ศูนย์บริการการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ รู้สึกได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ตั้งใจมาเรียน ถ้าสอนเรื่องที่ไม่รู้ เขาก็ไม่แสดงความคิดเห็นฟังอย่างเดียว ดังนั้น สิ่งที่ได้ทำเพื่อให้ให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้บ้างก็คือ การพูดในสิ่งที่เป็นประสบการณ์อาชีพของเขา หรือเรื่องที่เขาสามารถเชื่อมโยงได้บ้าง และตัวเองยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูดคุยนอกห้องเรียนด้วย” (มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“การจัดการเรียนรู้นั้น โดยเฉพาะกับผู้ใหญ่ เราควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมโดยพิจารณาจากบริบทต่างๆ ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ วิทยุฒิ อาชีพ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพ ส่วนการสนองต่อความต้องการของผู้เรียนนั้น ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับจังหวะเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย” (ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“การศึกษาด้วยตนเองของผู้ใหญ่ เริ่มต้นจากการสำรวจความต้องการของตนเอง การแสวงหาแหล่งความรู้ ทั้งนี้ครูอาจแนะนำได้ จากนั้นทำการศึกษาเรียนรู้เอง และประเมินผลด้วยตนเองได้” (ระวีวรรณ ศรีศรีรามศรี, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“กระบวนการเรียนรู้ควรเป็นการดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมดุรรอบด้าน ด้วยกิจกรรมต่าง ที่สนับสนุนคุณค่าในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างยั่งยืน” (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ นั้น ปกติแล้วจะเริ่มต้นด้วยการพูดคุยกับผู้เรียนให้คุ้นเคยกันก่อน ถ้าเรามีจุดประสงค์เพื่อให้เขาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เราน่าจะมีข้อตกลงทำความเข้าใจกันระหว่างผู้เรียนผู้สอนเพื่อจะได้เข้าใจกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะคิดและแสวงหา

ความรู้ แล้วจึงทำการประเมินผลร่วมกันและเปิดเผย” (ศรีจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“ถ้าให้นำเสนอถึงกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ น่าจะเริ่มต้นจากการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน พิจารณาพื้นฐานความรู้ของเขา จากนั้นจึงวางแผนการสอนและจัดการสอนโดยให้เขามีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด แล้วจึงประเมินผลการเรียนรู้” (ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใหญ่ เริ่มที่การวิเคราะห์และสำรวจพื้นฐานของตนกับความต้องการเรียนรู้ ร่วมกับผู้สอนแสวงหาแหล่งความรู้ และนำเสนอผลงานโดยมีการอภิปรายร่วม และร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ด้วย” (สาโรช ไศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“กระบวนการของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ของเรา พวกเขามีประสบการณ์อยู่แล้ว ดังนั้นถ้าผู้สอนนำเสนอเนื้อหาความรู้ที่ใกล้เคียงกับอาชีพหรือประสบการณ์ของเขา และฝึกให้รู้จักคิดเป็น แสวงหาความรู้เป็น และผู้สอนแนะนำถึงทักษะการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินผลตนเองได้ น่าจะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น” (สุทัศน์ นาคจัน, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“กระบวนการเรียนรู้ที่น่าจะเริ่มต้นด้วยที่การทำตกลงและทำความเข้าใจกับผู้เรียนว่าจะได้ได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้แบบนี้อย่างไรบ้าง จากนั้นจึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานหรืออาชีพของผู้เรียน ผู้สอนวางแผนเนื้อหาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เรียน และทำการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเรียน ให้ร่วมกันอภิปราย และได้มีโอกาสประเมินผลการเรียนด้วย” (สุนิดา เกิดหนูวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“การวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะผู้สอนต้องอาศัยการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อน แล้วจึงดำเนินการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น ร่วมกันนำเสนอความคิดเห็นและประเมินผลการเรียนรู้” (หทัยรัตน์ ควรรู้ดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

คุณลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารฯ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยสรุปได้ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่ทราบความต้องการของตนเองเป็นอย่างดี
- 2) มีทักษะในการคิดวิเคราะห์
- 3) มีทักษะในการแสวงหาความรู้
- 4) เป็นผู้ที่เคารพทั้งตนเองและผู้อื่น
- 5) เห็นคุณค่าของการศึกษาเรียนรู้
- 6) สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้
- 7) มีความรับผิดชอบทั้งกับตนเองและผู้อื่น
- 8) มีจุดประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อตอบสนองสังคมมากกว่าตนเอง
- 9) มีทักษะในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
- 10) สามารถประเมินตนเองได้โดยปราศจากอคติ

ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ที่กล่าวว่า

“ผู้เรียนควรมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์เป็น เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ ประยุกต์ใช้ความรู้ได้ และประเมินผลการเรียนรู้เองได้ด้วย” (กัมปนาท บริบูรณ์, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“ความรับผิดชอบและทักษะในการแสวงหาความรู้เป็นคุณลักษณะหลักของผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง” (ณัฐจิรา บุญรัตน์, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้ควรมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้กับอาชีพของตน มีความรู้รอบตัว และคำนึงถึงสิ่งรอบตัวด้วย” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ที่ราชภัฏฯ ลำปาง เข้ามาเรียนเพราะอยากเรียนจริงๆ และส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ เดินทางสะดวก จึงมักตรงต่อเวลา มาเรียนสม่ำเสมอ ดังนั้น ถ้าเราอยากให้พวกเขาที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ น่าจะไม่ยาก เพราะมีคุณลักษณะพื้นฐานที่ดีในการ

เรียนอยู่แล้วคือ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ตั้งใจมาเรียน โดยถ้าเราเสริมให้พวกเขาคิด วิเคราะห์ได้มากขึ้น ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้นอกห้องเรียน เพิ่มการคิดถึงการนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในที่ทำงานหรือที่ชุมชน และประเมินตนเองเป็น ถ้าเราทำให้นักศึกษากลุ่มนี้มี คุณลักษณะเหล่านี้ได้ในระดับหนึ่ง พวกเขาน่าจะมีความสุขในการเรียนมากกว่านี้” (บุญทวรรณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการพัฒนาตนเอง ในด้านทักษะความรู้ สังคม และทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้” (พวงทอง จิรสุนทร, **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2554)

“คุณลักษณะของผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ คือการความสามารถในการ วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง มีทักษะการสื่อสาร ทักษะการหาแหล่งความรู้ รับผิดชอบ และ รู้จักวิธีการนำความรู้ไปใช้” (พูลสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้ควรเป็นผู้ที่รู้จักตนเองเป็นอย่างดี มีความสามารถ ในการแสวงหาความรู้ มีทักษะในการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำความรู้ไปใช้ในอาชีพได้” (ไพบุณย์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้เรียนที่ทำงานแล้วในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้ ควรมีความสามารถใน คิดอย่างลึกซึ้ง เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ นำความรู้ไปใช้กับตนเองได้ อีกทั้งยังเรียนรู้ร่วมกับ ผู้อื่นได้ดีด้วย” (มณฑล จันทร์แจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ของเราที่เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ความเป็นผู้นำเอา ประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้ได้ คิดเป็น วิเคราะห์เป็น อภิปรายได้ และนำเสนอความรู้ได้” (มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“ควรเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ดี มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการนำไปใช้ และ ประเมินตนเองได้โดยปราศจากอคติและเป็นอิสระ” (ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“ทักษะการแสวงหาความรู้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้”
(ระวีวรรณ ศรีครามครัน, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“นอกจากมีความสามารถในการเรียนรู้สำหรับตนเองแล้ว ยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสังคมได้ด้วย” (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“ที่ราชภัฏฯ เลย นักศึกษาค่อนข้างอ่อนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่ทำงานแล้ว ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเลยในชีวิตประจำวัน ถ้าเราทำให้พวกเขาเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษว่ามีประโยชน์อย่างไรในการดำรงชีวิตประจำวัน เวลาไปเที่ยวต่างประเทศ เวลาเปิด อินเทอร์เน็ต เวลามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ภูกระดึง หรือแม้แต่เอาไว้ออนไลน์ของตนเอง ดังนั้น ในฐานะที่เป็นครูผู้สอน ควรพยายามเชื่อมโยงการใช้ภาษาในชีวิตจริง ให้เขาเห็นประโยชน์ ที่จะได้ ผ่านการเรียนรู้จากการสร้างบทเรียนประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้น การเห็นคุณค่าของการ เรียนจะเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ให้อย่างอื่นเกิดขึ้นตามมาได้” (ศรีจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“การตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีทักษะการเรียนรู้ มีทักษะการ สื่อสารนำเสนอ และมีความรับผิดชอบและวินัยต่อตนเอง เป็นคุณลักษณะของผู้ใหญ่ที่เรียนรู้เอง ได้” (ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“สำหรับคุณลักษณะของผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้น เขาควรมีความสามารถในการ เข้าถึงแหล่งข้อมูล เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูล ประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้” (สาโรช โศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“พวกเขาควรมีทักษะการคิดอย่างรอบคอบ รู้จักตนเอง สื่อสารเป็น พูดคุยกับผู้อื่นได้อย่าง ดี แสวงหาข้อมูลความรู้ได้ ควบคุมตัวเองได้” (สุทัศน์ นาคจัน, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“นักศึกษาเหล่านี้ควรมีความสามารถควบคุมการเรียนของตนเองได้ รับผิดชอบ เรียนรู้กับ เพื่อนได้ และประเมินผลการเรียนรู้ได้” (สุนิดา เกิดหนูวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“ผู้เรียนควรมีความสามารถในการนำประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการเรียนและนำความรู้ในการเรียนมาใช้ในอาชีพและชีวิตประจำวันได้” (หทัยรัตน์ คุวรูดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

บทบาทของผู้เรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารฯ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยสรุป ดังนี้

- 1) เป็นผู้ออกแบบและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน
- 2) เป็นผู้แสวงหาแหล่งความรู้ที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง
- 3) เป็นผู้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้
- 4) เป็นผู้ประเมินผลงานของตนเอง
- 5) เป็นผู้เสนอแนะแหล่งความรู้ให้กับผู้อื่น
- 6) เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและผู้สอน
- 7) เป็นผู้แบ่งปันประสบการณ์กับเพื่อนและผู้สอน

ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ที่กล่าวว่า

“ผู้เรียนควรมีบทบาทในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้สอนและเพื่อน ดำเนินการเรียนรู้ อย่างเต็มความสามารถในวิธีการต่างๆ และนำเสนอผลการเรียนรู้ร่วมทั้งการประเมินผล” (กัมปนาท บริบูรณ์, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“บทบาทของผู้เรียนก็คือ เป็นผู้นำเสนอสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้เอง และประเมินผลเอง” (ณัฐริกา นุญศรีศรี, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้เรียนมีบทบาทในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้สอนในทุกขั้นตอน รวมทั้งการประเมินผลการเรียนของตนเองซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ง่าย” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“บทบาทของผู้เรียนก็คือการที่พวกเขาได้เป็นผู้เลือกสิ่งที่ต้องการเรียน ได้วางแผนการสอน กับผู้สอน ได้แสวงหาความรู้เอง นำเสนอผลงานเอง และประเมินผลงานของตนเองได้” (บุญทวรรณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“ผู้เรียนมีบทบาทในการเป็นผู้นำเสนอแนวทางในการเรียนรู้ในแบบของตนเอง สร้างความรู้ขึ้นมาเอง ถ้าไม่มั่นใจก็สามารถร้องขอความคิดเห็นของผู้สอนหรือเพื่อน และรู้จักประเมินตนเองได้”(พวงทอง จิรสุนทร, **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2554)

“ผู้เรียนในกระบวนการนี้มีหน้าที่เป็นผู้ร่วมแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ให้เพื่อนและผู้สอน ซึ่งแนะนำข้อมูลต่างๆ ให้เพื่อนที่ต้องการ และนำเสนอผลงานได้ด้วย”(พุลสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้เรียนเป็นผู้วางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนร่วมกับผู้สอนได้อย่างดี” (ไพบูลย์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้เรียนมีบทบาทในการคิดรูปแบบกิจกรรม หาแหล่งข้อมูลความรู้ เก็บข้อมูล นำเสนอผลงานตนเองจากการประยุกต์ความคิดได้เป็นอย่างดี” (มณฑล จันทร์แจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“ผู้เรียนพยายามนำเสนอประสบการณ์ของตนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เป็นผู้ศึกษาหาความรู้ให้ข้อคิดเห็น และประเมินผลได้” (มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“บทบาทก็คือการเป็นผู้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้หลัก ตั้งแต่ การสำรวจ วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล ร่วมกับผู้สอน”(ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“มีบทบาทในการนำเสนอความรู้ที่ได้ การเสาะหาแหล่งความรู้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อน เป็นผู้รับผิดชอบกับการเรียนรู้ต่อตนเอง” (ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“เป็นผู้นำในการเรียนรู้ทุกชั้นตอนด้วยความเชื่อมั่นในความเป็นตัวตน” (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“บทบาทของผู้เรียนก็คือ เป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้” (ศรีจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบกระบวนการเรียนรู้ของตนเองทั้งหมด โดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน” (ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“บทบาทของผู้เรียนก็คือการเป็นผู้เรียนรู้เองด้วยกระบวนการต่างๆ ของตนเองเริ่มต้นและจบลงอย่างมีประสิทธิภาพ” (สาโรช โศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“ผู้เรียนมีบทบาทมากในกระบวนการนี้ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการเรียนรู้ เรียนรู้ คิด นำเสนอ และนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตัวเองยิ่งขึ้น” (สุทัศน์ นาคจัน, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“พวกเขามีบทบาทในการแสวงหาข้อมูล นำเสนอสิ่งที่ได้ และแบ่งปันข้อมูลกับเพื่อน” (สุนิดา เกิดหนองวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“นักศึกษาผู้ใหญ่ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ น่าจะเป็นผู้ที่ชอบเล่าประสบการณ์ต่างๆ ให้เพื่อน และแนะนำสถานที่ที่น่าสนใจไปหาความรู้ ชอบใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มักนำเสนอสิ่งที่ตนสงสัยหรืออยากรู้เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา” (หทัยรัตน์ ควรูดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

บทบาทของผู้สอน

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารฯ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยสรุป ดังนี้

- 1) เป็นผู้ออกแบบและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน
- 2) เป็นแหล่งความรู้ให้กับผู้เรียน
- 3) เป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้

- 4) เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้สำเร็จ
- 5) เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน
- 6) เป็นผู้ประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน

ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ที่กล่าวว่า

“ผู้สอนมีบทบาทร่วมกับผู้เรียนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ วางแผนการเรียน
แนะนำแหล่งความรู้ สนับสนุนและให้กำลังใจ และยังเป็นผู้เรียนรู้ด้วยในขณะเดียวกัน” (กัมปนาท
บริบูรณ์, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“อาจารย์เป็นผู้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียน เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการ
เรียนรู้ให้กับผู้เรียน” (ณัฐจิภา บุญรัตมี, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้สอนต้องระวังบทบาทตนเองไม่ให้ควบคุมการตัดสินใจใดๆ ของผู้เรียน แต่เป็นผู้ชี้แนะ
วิธีการเรียนรู้ให้เข้าถึงและสำเร็จได้” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“บทบาทในฐานะผู้สอนนี้ ควรเป็นผู้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดี
ดำเนินการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนมีบทบาทมาก โดยไม่ต้องกังวลว่าเรามีหน้าที่ต้องให้ความรู้”
(บุญทวารวณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“ผู้สอนมีบทบาทในการสนับสนุนผู้เรียนทุกรูปแบบ เป็นผู้ที่ช่างวิเคราะห์และสังเกต รู้จัก
การจัดการเรียนรู้ควบคุมได้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างอิสระ” พวงทอง จิรสุนทร,
สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2554)

“บทบาทของผู้สอนก็คือการเป็นผู้อำนวยความสะดวกกระบวนการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ
เรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ” (พุดสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้สอนเป็นผู้ที่แนะนำแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และเป็นผู้ฝึกทักษะการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
ด้วย” (ไพบุลย์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“ในการสนับสนุนให้นักศึกษาผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเองได้ ครูมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะวิธีในการเสาะแสวงหาความรู้ อย่าลืมว่าไม่ได้เป็นผู้ให้ความรู้ และไม่ได้หมายถึงการปล่อยปละละเลยผู้เรียน ครูต้องคอยสังเกตทัศนคติพฤติกรรมของผู้เรียนและสนับสนุนให้กำลังใจผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูทำหน้าที่หนักในการดูแลกระบวนการเรียนรู้แต่ต้องไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าครูควบคุมอยู่ ซึ่งครูต้องเข้าใจเป็นอย่างมาก” (มณฑล จันทน์แจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“ผู้สอนมีบทบาทในการเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ ประเมินผลผู้เรียนอย่างมีส่วนร่วม” (มณีรัตน์ ลิ้มสีบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้สอนเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่การแบ่งปันประสบการณ์และอภิปรายการเรียนรู้” (ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“ผู้สอนเป็นผู้มอบหมายภาระงานให้กับผู้เรียนตามความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน” (ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การเป็นผู้นำแนวคิดในการสอนมาปฏิบัติจริง ตลอดจนแสดงบทบาทตามหน้าที่ในการให้ผู้เรียนเสาะแสวงหาความรู้” (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“ผู้สอนเป็นผู้ให้กำลังใจผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้” (ศิริจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“บทบาทของผู้สอน คือการที่ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นความสามารถในตัวของผู้เรียนออกมาให้เต็มที่”(ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำข้อมูล จัดการข้อมูล และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน” (สาโรช ไศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“หน้าที่ที่สำคัญก็คือการให้การสนับสนุนทุกวิถีทางกับผู้เรียนตลอดกระบวนการเรียนรู้” (สุทัศน์ นาคจัน, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“บทบาทของผู้สอนคือการมอบหมายงานผู้เรียนตามความเหมาะสม ต่อมาด้วยการสนับสนุนให้ข้อมูลถึงแหล่งทรัพยากรต่างแก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการเรียนรู้” (สุนิดา เกิดหนองวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเริ่มอยากเรียนรู้ และทำหน้าที่สังเกตพัฒนาการที่ต่อเนื่องของผู้เรียน” (หทัยรัตน์ ครอบรู้ดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารฯ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยสรุปไว้ ดังนี้

- 1) ห้องสมุดในทุกระดับและทุกรูปแบบ
- 2) แหล่งข้อมูลสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Internet, e-book
- 3) ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น หรือที่ทำงาน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หัวหน้าเพื่อนร่วมงาน
- 4) สถานที่สำคัญในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน
- 5) วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น
- 6) วิถีชีวิตชุมชน

ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ที่กล่าวว่า

“แหล่งการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ควรมีอย่างทั่วถึงและหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งรวมถึงสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้วย ห้องสมุดในสถานศึกษา ห้องสมุดประชาชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน อันได้แก่ ธรรมชาติ บุคคล สถานที่ วิถีชีวิต หรือแม้แต่ที่ทำงาน ล้วนแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้งนั้น” (กัมปนาท บริบูรณ์, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2554)

“ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ชิดที่สุดสำหรับผู้เรียนในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาได้สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้อย่างอิสระมากกว่า เพราะผู้ใหญ่มักใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตนอกห้องเรียน มักใช้เวลาในที่ทำงาน ดังนั้น การจัดแหล่งเรียนรู้ในที่ทำงานก็น่าจะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับ

ผู้เรียนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการเรียนรู้ได้ดี” (ณัฐริกา บุญรัมย์, **สัมภาษณ์**, 10 กุมภาพันธ์ 2554)

“สำหรับผู้ใหญ่นั้น แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวควรได้รับแนะนำให้ทราบ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว บุคคลสำคัญ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากผู้ใหญ่อาจไม่ทราบถึงวิธีเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้” (นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“แหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ กิจกรรมและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ ได้แก่ บ้าน ชุมชน ที่ทำงาน มหาวิทยาลัย ห้างสรรพสินค้า โรงหนัง อินเทอร์เน็ตของลูก ดังนั้นเราควรแนะนำให้นักศึกษาผู้จ้กว่าอะไรเป็นแหล่งเรียนรู้ได้บ้าง” (บุญทวารณ วิงวอน, **สัมภาษณ์**, 14 มกราคม 2554)

“การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างอิสระ ได้แก่ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้วยการตระหนักคุณค่าของแหล่งการเรียนรู้ นั้น เช่น ผู้เรียนใช้บริการห้องสมุดอย่างคุ้มค่า เมื่อไปทัศนศึกษาก็ได้เก็บข้อมูลอย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ แหล่งการเรียนรู้มีมากมายรอบตัวผู้เรียนที่ต้องเก็บเกี่ยวความรู้ให้ได้มากที่สุด ” พวงทอง จิรสุนทร, **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2554)

“แหล่งการเรียนรู้หลักในมหาวิทยาลัยราชภัฏก็คือ ห้องสมุดและศูนย์คอมพิวเตอร์ที่เหมือนในมหาวิทยาลัยทั่วไป แต่ราชภัฏมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนด้วย ดังนั้น แหล่งเรียนทุกประเภทในชุมชน อันได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี ของใช้พื้นบ้าน บุคคล สถานที่ แหล่งธรรมชาติ ต่างก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทางมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน” (พูลสุข กิจรัตน์ภร, **สัมภาษณ์**, 23 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผู้สอนแนะนำแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ตลอดจนฝึกทักษะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยควรมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ประจำวันของผู้เรียน เช่น สวนสาธารณะที่ออกกำลังกายทุกวัน ห้องสมุดประชาชนที่มักใช้อ่านหนังสือพิมพ์ทุกเช้า หรือแม้แต่การสังเกตวิถีชีวิตของผู้คนขณะเดินทางไปทำงาน เป็นต้น” (ไพบูลย์ วิริยะวัฒน์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

“แหล่งการเรียนรู้ในราชภัฏได้แก่ ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยและศูนย์คอมพิวเตอร์ รวมทั้ง ศูนย์ความรู้ต่างๆ ที่แต่ละราชภัฏจัดขึ้น เช่น ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพโรงแรม ศูนย์กีฬา ส่วนแหล่งเรียนนอกรมหาวิทยาลัยอาจเป็น ชุมชน พิพิธภัณฑ์ ถ้าเป็นต่างจังหวัด ฟังนาไร่ สวน ก็เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ” (มณฑล จันทร์แจ่มใส, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“แหล่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยอาจไม่ดึงดูดใจผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้มากเท่ากับแหล่งเรียนรู้นอกมหาวิทยาลัย เพราะห้องสมุดอาจปิดก่อนเข้าเรียนรอบค่ำ ดังนั้น แหล่งการเรียนรู้นอกรมหาวิทยาลัยที่ทางผู้สอนแนะนำ ควรมีความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล” (มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ, **สัมภาษณ์**, 16 กุมภาพันธ์ 2554)

“นอกจากที่เราทราบว่าแหล่งเรียนรู้ก็คือพวกห้องสมุด และสถานที่ต่างๆ แล้ว การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่างๆ ให้กับผู้เรียน ก็ถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วย” (ยุวดี อยู่สบาย, **สัมภาษณ์**, 21 มกราคม 2554)

“แหล่งการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ e-learning เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่ที่ไม่ค่อยมีเวลาแต่ต้องมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ส่วนแหล่งการเรียนรู้ปกติ เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ รายการทางโทรทัศน์วิทยุ ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ก็สามารถให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนได้เช่นกัน” (ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้เอง ผู้เรียนควรต้องเข้าใจว่าแหล่งเรียนรู้คืออะไร พิจารณาอย่างไร ใช้ประโยชน์ได้อย่างไร และเป็นประโยชน์กับตนเองอย่างไร มิฉะนั้น สิ่งที่เรียกว่า แหล่งการเรียนรู้ก็จะไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เลย ” (จิรัตน์ คำศรีจันทร์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2554)

“การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในธรรมชาติ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้แบบนำตนเองมากยิ่งขึ้น” (ศรีจิตรา นวรัตน์ภรณ์, **สัมภาษณ์**, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

“แหล่งการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย ซึ่งก็คือ ห้องสมุดและศูนย์ความรู้ต่างๆ อาจสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาปกติ แต่สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ แหล่งการเรียนรู้ภายนอก เช่น ห้องสมุดประชาชน สวนสมุนไพร การฝึกอบรม น่าจะเหมาะกับผู้ใหญ่มากกว่า” (ศุภลักษณ์ ใจเรือง, **สัมภาษณ์**, 17 มกราคม 2554)

“แหล่งการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน จะช่วยสนับสนุนผู้เรียนให้มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ก็มีจุดเด่นในเรื่องการเข้าถึงความรู้ได้ง่ายกว่าเพราะไม่ต้องใช้เครื่องมือใดๆ” (สาโรช โศภีรักษ์, **สัมภาษณ์**, 12 มกราคม 2554)

“การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ จะสนับสนุนการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของพวกเขา ดังนั้น การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง นอกเหนือจากในรั้วมหาวิทยาลัยแล้ว ไม่ว่าจะเป็แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติหรือบุคคล เท่ากับเป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้วย”(สุทัศน์ นาคจัน, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2554)

“แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ น่าจะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในชีวิตการทำงานและชีวิตประจำวันของเขา เนื่องจากการพูดคุยสนทนาในชีวิตการทำงานจะทำให้พวกเขาได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทศนคติ แนวคิด ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความพึงพอใจ และนั่นก็คือการฝึกทักษะที่ส่งเสริมที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้อีกทางหนึ่งด้วย” (สุนิดา เกิดหนูวงศ์, **สัมภาษณ์**, 17 ธันวาคม 2553)

“ทรัพยากรการเรียนรู้ได้แก่ แหล่งความรู้ทางวิชาการแบบเป็นทางการ ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต E-book และแหล่งการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ชุมชน แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้เป็นทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ทุกแบบ กับบุคคลทุกประเภทไม่จำกัด และจะสนับสนุนให้บุคคลเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีในที่สุด” (หทัยรัตน์ ควรรู้ดี, **สัมภาษณ์**, 16 ธันวาคม 2553)

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ข้อมูลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากสถานศึกษาทางเลือกทั้ง 4 แห่ง และข้อมูลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบกับข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ศาสตร์ในการการสอนผู้ใหญ่ และบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งได้แก่ นโยบายพันธกิจ สภาพแวดล้อม ตลอดจนคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เหมาะสม โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

จากการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น พบว่า ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับข้อมูลจากสถานศึกษาทางเลือก พร้อมทั้งมีการระบุถึงรายละเอียดอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลค่าเฉลี่ยของระดับของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในระดับปานกลาง โดยคุณลักษณะด้านผู้เรียนเห็นคุณค่าและยอมรับในตนเองในระดับมากที่สุด แต่คุณลักษณะด้านทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับน้อย โดยผลการศึกษาคูณลักษณะของผู้เรียนดังกล่าว ยังไม่เป็นไปตามคุณลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่นำเสนอในบทที่ 2 ยังไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายและไม่ตอบสนองต่อนโยบายและพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏด้วยอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่พบว่า เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนเช่นกัน ผู้วิจัยจึงสรุปว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เหมาะสม ควรให้ความสำคัญที่การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับผู้เรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการปรับทัศนคติของผู้เรียนให้มีความเข้าใจถึงประโยชน์และคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในด้านนี้ก็มีความสำคัญด้วยเช่นกัน

ผู้วิจัยได้นำร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นดังนี้

หลักการและแนวคิด

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นระบบของกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนให้เกิดความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชีวิตได้รอบด้านอย่างสมดุลกับทั้งตนเองและชุมชนสังคม จนเกิดความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการฝึกปฏิบัติที่ใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาให้เกิดทักษะในแสวงหาความรู้ ด้วยการกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์และคิดอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ด้วยการตระหนักถึงศักยภาพในตนเองและผู้อื่นเพื่อส่งเสริมทัศนคติการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นมิตร การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายโดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญ โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างมีบทบาทร่วมกันในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนตลอดกระบวนการ ตลอดจนมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยการประเมินผลเป็นระยะ

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีเป้าหมายที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างสมดุลรอบด้าน พร้อมกับสร้างค่านิยมให้มีความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาต่อส่วนรวมมากกว่าเฉพาะตนเอง การมีจริยธรรมจิตสำนึก และคุณธรรมควบคู่กับความรู้ที่ได้ ด้วยการร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการจัดการสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับ ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาวิเคราะห์บริบท

เป็นการเตรียมตัวของทั้งผู้เรียนและผู้สอนเพื่อเข้าร่วมกระบวนการจัดการ เรียนรู้ฯ ในส่วนของผู้สอนควรมีความเข้าใจถึงแนวคิด เป้าหมาย และตระหนักถึงความสำคัญของการ เรียนรู้ในรูปแบบนี้ พิจารณาประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ การเป็นคน ในท้องถิ่น หรือเป็นผู้กำลังประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น การเข้าใจหน้าที่และบทบาทของตนเองตลอดกระบวนการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรในการเรียนรู้ และการเตรียมจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในส่วนของผู้เรียน เป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ จะต้องอธิบายให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีความแตกต่างจาก เดิม ผู้สอนควรแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงประโยชน์อย่างยั่งยืนที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการ เรียนรู้ฯ มีกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ในชีวิตและการตระหนักคุณค่าของตนเองที่มี มาใช้ เพื่อปรับทัศนคติของผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ได้ดียิ่งขึ้น ด้วยการ สร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการพูดคุยกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในบรรยากาศที่เป็นมิตรและ ผ่อนคลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมากที่สุด ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันระดมข้อมูลปัจจัยในด้าน ต่างๆ ที่มีผลกับบรรยากาศในการเรียนรู้ ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ กิจกรรมในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ โดยผู้สอนนำมาวิเคราะห์เป็นบริบทที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนผู้เรียน นำมาวิเคราะห์ความต้องการของตนเองในการเรียนรู้ให้ได้ประโยชน์กับตนเองอย่างแท้จริง

2. ขั้นการวางแผนการเรียนรู้

เป็นการร่วมกันเรียบเรียงจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อกำหนดกิจกรรม การเรียนรู้ต่างๆ ที่สนับสนุนและสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ได้แก่ การกำหนด เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ (กำหนดเนื้อหา) การกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ลักษณะรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ข้อตกลงเงื่อนไขในการจัดการเรียนรู้ วิธีการ นำเสนอผลการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและปัจจัย ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ สภาพของห้องเรียน สภาพร่างกายของผู้เรียน วุฒิภาวะของผู้เรียน งบประมาณของผู้เรียน แหล่งความรู้ที่มีทั้งในและนอกในมหาวิทยาลัยหรือใน ชุมชน การสนับสนุน ความจำเป็น หรือแม้แต่อุปสรรคจากที่ทำงานหรือครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้เกิด อุปสรรคในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้น้อยที่สุด ผู้เรียนและผู้สอนควรมีมติเห็นชอบร่วมกัน โดย

การวางแผนสำหรับการจัดการเรียนรู้ฯ ของผู้เรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ความจำเป็นและข้อจำกัดของผู้เรียนที่กำลังทำงานอยู่ ควรนำมาร่วมกันพิจารณาเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมด้วยการสร้างข้อตกลงหรือเงื่อนไขด้วยการลงมติ นอกจากนี้ ผู้สอนมีหน้าที่สำรวจเก็บข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยและชุมชนรอบมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเมื่อผู้เรียนไม่มีข้อมูลเหล่านี้

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

เป็นการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้วางไว้ร่วมกัน โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแกนในการดำเนินการ มีความสำคัญมากต่อพัฒนาการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน โดยเป็นการฝึกปฏิบัติที่ใช้ประสบการณ์ที่มีมากของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ทั้งในเนื้อหาวิชาการและการดำเนินชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ ฝึกให้เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยและในชุมชนรอบตัวโดยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และคิดอย่างใคร่ครวญไตร่ตรอง ภายใต้อารมณ์และความรู้และจริยธรรม การกระตุ้นให้ตระหนักถึงศักยภาพในตนเองและในผู้อื่นที่มี การปลูกจิตสำนึกถึงการเป็นตัวของตัวเอง กับความสัมพันธ์ต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม

การบริหารจัดการ

นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนมีการทบทวนและเตรียมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่รับผิดชอบ ในกรณีมีผู้สอนที่มีทัศนคติร่วมกันเกี่ยวกับเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อาจร่วมกันทบทวนการจัดกระบวนการเรียนรู้

2. ผู้สอนประเมินสภาพของทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีในปัจจุบันกับทรัพยากรที่ต้องใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ฯ ถ้าทรัพยากรไม่เพียงพอ สำหรับทรัพยากรในมหาวิทยาลัยที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ให้พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด นอกจากนี้ การสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นรอบมหาวิทยาลัยสภาพที่เป็นจริงของแต่ละพื้นที่ จะช่วยให้ลดอุปสรรคด้านแหล่งทรัพยากรความรู้ไปได้

3. ผู้สอนประเมินข้อจำกัดต่างๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน (จำกัดที่ 16 สัปดาห์) หรือระยะเวลาในการปรับทัศนคติ

ของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ เนื่องจากผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีใช้เวลาในการปรับตัวแตกต่างกันในแต่ละคน ความจำเป็นส่วนตัวหรือจากการประกอบอาชีพของแต่ละคน เมื่อได้ผลการประเมินข้อจำกัด ผู้สอนอาจพิจารณาปรับกระบวนการจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น

4. ผู้สอนเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนก่อนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับทัศนคติของผู้เรียนให้เข้าใจถึงแนวคิดและประโยชน์ของกระบวนการเรียนรู้ลักษณะนี้ ตลอดจนมีการเสริมแรง การกระตุ้นให้กำลังใจผู้เรียนตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทั้งยังส่งผลไปถึงทัศนคติในการปรับตัวต่อการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ด้วย

5. ผู้สอนแสดงบทบาทหน้าที่ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างถูกต้องเหมาะสมตามแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ การเป็นผู้ให้กำลังใจ สนับสนุน แนะนำ กระตุ้นผู้เรียนให้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เอง ส่วนการตระหนักคุณค่าในตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีอยู่สูงแล้วนั้น ผู้สอนควรนำจุดเด่นในข้อนี้มาใช้ในการเรียนการสอนให้มาก นอกจากนี้ สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ผู้สอนควรแสดงบทบาทให้ชัดเจนกับผู้เรียนจนรู้สึกว่าได้ถูกควบคุมกระบวนการเรียนรู้อยู่ แต่ก็ต้องไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถูกปล่อยปละละเลย ดังนั้น การดูแลติดตามกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นระยะๆ จะช่วยได้

3.8.6 ผู้สอนประเมินประสิทธิผลของทุกกิจกรรมการเรียนรู้ทุกระยะ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมถัดไปให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากที่สุด ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรถูกวางไว้ให้สามารถปรับได้ตลอดเวลา

4. ขั้นการนำเสนอผลการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นแกนนำในการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ได้ศึกษาเรียนรู้มาด้วยวิธีการต่างๆ กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน อาจเป็นการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนตามปกติ การอภิปรายถกประเด็นความคิดเห็น การสัมมนา การฝึกอบรม หรือแม้แต่การล้อมวงสนทนากันอย่างไม่เป็นทางการ ในขั้นตอนนี้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่แล้ว จากการมีคุณลักษณะที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง การนำเสนอผลการเรียนรู้เป็นการแสดงคุณค่าในตนเองของผู้เรียนให้ทั้งตนเอง ผู้สอน และเพื่อนได้ตระหนักถึงและเข้าใจกันและกัน อีกทั้งยังเพิ่มพูนระดับการเห็นคุณค่าในตนเองได้ด้วยผลสะท้อนกลับที่เป็นบวกจากทั้งผู้สอนและเพื่อน ดังนั้น บรรยากาศในการนำเสนอผลการเรียนรู้จึงควรเป็นแบบกัลยามิตร ทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของทักษะในด้านต่างๆ ของผู้เรียนหลังจากผ่านขั้นตอนของการเข้าร่วมกิจกรรม

กล่าวคือ ด้านความรู้ อารมณ์ สังคม ทักษะคิด และบุคลิกภาพ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมของตนเอง ทั้งยังเป็นข้อมูลในการประเมินผลของตนเอง ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นด้วย

5. ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้

เป็นการวิเคราะห์คุณภาพและคุณค่าในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้น ต่างร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ดังกล่าวจากขั้นตอนการนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยเป็นการประเมินทั้งในเชิงปริมาณ (คะแนน) และเชิงคุณภาพ (คุณค่า) โดยการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรอยู่ในบรรยากาศทางบวกและไม่มีอคติ จะทำให้ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่มีผลต่อการปรับทัศนคติที่ดีขึ้นของผู้เรียน จากเดิมที่การประเมินผลเป็นสิ่งทำให้ผู้เรียนกดดัน การประเมินผลมิใช่เพียงเครื่องมือในการบ่งชี้ วิเคราะห์ หรือตีค่าความรู้ของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่จะมีคุณค่ามากที่สุด ถ้าทำให้ผู้เรียนเข้าใจพัฒนาการของตนเองอย่างชัดเจนได้ในทุกด้าน และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) การประเมินผลด้านความรู้ อาจใช้วิธีการทดสอบ การนำเสนอผลงานในรูปแบบต่างๆ สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเน้นการประเมินไปที่การนำความรู้ไปใช้ในการทำงานหรือในการดำเนินชีวิตได้ตามความเป็นจริง มากกว่าการประเมินคุณภาพทางวิชาการ

2) การประเมินผลด้านความเข้าใจ อาจประเมินโดยการแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเป็นการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน การดำเนินชีวิต หรือปัญหาที่เกิดในชุมชนสิ่งแวดล้อมมาเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

3) การประเมินด้านทักษะอาจใช้วิธีลงมือปฏิบัติ การสังเกตตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในทักษะการแสวงหาข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนควรกระทำได้อย่างหลากหลาย อิสระ และถูกต้องเหมาะสม ส่วนทักษะในการใฝ่หาความรู้ของผู้เรียนควรเกิดขึ้นได้เองโดยอัตโนมัติกับสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ ใฝ่หา หรือได้ประโยชน์ ซึ่งผู้สอนสามารถสังเกตได้ตลอดกระบวนการจัดการเรียนการสอน

4) การประเมินด้านเจตคติอาจประเมินโดยกำหนดสถานการณ์จำลอง การใช้แบบประเมิน แบบสอบถาม และการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้น การติดตามประเมินด้านทัศนคติที่มีต่อการเรียนรู้

ด้วยการนำตนเองจำเป็นต้องได้รับการประเมินด้วยตนเองและผู้สอน ควบคู่กันไป เป็นระยะๆ ตลอดกระบวนการจัดการเรียนการสอน และมีการติดตามผลความคงทนของทัศนคติในการเรียนรู้ หลังผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วด้วย

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้หรือเกิดความรู้ได้ด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้จึงมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่สามารถลงมือปฏิบัติได้จริง
 2. เป็นกิจกรรมที่ได้แลกเปลี่ยน แบ่งปัน และเรียนรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน
 3. เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต
 4. เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้มีความใฝ่รู้พร้อมฝึกทักษะการแสวงหาความรู้
 5. เป็นกิจกรรมที่ฝึกการคิดวิเคราะห์เพื่อกระตุ้นการคิดอย่างใคร่ครวญ
- ไตร่ตรอง
6. เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ประเมินตนเองและผู้อื่นอย่างยุติธรรมปราศจากอคติ
 7. เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างกำลังใจ และปราศจากการแข่งขัน
 8. เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงประโยชน์ของกิจกรรม
 9. เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีอิสระ มีจรรยาบรรณ เพื่อสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม
 10. เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ที่มีผลกับทั้งตนเองและสังคมส่วนรวม
- วิชาการ
11. เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์มากกว่ามุ่งเน้นเนื้อหาทางวิชาการ
- และสิ่งแวดล้อม
12. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและกระตุ้นต่อการมีจิตสำนึก จริยธรรม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม
 13. เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน
 14. เป็นกิจกรรมที่มีการบูรณาการเนื้อหาในหลายๆ ศาสตร์ร่วมกัน
 15. เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ชีวิต
16. เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ที่ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมรอบตัว

17. เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสมดุลในชีวิตให้กับผู้เรียน

คุณลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรมีคุณลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นผู้ที่ทราบความต้องการของตนเองเป็นอย่างดี
2. รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดใคร่ครวญและไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล
3. มีความคิดสร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และเป็นอิสระ
4. มีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนรู้ ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. มีจุดประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทั้งตนเองและสังคมส่วนรวม
6. ดำเนินชีวิตทั้งด้านการศึกษา การทำงาน และครอบครัว ได้อย่างสมดุล
7. สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคมได้เป็นอย่างดี
8. ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสังคมชุมชนรอบตนเอง
9. นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้
10. รับผิดชอบและจัดการกับปัญหาได้ดี
11. มีบุคลิกภาพเฉพาะตน เป็นตัวของตัวเอง
12. มีจิตสำนึก จริยธรรม จรรยาบรรณ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรืออาชีพของตนเอง
13. สามารถแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม
14. สามารถประเมินตนเองและผู้อื่นอย่างยุติธรรมได้

บทบาทของผู้เรียน

ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจและพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
2. เป็นผู้วิเคราะห์ความต้องการและตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเองเพื่อพัฒนาทั้งตนเองและชุมชนท้องถิ่นของตน
3. เป็นผู้วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน
4. เป็นผู้เลือกแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้สำหรับตนเอง และเป็นผู้นำเสนอแหล่งทรัพยากรให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งความรู้ที่มีในชุมชนท้องถิ่นของตน

5. เป็นผู้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ
6. เป็นผู้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีวินัยและรับผิดชอบ
7. เป็นผู้สนับสนุนและให้กำลังใจต่อกระบวนการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน
8. เป็นผู้ประเมินผลงานของตนเองและเพื่อนร่วมชั้นในบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรและปราศจากการแข่งขันและอคติ
9. เป็นผู้ประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับผู้สอน

บทบาทของผู้สอน

ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้เตรียมการสอนของตนเองด้วยการทำความเข้าใจแนวคิดและบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีหน้าที่เตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจถึงแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ตลอดจนตระหนักถึงประโยชน์อย่างยั่งยืนที่จะได้รับกับตนเองและส่วนรวม
2. เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการและตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเองอย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนแต่ละคน
3. เป็นผู้แนะนำในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน
4. เป็นผู้นำเสนอแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย หรือในชุมชนท้องถิ่น
5. เป็นผู้สังเกตและติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ต้องไม่แสดงให้ผู้เรียนรู้สึกถูกควบคุมหรือถูกสังเกตอยู่
6. เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนโดยแบ่งปันประสบการณ์กับผู้เรียนเป็นระยะๆ
7. เป็นผู้วิเคราะห์และสรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียน
8. เป็นผู้สนับสนุนและให้กำลังใจในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และแสดงความสัมพันธ์กับผู้เรียนแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน
9. เป็นผู้ร่วมประเมินผลงานของผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มิใช่ประเมินคุณภาพทางวิชาการหรือทักษะเพียงอย่างเดียว
10. เป็นผู้ประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้เรียน

แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้

แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้จะสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทักษะการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนที่ถูกต้องเหมาะสม
2. การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการคัดกรองข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้
3. การพัฒนาความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อการเรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสม
4. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศที่สนับสนุนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปเรียนรู้
5. การแนะนำและสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกมหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่

1. แหล่งสารสนเทศต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งความรู้อย่างเป็นทางการ ได้แก่
 - ห้องสมุดทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย
 - ศูนย์คอมพิวเตอร์และสารสนเทศ
 - สถาบัน ศูนย์ หรือโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ในศาสตร์ต่างๆ เช่น สถาบันวิจัยและพัฒนา ศูนย์ภาษา ศูนย์พัฒนาสิ่งแวดล้อม ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม โครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย
2. แหล่งทรัพยากรความรู้อย่างไม่เป็นทางการในมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่
 - ทรัพยากรบุคคลทุกระดับ ได้แก่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย
 - การจัดนิทรรศการ การสัมมนา การประชุมวิชาการ หรือการแสดงผลงานของทั้งอาจารย์และนักศึกษา
 - กิจกรรมตามวาระต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น เช่น วันครบรอบสถาปนาคณะหรือมหาวิทยาลัย กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ
3. แหล่งทรัพยากรความรู้ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่
 - ชุมชนรอบมหาวิทยาลัย

- สถานที่ราชการในท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย
- วัฒนธรรม วิถีชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- บุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในทุกระดับ
- สถานที่ท่องเที่ยวทั้งของรัฐและเอกชน
- กิจกรรมตามวาระต่างๆ ที่ทางหน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น
- ที่ทำงานของผู้เรียนเอง

การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยมีลักษณะวิธีการประเมินในด้านต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. การประเมินประสิทธิภาพตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

- **หลักการและแนวคิด** ประเมินความสอดคล้องกับนโยบาย และพันธกิจในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ และสภาพของผู้เรียนในปัจจุบัน ประกอบกับหลักการแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- **วัตถุประสงค์และเป้าหมาย** ประเมินความสอดคล้องกับหลักการและแนวคิด และวิเคราะห์ประเมินความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์กับสภาพบริบทปัจจุบัน ตลอดจนประเมินระดับประสิทธิผลในการดำเนินการที่บรรลุเป้าหมายไปแล้ว
- **กระบวนการจัดการเรียนรู้** ประเมินขั้นตอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจัดทำแผนป้องกันหรือลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีก ส่วนขั้นตอนที่มีประสิทธิผลดีอยู่แล้ว ให้วิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมประสิทธิภาพ เพื่อนำมาพัฒนาในขั้นตอนนั้นๆ ต่อไป หรือเป็นตัวอย่างให้กับขั้นตอนอื่น
- **คุณลักษณะของผู้เรียน** ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน ที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกอื่นๆ ของผู้เรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
- **บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน** ประเมินประสิทธิผลในบทบาทที่ได้กำหนดกับขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์ผลกระทบของบทบาทที่ได้กำหนดกับการบรรลุสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน

- แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ ประเมินคุณภาพของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีผลกับประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน วิเคราะห์ปัจจัยภายในของแหล่งทรัพยากร กับการวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่มีผลกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. รูปแบบการประเมิน

- ควรมีความหลากหลาย เป็นอิสระ ยุติธรรม โดยผู้เรียนและผู้สอนมีส่วนร่วมในการประเมิน

3. การติดตามผลหลังการประเมินเสร็จสิ้น เพื่อตรวจสอบความคงทนของประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 และสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏจากบทที่ 2 ประกอบกับข้อมูลจากการศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้ได้สภาพแวดล้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunities)

1. รัฐบาลมีนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. แหล่งเรียนรู้มีจำนวนมากบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ
3. มีเทคโนโลยีที่สนับสนุนการค้นหาข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ที่ง่ายยิ่งขึ้น
4. มีหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของอาจารย์

อุปสรรค(Threats)

1. ขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

2. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths)

1. มีที่ตั้งกระจายทั่วภูมิภาค ทำให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. มีพันธกิจที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. ผู้เรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์เนื่องจากเป็นวัยทำงาน
4. อาจารย์มีความรู้ด้านการศึกษาและเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน

เนื่องจากเคยเป็นวิทยาลัยครูมาก่อน

5. ผู้เรียนมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูง
6. ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้ เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่

จุดด้อยหรือจุดอ่อน (Weaknesses)

1. ผู้เรียนขาดทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. อาจารย์รุ่นเดิมยังยึดติดในกระบวนการสอนแบบเดิม
3. มีเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง และไม่เพียงพอ
4. ผู้เรียนมีค่านิยมในใบปริญญามากกว่าคุณค่าในการศึกษาหาความรู้
5. วิธีการทำงานหรือชีวิตส่วนตัวมีผลกับการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. อาจารย์ไม่มีเวลาในการพัฒนาการสอนเนื่องจากมีชั่วโมงสอนมาก
7. ผู้เรียนสูงอายุขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูล
8. ขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยและการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้

รอบนอกมหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

ผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สามารถนำมาวิเคราะห์เป็นร่างกลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปปฏิบัติ และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วยการรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยจึงขอเสนอกลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติ

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	S+O
1. มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2. สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3. ผู้เรียนมีประสบการณ์ 4. อาจารย์มีความรู้ด้านการศึกษา 5. ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองสูง 6. ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	1. นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. แหล่งเรียนรู้มีจำนวนมาก 3. มีเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่ง่ายยิ่งขึ้น 4. มีหน่วยงานที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	(1) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต (S1,S2+O1) (2) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เทคโนโลยี และประสบการณ์ผู้เรียน (S3,S4,S5,S6+O2,O3,O4)
จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)	S+T
1. มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2. สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3. ผู้เรียนมีประสบการณ์ 4. อาจารย์มีความรู้ด้านการศึกษา 5. ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองสูง 6. ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	1. ขาดแคลนงบประมาณ 2. เทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	(3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ประสบการณ์ผู้เรียน และเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมอย่างคุ้มค่ามากขึ้น (S1,S2,S4,S5,S6+T1,T2)
จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	W+O
1. ขาดทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ 2. การยึดติดในการสอนแบบเดิม 3. เทคโนโลยีไม่ทันสมัย และไม่เพียงพอ 4. ผู้เรียนมีค่านิยมในใบปริญญา มากกว่าการศึกษาหาความรู้ 5. วิถีชีวิตมีผลกับการเรียนรู้ 6. ไม่มีเวลาในการพัฒนาการสอน 7. ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี 8. ขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	1. นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. แหล่งเรียนรู้มีจำนวนมาก 3. มีเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่ง่ายยิ่งขึ้น 4. มีหน่วยงานที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	(4) พัฒนาผู้เรียนด้านทัศนคติในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (W1,W2,W3,W4,+O1,O4) (5) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจัดการวิถีชีวิตและเวลาได้ดีขึ้น (W5,W6+O2,O3,O4) (6) พัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี (W7+O3,O4) (7) พัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (W8+O1,O2,O4)

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)	W+T
1. ขาดทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ 2. การยึดติดในการสอนแบบเดิม 3. เทคโนโลยีไม่ทันสมัย และไม่เพียงพอ 4. ผู้เรียนมีค่านิยมในใบปริญญา มากกว่าการศึกษาหาความรู้ 5. วิถีชีวิตมีผลกับการเรียนรู้ 6. ไม่มีเวลาในการพัฒนาการสอน 7. ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี 8. ขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	1. ขาดแคลนงบประมาณ 2. เทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	(8) พัฒนาผู้เรียนด้านทัศนคติในการเรียนรู้ด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีเดิมอย่างคุ้มค่ายิ่งขึ้น (W1,W3,W4+T1,T2) (9) ส่งเสริมให้ผู้สอนใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีเดิมเพื่อการสอนอย่างคุ้มค่ายิ่งขึ้น (W2+T1,T2) (10)) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่าเพื่อให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจัดการวิถีชีวิตและเวลาได้ดีขึ้น (W5+T1,T2) (11) พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิม (W7+O1,T2,) (12) ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (W8+T1)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของแนวทางการดำเนินการในตาราง สามารถสรุป ได้ดังนี้

- พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (1+7+12)
- ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ประสพการณ์ผู้เรียน และเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมอย่างคุ้มค่ามากขึ้น (2+3)
- ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้วยการปรับทัศนคติในการเรียนรู้ ตลอดจนการฝึกทักษะการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีเดิมให้คุ้มค่ายิ่งขึ้น (4+5+6+8+10)

กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

เป้าหมายที่ 1 ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้เรียน

กลยุทธ์

- นำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

- นำประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแกนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้
- นำเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

กิจกรรม

- ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าถึง และใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชน

- มีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนแลกเปลี่ยนกันและกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้ใหม่

- ผู้สอนจัดเตรียมเทคโนโลยีที่มีในมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนให้เพียงพอ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการทรัพยากร

เป้าหมายที่ 2 พัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพอย่างสมดุลรอบด้าน

กลวิธี

- ให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเรียนรู้จากทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่มีอย่างคุ้มค่าเต็มตามศักยภาพของทรัพยากรนั้น

- จัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาวิถีชีวิตของผู้เรียนและการพัฒนาชุมชนแวดล้อมของผู้เรียน

- พัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดใคร่ครวญ คิดไตร่ตรอง

กิจกรรม

- กิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น
- การฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย
- มีกิจกรรมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ชีวิตการทำงานหรือวิถีชีวิตมาแบ่งปันกับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน

- การปฏิบัติเพื่อทักษะการคิดในด้านต่างๆ

เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมค่านิยมในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาส่วนรวมมากกว่าเฉพาะตนเอง

กลวิธี

- ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้

กิจกรรม

- ให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลในการเรียนรู้จากการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านหรือจากที่ทำงาน

เป้าหมายที่ 4 พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น

กลวิธี

- มีระบบบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
 - ส่งเสริมผู้เรียนที่เป็นเครือข่ายในชุมชนในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้
- กิจกรรม*
- ผู้สอนวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่มี เนื้อหาในการเรียนรู้ และจำนวนผู้เรียน เพื่อเตรียมจัดการเรียนการสอน
 - จัดตั้งเครือข่ายชุมชนโดยผู้เรียนที่เป็นคนในท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และเพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อกำหนดองค์ประกอบเบื้องต้นโดย

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักการศึกษา เพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1.2 วิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) เป้าหมาย 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) คุณลักษณะของผู้เรียน 6) บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน 7) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ 8) การประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.3 สังเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากการวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15 ประการ ได้แก่ 1) มีความสงสัยและกล้าถาม 2) ไม่เห็นด้วยตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา 3) ระบุความต้องการของตนเองได้ 4) ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ 5) สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้ 6) มีทักษะในการสื่อสาร 7) มีความพร้อมและ

ความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง 8) มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ 9) ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง 10) มีความสามารถและเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ 11) สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ 12) ประเมินผลตนเองได้ 13) มีความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์ 14) มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 15) สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปยังสถานการณ์อื่นๆ

2. สํารวจคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดย

2.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีภาคเวลาดานอกราชการที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบวัดคุณลักษณะความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล

3. วิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยนำข้อมูลมาเรียงลำดับคะแนน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อกำหนดองค์ประกอบเบื้องต้นและกรอบแนวคิด

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดย

2.1 การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางเลือก ที่มีจุดเด่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสรุปข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาทางเลือก ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และผู้ทรงคุณวุฒิ

5. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ระยะที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

1. ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อกำหนดองค์ประกอบของแผนกลยุทธ์

2. พัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

2.1 วิเคราะห์บริบท ศักยภาพ และบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมจากเอกสารต่างๆ นำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส

2.2 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) และสังเคราะห์เป็นร่างกลยุทธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. นำข้อเสนอแนะของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาพัฒนาร่างกลยุทธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

4. พัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ สรุปผลได้ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของตน พบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าตนเองมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($X = 3.59$) คุณลักษณะที่ 9 คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าอยู่ในระดับมาก ($X = 4.03$) แต่ในคุณลักษณะที่ 14 คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าอยู่ในระดับน้อย ($X = 2.79$)

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. การดูงานและการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาทางเลือก มีดังนี้

สถานศึกษา	หมู่บ้านเด็กสานรัก	เสมสิกขาลัย	อาศรมศิลป์	ตรุณสิกขาลัย
องค์ประกอบ				
หลักการและแนวคิด	ผู้เรียนต้องมีร่างกายอารมณ์จิตใจที่สมบูรณ์ก่อนพัฒนาด้านอื่น	สร้างความสมดุลของชีวิตจากภายใน	การเข้าถึงความดีงาม และความจริงด้วยปัญญา	สร้างองค์ความรู้ผ่านการทำโครงการ
เป้าหมาย	พัฒนาการเหมาะสมตามวัย	ผู้เรียนเปลี่ยนระดับปัจเจกจนถึงระดับสังคม	การพัฒนาตนเองรอบด้าน	แก้ปัญหา วางแผน มีความสร้างสรรค์
กระบวนการและกิจกรรม	กิจกรรมเดี่ยว คู่ กลุ่มเพื่อสร้างพัฒนาการ	สนทนากลุ่ม แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	การเรียนรู้แบบทำงานจริง	การเรียนรู้แบบโครงการ
คุณลักษณะของผู้เรียน	มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย อยู่ร่วมในสังคมได้	มีความคิดลึกซึ้งจากภายในตนเอง	เรียนรู้จากภายในตนเอง	รู้จักตนเองและพัฒนาอย่างรอบด้าน
บทบาทของผู้เรียน	เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เอง	แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	สร้างความรู้ด้วยตนเอง	คิด วางแผน สร้างปฏิบัติ นำเสนอ และประเมิน
บทบาทของผู้สอน	ผู้แนะนำและตอบข้อสงสัยต่างๆ	กระบวนการ	ผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน	ผู้อำนวยความสะดวก
ทรัพยากรในการเรียนรู้	สภาพแวดล้อม สื่อ อุปกรณ์ กิจกรรม	ประสบการณ์ของผู้เรียนและเพื่อน	ประสบการณ์จากการทำงาน	สื่ออุปกรณ์ ทัศนศึกษา สิ่งรอบตัว

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี ดังนี้

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรเป็นการผสมผสาน ทฤษฎีทางการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน เทคโนโลยีทางการศึกษา การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ร่วมกับ ทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตลอดจนทฤษฎีทางมานุษยวิทยา ที่ให้เกิดความสมดุลทั้งกับตนเองและสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ความสำเร็จที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรอบด้าน พร้อมกับสร้างค่านิยมให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมมากกว่าเฉพาะตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างตัวผู้เรียน สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม มีคุณธรรมควบคู่

กับความรู้ที่ได้ จากการมีทักษะในแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม ตามบริบทในชีวิต มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์ บริบท 2) วางแผนการเรียนรู้ 3) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) นำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ 5) ประเมินผลการเรียนรู้ โดยทุกขั้นตอน ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ โดยขึ้นดำเนินการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนที่มีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้มากที่สุด กิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา กิจกรรมที่ผู้เรียน ตระหนักถึงประโยชน์เมื่อเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเล็งเห็นถึงสิ่งที่จะได้รับในอนาคต การมีส่วนร่วม ในการออกแบบจัดกิจกรรม ทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมแบ่งปันประสบการณ์ระหว่าง ผู้เรียนและผู้สอน ทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ของตนเอง การคิดอย่างลึกซึ้ง การคิดรวบยอด การ สังเคราะห์ ส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึง ศักยภาพของตนเองและผู้อื่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในฐานะ มนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสมดุล เน้นการฝึกปฏิบัติที่สอดคล้องหรือตอบสนองของ ความต้องการของผู้เรียน ภายใต้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยามีแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนชนรอบนอกมหาวิทยาลัย ทำให้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ตลอดจน ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เป็นคนในชุมชนอยู่แล้วจะสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็น ผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

หลักการและแนวคิด

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็น ผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคือระบบของกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่เป็น ผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคือให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนให้เกิดความรู้ได้ ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชีวิตได้รอบด้านอย่าง สมดุลกับทั้งตนเองและชุมชนสังคม จนเกิดความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคือมีเป้าหมายที่ส่งเสริมความสามารถในการ เรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างสมดุลรอบด้าน พร้อมกับสร้าง ค่านิยมให้มีความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาต่อส่วนรวมมากกว่าเฉพาะตนเอง การ มีจริยธรรมจิตสำนึก และคุณธรรมควบคู่กับความรู้ที่ได้ ด้วยการร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในการจัดการสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นการศึกษาวิเคราะห์บริบท
2. ขั้นการวางแผนการเรียนรู้
3. ขั้นการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
4. ขั้นการนำเสนอผลการเรียนรู้
5. ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

- เป็นกิจกรรมที่สามารถลงมือปฏิบัติได้จริง
 - เป็นกิจกรรมที่ได้แลกเปลี่ยน แบ่งปัน และเรียนรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน
 - เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต
 - เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้มีความใฝ่รู้พร้อมฝึกทักษะการแสวงหาความรู้
 - เป็นกิจกรรมที่ฝึกการคิดวิเคราะห์เพื่อกระตุ้นการคิดอย่างใคร่ครวญ
- ได้ตรง
- เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ประเมินตนเองและผู้อื่นอย่างยุติธรรมปราศจากอคติ
 - เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างกำลังใจ และปราศจากการแข่งขัน
- กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้
- เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงประโยชน์ของกิจกรรม
 - เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีอิสระ มีจรรยาบรรณ เพื่อสร้างพฤติกรรมใฝ่รู้ที่ถูกต้องเหมาะสม
 - เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ที่มีผลกับทั้งตนเองและสังคมส่วนรวม
 - เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์มากกว่ามุ่งเน้นเนื้อหาทางวิชาการ
 - เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและกระตุ้นต่อการมีจิตสำนึก จริยธรรม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม
 - เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน
 - เป็นกิจกรรมที่มีการบูรณาการเนื้อหาในหลายๆ ศาสตร์ร่วมกัน
 - เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ที่ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมรอบตัว

- เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสมดุลในชีวิตให้กับผู้เรียน

คุณลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1. เป็นผู้ที่ทราบความต้องการของตนเองเป็นอย่างดี
2. รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดใคร่ครวญและไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล
3. มีความคิดสร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และเป็นอิสระ
4. มีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนรู้ ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. มีจุดประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทั้งตนเองและสังคมส่วนรวม
6. ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล
7. สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคมได้เป็นอย่างดี
8. ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสังคมชุมชนรอบตนเอง
9. นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้
10. รับผิดชอบและจัดการกับปัญหาได้ดี
11. มีบุคลิกภาพเฉพาะตน เป็นตัวของตัวเอง
12. มีจิตสำนึก จริยธรรม จรรยาบรรณ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรืออาชีพของตนเอง
13. สามารถแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม
14. สามารถประเมินตนเองและผู้อื่นอย่างยุติธรรมได้

บทบาทของผู้เรียน

1. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจและพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอน
2. เป็นผู้วิเคราะห์ความต้องการและตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง
3. เป็นผู้วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้
4. เป็นผู้เลือกแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้และนำเสนอแหล่งทรัพยากร
5. เป็นผู้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ
6. เป็นผู้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีวินัยและรับผิดชอบ
7. เป็นผู้สนับสนุนและให้กำลังใจต่อกระบวนการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน
8. เป็นผู้ประเมินผลงานของตนเองและเพื่อนร่วม
9. เป็นผู้ประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับผู้สอน

บทบาทของผู้สอน

1. เป็นผู้เตรียมการสอนของตนเอง
2. เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการและตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้

3. เป็นผู้แนะนำในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน
4. เป็นผู้นำเสนอแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้
5. เป็นผู้สังเกตและติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนโดยแบ่งปันประสบการณ์กับผู้เรียนเป็นระยะๆ
7. เป็นผู้วิเคราะห์และสรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียน
8. เป็นผู้สนับสนุนและให้กำลังใจในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
9. เป็นผู้ร่วมประเมินผลงานของผู้เรียน
10. เป็นผู้ประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้เรียน

แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้

1. แหล่งสารสนเทศต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งความรู้อย่างเป็นทางการ
2. แหล่งทรัพยากรความรู้อย่างไม่เป็นทางการในมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. แหล่งทรัพยากรความรู้ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่

การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. การประเมินประสิทธิภาพตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่
 2. รูปแบบการประเมิน
 3. การติดตามผลหลังการประเมินเสร็จสิ้น เพื่อตรวจสอบความคงทนของประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
4. การพัฒนากลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

เป้าหมายที่ 1 ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้เรียน

กลวิธี

- นำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- นำประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแกนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้
- นำเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

กิจกรรม

- ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าถึง และใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชน

- มีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนแลกเปลี่ยนกันและกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้ใหม่

- ผู้สอนจัดเตรียมเทคโนโลยีที่มีในมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนให้เพียงพอ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการทรัพยากร

เป้าหมายที่ 2 พัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพอย่างสมดุลรอบด้าน

กลวิธี

- ให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเรียนรู้จากทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่มีอย่างคุ้มค่าเต็มตามศักยภาพของทรัพยากรนั้น

- จัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาวิถีชีวิตของผู้เรียนและการพัฒนาชุมชนแวดล้อมของผู้เรียน

กิจกรรม

- กิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น
- การฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย
- มีกิจกรรมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ชีวิตการทำงานหรือวิถีชีวิตมาแบ่งปันกับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน

เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมค่านิยมในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาส่วนรวมมากกว่าเฉพาะตนเอง

กลวิธี

- ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้

กิจกรรม

- ให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลในการเรียนรู้จากการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านหรือจากที่ทำงาน

เป้าหมายที่ 4 พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น

กลวิธี

- มีระบบบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมผู้เรียนที่เป็นเครือข่ายในชุมชนในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้

กิจกรรม

- ผู้สอนวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่มี เนื้อหาในการเรียนรู้ และจำนวนผู้เรียน เพื่อเตรียมจัดการเรียนการสอน

- จัดตั้งเครือข่ายชุมชนโดยผู้เรียนที่เป็นคนในท้องถิ่น

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังได้สรุปผลวิจัยไว้ตอนต้นนั้น มีประเด็นสำคัญ นำมาอภิปราย ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่า คุณลักษณะที่ 9 คือ การยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าอยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับขั้นตอนของชีวิตของผู้ใหญ่วัย 25-40 ปี ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ โดย สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547) กล่าวว่า คนในวัยนี้มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนคือความมั่นคงทางเศรษฐกิจและบทบาททางสังคม แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความมั่นคงทางหน้าที่การงานและฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้เห็นคุณค่าและยอมรับตนเองในระดับสูง และเมื่อพิจารณาคุณลักษณะที่ 14 คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าอยู่ในระดับน้อย ผลการวิเคราะห์ในประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับนักศึกษาสถาบันราชภัฏจอมบึงของวรลักษณ์ กลัดแก้ว (2546) ที่กล่าวว่า นักศึกษามักหลีกเลี่ยงปัญหาที่แก้ยากหรือปัญหาที่ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะด้านลบที่มีต่อทัศนคติในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ผลการวิเคราะห์ที่มีคะแนนระดับน้อยในคุณลักษณะย่อยของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้อื่นช่วยวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายึดตัวเองเป็นสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ข้าพเจ้าไม่ถนัดในการตั้งคำถามและการแสวงหา การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะยากกว่าการมีผู้สอนช่วยแนะแนวทางให้ การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องริเริ่มด้วยตัวผู้เรียนเอง มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพโรศิลป์ ปินทะนา (2547) ที่กล่าวว่า ลักษณะสภาพการจัดการเรียนการสอน มีอิทธิพลทางลบต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน โดยผู้สอนมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนสูงสุด

ผลการวิเคราะห์ภาพรวมคุณลักษณะของผู้เรียนกลุ่มนี้ ยังมีความสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏจากงานวิจัยของไพโรจน์ ดั่งวิเศษ (2543) ได้กล่าวถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ภายในสถาบันราชภัฏ กล่าวคือ จุดแข็ง คือ อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ มีความเป็นเครือข่าย และนักศึกษาส่วนมากเป็นคนในท้องถิ่น จุดอ่อน

คือ อาจารย์มีภาระงานหลายด้าน และนักศึกษามีพื้นฐานความรู้ต่ำ ส่วนที่เป็นโอกาสของสถาบัน ราชภัฏ คือ มีผู้เรียนต้องการเข้าศึกษามากขึ้น และอุปสรรค คือ ระบบอัตราค่าตอบแทนอาจารย์ การใช้เทคโนโลยี และการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์ (2546) ที่ได้ศึกษาศักยภาพของสถาบันราชภัฏธนบุรีปีการศึกษา 2544 ปรากฏว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจทางด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอน ด้านทรัพยากรการเรียนการสอน สถาบันยังขาดแคลนทรัพยากรการเรียนการสอนโดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ โสตทัศนูปกรณ์ ตำรา เอกสาร สื่อต่าง ๆ รวมถึงการบริการของห้องสมุดยังไม่ทันสมัย และไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ สถาบันได้รับงบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยมาก จึงต้องใช้เงินจากงบประมาณเงินรายได้อื่นๆ ซึ่งสถาบันยังจัดหาได้ไม่มากพอ และยังมีจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารในด้านทรัพยากรการเรียนการสอน และการบริหารด้านการหารายได้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ที่สะท้อนให้เห็นว่า จุดอ่อนของมหาวิทยาลัยราชภัฏในช่วงปี พ.ศ. 2543-2546 ก่อนการประกาศใช้ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งในปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีสภาพเป็นนิติบุคคล ที่คาดว่าจะทำให้การบริหารคล่องตัวและมีประสิทธิภาพขึ้นนั้น ยังคงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ ก่อนหน้าการประกาศใช้พระราชบัญญัติ

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารสถานศึกษาทางเลือกและผลการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาทางเลือกที่พบว่า มีจุดมุ่งหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ดีงาม มีความสุข มากกว่าการพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการ สามารถเกิดขึ้นได้หลังจากที่ผู้เรียนมีวิธีการคิดที่ถูกต้องดีแล้ว การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาทางเลือกเหล่านี้มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ที่เน้นในการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักในการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า นอกจากจะต้องการให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแล้ว ยังต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม ทักษะ ค่านิยม ที่ดีและถูกต้องเหมาะสมในการเรียนรู้และการใช้ชีวิต และคำนึงถึงการพัฒนาร่วมด้วย ซึ่งผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า สาระในแนวคิดรูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองฯ ข้างต้น

สอดคล้องกับสาระในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้นักในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้นำเสนอไว้ นั้น ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงแนวทางการจัดการสถาบันการศึกษาจากข้อมูลของสถานศึกษาทางเลือก แนวทางการจัดการเรียนการสอนจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และแนวทางของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ตามที่นำเสนอแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสอดคล้องกับภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นอย่างมาก เนื่องจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วยคนในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่ง Knowles (1975) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ผู้เรียนควรมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และ ศรีไพร ไชยา (2541) กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ความรู้ต่างๆ ที่มนุษย์สะสมเอาไว้จะค่อยๆ ล้าสมัยและหมดไปภายใน 10 ปี หรือน้อยกว่านั้น การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตและเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งจะทำให้มนุษย์อยู่รอดได้ในฐานะบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์ คำกล่าวข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมิใช่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่นำเอาสิ่งแวดล้อมรอบตัว (ชุมชน) กับวิธีการนำสิ่งเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองเพื่อการดำรงชีวิต ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมีศักยภาพอยู่แล้วในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เนื่องจากมีที่ตั้งกระจายทุกภูมิภาค อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่สามารถแยกได้จากวิถีชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงควรนำแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมารวมกับวิถีชีวิตชุมชนเช่นกัน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้นำเสนอในบทที่ 4 มีความสอดคล้องกับปรัชญาความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ Knowles (1975) ที่ว่า “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่มการเรียนเอง โดยวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนกำหนดเป้าหมาย และสื่อการเรียน ติดต่อกับบุคคลอื่น หาแหล่งความรู้ เลือกใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้ เสริมแผนการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนของตน ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้” แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมีบริบทที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น ดังนั้น ประเด็นที่เพิ่มเติมขึ้นมาก็คือการสนับสนุน ส่งเสริม การบริหารจัดการ ใช้และพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นอันหมายถึง ชาวบ้าน

วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เทคโนโลยีพื้นบ้าน โดยอาศัยความร่วมมือหรือเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยราชภัฏในท้องถิ่นในการจัดการรูปแบบการเรียนรู้ ร่วมกับการบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการจัดการเรียนรู้ที่มีได้มุ่งเฉพาะด้านการศึกษา แต่ยังได้คำนึงถึงองค์ประกอบในด้านอื่นๆ อันได้แก่ ชุมชน วิถีชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเป็นบูรณาการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏในแต่ละท้องถิ่นที่สามารถนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ได้ตามสภาพแวดล้อมจริงได้

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ

กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลรอบด้าน ซึ่งได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นำมาวิเคราะห์เป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏได้โดยมีเป้าหมายที่ 1 คือส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับผู้เรียน ใช้กลวิธีขับเคลื่อนโดยการนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง นำประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแกนในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าถึง และใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนแลกเปลี่ยนกันและกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้ใหม่ และผู้สอนจัดเตรียมเทคโนโลยีที่มีในมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนให้เพียงพอ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับที่ Boud (1982) กล่าวว่า การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเองไม่ใช่การจัดให้ผู้เรียนต้องเรียนเพียงคนเดียวโดยไม่มีผู้สอนหรือเพื่อนเรียน แต่เป็นการจัดการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะทำงานกับเพื่อน ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ส่วนเป้าหมายที่ 2 พัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพอย่างสมดุลรอบด้าน มีกลวิธีให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเรียนรู้จากทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่มีอย่างคุ้มค่าเต็มตามศักยภาพของทรัพยากรนั้น มีจัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาวิถีชีวิตของผู้เรียนและการพัฒนาชุมชนแวดล้อมของผู้เรียน และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยมีกิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น การฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย มีกิจกรรมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ชีวิตการทำงานหรือวิถีชีวิตมาแบ่งปันกับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน ตลอดจนการฝึกการคิดในรูปแบบต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของดร.ณัฐกานต์ ฝักให้ ผู้เรียนนำทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ที่มีเป็นข้อมูล แล้วจึงนำมาคิดวิเคราะห์ออกมาเป็นโครงการที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็น

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้มีความรู้ พัฒนาทักษะการคิดต่างๆ ตลอดจนทักษะการอยู่ในสังคมกับเพื่อนร่วมงาน ที่ควรมีอย่างสมดุลในการดำเนินชีวิต ส่วนเป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมค่านิยมในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาส่วนรวมมากกว่าเฉพาะตนเอง มีกลวิธีดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลในการเรียนรู้จากการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านหรือจากที่ทำงาน และเป้าหมายที่ 4 พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น มีระบบบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมผู้เรียนที่เป็นเครือข่ายในชุมชนในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ โดยผู้สอนวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่มี เนื้อหาในการเรียนรู้ และจำนวนผู้เรียน เพื่อเตรียมจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนโดยผู้เรียนที่เป็นคนในท้องถิ่น ทั้งสองเป้าหมายนี้มีความสอดคล้องกับบริบทในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้อันเป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำกล่าวของสมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ว่า ปัจจุบันแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของคนไทยคือ ผู้รู้ ครู เพื่อน หนังสือ การศึกษาดูงาน แหล่งข้อมูลที่คนไทยในชนบทใช้มากคือ ผู้รู้ ซึ่งจะมีความเชื่อมั่นมากกว่าหนังสือ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผู้บริหารควรนำกลยุทธ์ไปใช้โดยจัดลำดับความสำคัญตามความจำเป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพฯ อาจให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏในส่วนภูมิภาค อาจให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากในสภาพสังคมเมืองเมืองแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอาจมีความเข้มแข็งของเครือข่ายในชุมชนน้อยกว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภูมิภาค
2. ผู้บริหารควรนำกลยุทธ์ มอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องพิจารณาความเป็นไปได้การนำไปปฏิบัติตามสภาพจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อภาพรวมของความเข้มแข็งกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. จากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองแต่ไม่กล้าที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่เลือกเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเข้าใจ

ชีวิตเป็นอย่างดี แต่ไม่มั่นใจในคุณค่าของสิ่งที่มีในตนเอง ดังนั้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการให้กำลังใจผู้เรียน ให้ความสำคัญกับคุณค่าของผลงานที่นำเสนอ มากกว่าการผลการประเมินคุณภาพของงานทางวิชาการ

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหลักสูตรในมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละภูมิภาค เพื่อให้มีความสอดคล้องเฉพาะกลุ่มยิ่งขึ้น
2. ควรนำกิจกรรมที่นำเสนอไปพัฒนาใช้ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาประสิทธิภาพของกลยุทธ์ที่ได้นำเสนอ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร. **วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.**

แก้วใจ นิราช. **การศึกษาปัญหาการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.**

ชิดขงศ์ ส. นันทนาเนตร. **การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในสหสวรรค์ : การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง. สัมมนาวิชาการ เรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ในทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.**

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. **ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของผู้เรียนผู้ใหญ่ ของกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่บางประเภท. กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัย สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.**

นรินทร์ บุญชู. **ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.**

บุญเรียง ขจรศิลป์. **วิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534..**

ทิตนา แชนมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์, 2 548.**

ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภากรณ์. **การออกแบบการวิจัย (Research Design).**

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

พัชรี ศรีสังข์ **การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ**

และประสบการณ์เป็นฐาน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาการวิจัยและ

พัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Measurement and**

Achievement Test Construction). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2540.

วิเชียร เกตุสิงห์. **หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2530.

ศศิธร กุลสิริสวัสดิ์. **ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษา**

วิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร ;

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการติดตามนโยบาย**

และการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ, 2536.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **กรมการศึกษานอกโรงเรียน. คู่มือการดำเนินงานการศึกษาตาม**

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2539,

2539.

สมคิด อิศระวัฒน์. **การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน, (พฤษภาคม**

- สิงหาคม 2532): 73-79.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. **แบบเรียนด้วยตนเอง.** สงขลา : โรงพิมพ์ศูนย์การศึกษานอก

โรงเรียนภาคใต้, 2524.

สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ์. **ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.** กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.

สร้อยทิพย์ อุจวาที. **ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสามารถในการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2539.

สุภมาส ทองใส. **การศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.** กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

สุธาสินี ใจเย็น. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.

สุนทร สุทองหล่อ. **คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.

สุนทรา โตบัว. **การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต, สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องสายอาชีพ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

อนันต์ ศรีโสภณ. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด,

2525.

อรพินทร์ ชูชม. เอกสารประกอบการอบรมการแปลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

เรื่อง : การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis). กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.

อาชัญญา รัตนอุบล. กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ:

ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรรมาน. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน.

กรุงเทพมหานคร : พันนี้พับลิชชิ่ง, 2532.

ภาษาอังกฤษ

Bejot, D. D.. "The Degree of Self-Directedness and the Choices of Learning Methods as

Related to a Cooperative Extension Program." Dissertation Abstracts

International. 42 (June 1981) : 2434 –A, 1981.

Box, B. J. "Self-Directed Learning Readiness of Students and Graduated of an

Associate Degree Nursing Program." Dissertation Abstracts International. 44

(September 1983) :679-A, 1983.

Brookfield, S.. "Self-Directed Adult Learning : A Critical Paradigm." Adult Education

Quarterly. 35(Winter 1984) : 59-69, 1984.

- Candy , P. C. **Self- direction for Lifelong Learning : A Comprehensive Guide to Theory and Practice.** San Francisco : Jossey-Bass, 1991.
- Gad, R. **“Self- Directed Learning as a Future Training Mode in Organizations.”**
Dissertation Abstracts International. 47(April 1993) :1993-A.
- Garrison, D. R. 1987. **“Beyond Independence in Distance Education” The American Journal of Distance Education.** 1(Winter 1987) : 3-15, 1993.
- Gibbons, M.. **“Toward a Theory of Self-Directed Learning : A Study of Experts Without Formal Training” Journal of Humanistic Psychology.** 20(February 1980) : 41-56, 1980.
- Gray, D. R. **“The Study of the Use of the Self-Directed Learning Readiness Scale as Related to Selected Organization Variables.” Dissertation Abstracts International.** 47 (July 1986) : 1218-A,1986.
- Griffin, C. **Curriculum Theory in Adult Lifelong Education.** London : Croorn Helm, 1983.
- Guglielmino,L. M.. **Development of Self-Directed Learning Readiness Scale.** Unpublish Ed.D. Dissertation, University of Georgia, 1977.
- Knowles, M.S. **Self-Directed Learning: A guide for Learners and Teachers.** Chicago: Association Press, 1975.
- Piskurich, G. M. **Self-Directed Learning : A practical Guide to Design, Development, and Implementation.** San Francisco : Jossey- Base, 1993 .
- McCarthy,W. F. **“The Self-Directed and Attitude Toward Mathematics of Younger and Older Undergraduate Mathematic Student.” Dissertation Abstracts International.** 46(November 1988) :3279 – A,1988.

- Mezirow , J.D. "A Critical Theory of Adult Learning and Education." **Adult Education**. 31(January 1981), 3-24, 1981.
- Reynoles, M. M. , "The Self-Directedness and Motivational Orientation of Adult Part-time,1986.
- Student at Community Collage." **Dissertation Abstracts International**. 46 (December 1986) : 3571-A.
- Skager, R. **Lifelong Education and Evaluation Practice**. London : Croom Helm,1978.
- Tough, A. **The Adult's Learning Projects**. Toronto, Ontario : The Ontario Institute for Studies in Education,1979.
- Tuijnman, A. C. (ed.) **International Encyclopedia of Adult Education and Training**. : Pergamon, 1996.
- Young, L. D.. "The Relationship of Race, Sex, and Locus of Control to Self – Directed Learning." **Dissertation Abstracts International**. 46(July 1986) : 1886 – A, 1986.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ลำดับที่.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏ.....

แบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

คำแนะนำ

แบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองชุดนี้เป็นการวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ แบบสำรวจมี 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ใหญ่ จำนวน 39 ข้อ

ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดี

นิยามศัพท์

คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ หมายถึง คุณลักษณะของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่บ่งบอกว่าเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2546) ที่มีความสอดคล้องกับการสังเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากนักการศึกษาต่างๆ 16 คุณลักษณะ ดังนี้

1. มีความสงสัยและกล้าถาม

หมายถึง เมื่อผู้เรียนมีความสงสัยต่อสิ่งใดๆ แล้วมีความกล้าที่จะถาม เพราะมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีสิทธิโดยชอบธรรมในการทำเช่นนั้น โดยไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา การที่ผู้เรียนไม่เห็นด้วยหรือยอมรับความคิดของผู้อื่น เมื่อตนคิดว่าความคิดนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

2. ระบุความต้องการของตนเองได้

หมายถึง ผู้เรียนสามารถวินิจฉัยความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนสนใจเรียน ทักษะ และข้อมูลที่ต้องการจะพัฒนาคืออะไร ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะแตกต่างจากความคิดของผู้อื่น หรือกรอบที่มีอยู่ โดยอาจอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้

3. ตั้งเป้าหมาย วางแผน และควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้

หมายถึง ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมาย วางแผน พร้อมหาวิธีที่จะกำกับและควบคุมตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งเอาไว้ โดยปราศจากอิทธิพลของแรงกดดันภายนอก ตัวอย่างเช่น มีความสามารถในการแบ่งเวลาให้กับการเรียนได้แม้จะมีงานอื่นมาก การเลือกและทำภารกิจต่างๆ โดยใช้ยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์

4. สามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้

หมายถึง ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับทั้งตนเอง และสถานการณ์ที่ตนเผชิญอยู่ได้ มีความสนุกกับการแก้ปัญหา และคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย

5. มีความรู้และทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน

หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะการเรียนรู้ ได้แก่ การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง การสื่อสาร และการจำ ในการศึกษาหาความรู้ตลอดจนมีทักษะการแก้ปัญหา โดยไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจจากการอ่าน

6. สามารถหาบุคคลและแหล่งวิทยาการที่เหมาะสม

หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการหาบุคคลและแหล่งเอกสารวิทยาการที่เหมาะสม กับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

7. มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเอง

หมายถึง ผู้เรียนมีความตั้งใจและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนตามความต้องการ และจุดประสงค์ของตน ได้แก่ การยอมรับตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดพอควร และระลึกอยู่เสมอว่าตนเองเป็นใครกำลังทำอะไร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของตน

8. มีความสามารถที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่

หมายถึง ผู้เรียนเป็นผู้เปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ สามารถนำประสบการณ์เข้ามาใช้ในกิจกรรมใหม่ๆ มีความสนใจในการเรียน ชอบการค้นคว้าจากห้องสมุด ยอมรับคำติติงในความผิดพลาดของตนเอง มีความพยายามในการทำความเข้าใจในเรื่องที่ยากๆ การเข้าร่วมทำกิจกรรมใหม่ๆ โดยอาจไม่จำเป็นต้องมีเหตุผล มีความใคร่รู้ มีความอดทนต่อความคลุมเครือ ชอบสิ่งที่ยุ่งยากสับสนและถือว่าการเรียนรู้ที่สนุก

9. ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง

หมายถึง ผู้เรียนมีความเข้าใจ และยอมรับในคุณลักษณะของตนเอง ได้แก่การมีเจตคติในเชิงบวกต่อตนเอง

10. มีความสามารถและเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ

หมายถึง ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ ได้แก่ อิสระทางอารมณ์จากการครอบงำทางสังคม การไม่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลภายนอกในรูปร่างวัดและการลงโทษ เพราะมี

มาตรฐานภายในตนเอง และอิสระทางการกระทำ คือสามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ตามความต้องการ

11. สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้

หมายถึง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะทำงานกับผู้อื่นได้ และยอมรับว่าการอาศัยพึ่งพซึ่งกันและกัน และการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอาจต้องเกิดขึ้นได้

12. สามารถจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ได้

หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่พึงพอใจด้วยตนเองได้

13. มีความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์

หมายถึง ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การมีความคิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ดี สามารถแสวงหาแนวทางในการเรียนสิ่งใหม่ๆ ได้หลายทาง และเป็นผู้มีกระบวนการความรู้ความเข้าใจ กระบวนการคิด และการวิเคราะห์ ได้แก่ การรู้จักคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุและผล มีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างสมจริง

14. มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

หมายถึง ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ การรักการเรียนรู้อยู่ด้วยการนำตนเอง และรู้วิธีการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

15. สามารถประเมินผลตนเองได้

หมายถึง ผู้เรียนสามารถประเมินผลตนเองได้ โดยเลือกเกณฑ์ที่จะประเมินตนเองในการเรียนรู้ได้ มีการประเมินผลความพยายามในการเรียนรู้ของตนเองว่า จะเรียนได้ดีแค่ไหน โดยอาจให้ผู้อื่นประเมินการเรียนรู้ของตนก็ได้ โดยผู้เรียนยอมรับผลการประเมิน เมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระและสอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น

16. สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปยังสถานการณ์อื่นๆ ได้

หมายถึง ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่ได้จากสถานการณ์หนึ่งไปยังสถานการณ์อื่นๆ มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลของข้อค้นพบต่างๆ ไปใช้ได้ อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการเพียงข้อเดียว

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ

- น้อยกว่า 20 ปี 20-30 ปี
 31-40 ปี 41-50 ปี
 มากกว่า 50 ปี

3. ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาในระดับ

- ปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี ปริญญาตรี 4 ปี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก
 ระดับอื่นๆ..... (โปรดระบุ)

3. ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาในคณะ

- คณะครุศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
 คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 คณะอื่นๆ..... (โปรดระบุ)

4. ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาที่

- ภายในมหาวิทยาลัย
 ศูนย์บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

คำชี้แจง

แบบวัดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการศึกษากลับกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในครั้งต่อไป ขอให้ผู้เรียนโปรดแสดงความคิดเห็นของท่านให้ตรงความเป็นจริง โดยที่

ระดับ มากที่สุด หมายถึง มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเองมากที่สุด

ระดับ มาก หมายถึง มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเองมาก

ระดับ ปานกลาง หมายถึง มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเองในระดับปานกลาง

ระดับ น้อย หมายถึง มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเองน้อย

ระดับ น้อยที่สุด หมายถึง มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเองน้อยที่สุด

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างขวามือให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน ว่าท่านมีลักษณะสอดคล้องกับข้อความในแต่ละข้อในระดับมากที่สุด – น้อยที่สุดเพียงใด

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	ระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ทุ่มเทต่อการเรียนและมุ่งสู่เป้าหมายที่คาดหวังอย่างแน่วแน่					
2. ข้าพเจ้ามีความต้องการได้รับความรู้มากกว่าต้องการประกาศนียบัตร					
3. ข้าพเจ้ามีความตระหนักในการมีชีวิตอยู่และรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง					
4. ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองไม่เคยทำอะไรผิดพลาด					
5. ข้าพเจ้ามีความรักในการเรียนรู้อยู่เสมอมองเห็นความจำเป็นของการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต					
6. เมื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใดย่อมมีเหตุผลและถึงเห็นผลของการเรียนรู้นั้นอยู่ด้วย					
7. ข้าพเจ้าเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างตั้งใจ มุ่งมั่นในผล คือความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ					
8. ข้าพเจ้ายึดตัวเองเป็นสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ					

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	ระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่าคุณยังมีความรู้ที่น้อย ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มขึ้นอีก					
10. ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่าคุณเรื่องที่คุณยังไม่รู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ					
11. การแสวงหาความรู้ไม่สำคัญเท่ากับการประกอบอาชีพของตนเอง					
12. ข้าพเจ้ารักความก้าวหน้าและมุ่งสร้างอนาคต					
13. ข้าพเจ้าสามารถบังคับตนเองให้กระทำในสิ่งที่สมควร					
14. ข้าพเจ้ามีความปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่					
15. ข้าพเจ้ามีความเชื่อว่า “ไม่มีใครแก่เกินเรียน”					
16. เมื่อตัดสินใจว่าจะเรียนอะไรแล้วก็สามารถแสวงหาเวลาเรียนจนได้					
17. ข้าพเจ้าไม่สนใจการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะเรียนอะไร					
18. ข้าพเจ้ามีทักษะที่จำเป็นต่อการเรียน เช่น ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสรุปความ					
19. ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น ๆ					
20. ข้าพเจ้ามีความสามารถคิดค้นวิธีต่างๆ ได้หลายแบบ สำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่					
21. ข้าพเจ้าสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม					
22. ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้อื่นช่วยวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของข้าพเจ้า					
23. ข้าพเจ้าเป็นคนช่างสังเกตและชอบบันทึกเรื่องราวต่างๆ					
24. ในการเรียนภาคปฏิบัตินั้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์และจินตนาการ					
25. ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่รักการอ่าน และมีวิจารณญาณที่ดี					
26. ข้าพเจ้าไม่ถนัดในการตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง					

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	ระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
27. ข้าพเจ้าสามารถแสวงหาความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง					
28. ข้าพเจ้ารู้จักให้กำลังใจตนเองโดยชื่นชมกับความสำเร็จที่สร้างขึ้น					
29. ข้าพเจ้าไม่ทราบบถึงขั้นตอนของการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย					
30. ข้าพเจ้ามีความสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ดี					
31. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะยากกว่าการมีผู้สอนช่วยแนะแนวทางให้					
32. ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีความวินัยในตนเองเป็นอย่างดี					
33. ข้าพเจ้าขาดความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์					
34. ข้าพเจ้าทุ่มเททุกอย่างในการเรียนในบางเรื่องที่ต้องการเท่านั้น					
35. ข้าพเจ้ามีความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมได้เอง					
36. การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องริเริ่มด้วยตัวผู้เรียนเอง					
37. ข้าพเจ้ามีความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการ					
38. ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่สามารถประเมินตนเองได้โดยไม่ลำเอียง					
39. ข้าพเจ้ามีความอดทนต่อเรื่องที่ยังเป็นปัญหา					
40. ข้าพเจ้ามีความสามารถในการค้นหาความรู้ที่ต้องการจากแหล่งต่างๆ					
41. ข้าพเจ้าสามารถระบุระดับความรู้ความสามารถของตนเองได้					
42. ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการชีวิตจริง					

☺ ขอขอบคุณที่ท่านเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ☺

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
 สถานศึกษา.....
 สถานที่ตั้ง.....
 สัมภาษณ์ในวันที่.....ช่วงเวลา..... ใช้เวลา.....นาที่
 ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ประเด็น	บันทึกการสัมภาษณ์
1. หลักการ ปรัชญา และแนวคิด - ท่านใช้หลักปรัชญาและแนวคิดใด ในการจัดการศึกษา - แนวทางปรัชญาหรือหลักการ ดังกล่าว สามารถอธิบายให้เป็นรูปธรรม ได้อย่างไรบ้าง
2. เป้าหมาย - ท่านมีเป้าหมายในการพัฒนาการ จัดการเรียนรู้อย่างไร - พันธกิจ หรือวิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา นี้คืออะไร
3. กระบวนการ - กระบวนการในการจัดการศึกษา เป็นอย่างไรบ้าง - ชั้นตอนใดมีผลกับคุณภาพการ เรียนรู้มากที่สุด - มีรูปแบบในการจัดการเรียนการ สอนอย่างไร - กิจกรรมในการเรียนการสอนมี อะไรบ้าง
4. คุณลักษณะของผู้ที่เรียน - ทางสถานศึกษาต้องการพัฒนาให้ ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไรบ้าง
5. บทบาทของผู้เรียน

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อชัญญา รัตนอุบล	ภาควิชาการศึกษาดนตรี
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ
3. ดร.กัมปนาท บริบูรณ์	ภาควิชาการศึกษานักเรียน
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจรรยา	วิทยาลัยการฝึกหัดครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและผู้บริหาร อาจารย์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ดร.กัมปนาท บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ดร. ฤทธิจรรยา บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
3. นินา วงษ์พัฒน์พงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
4. รองศาสตราจารย์บุญทวรรณ วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
5. รองศาสตราจารย์พวงทอง จิรสุนทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
6. พูลสุข กิจรัตน์ภร	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

7. ไพบุลย์ วิริยะวัฒน์นะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
8. ดร.มณฑล จันทร์แจ่มใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
10. ดร.ยุวดี อยู่สบาย	กระทรวงศึกษาธิการ
11. รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
13. ดร.ศรีจิตรา นวรัตน์ภรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
14. อาจารย์ศุภลักษณ์ ใจเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
15. ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช โศภีรักษ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
16. สุทัศน์ นาคัจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนิศา เกิดหนูวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์หทัยรัตน์ ควรรู้ดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี